

ТОП-ТЕМА
стор. 4

**Між поганим і гіршим:
як закон про СБУ ставить Раду
перед складним вибором**

адвокатське бюро
Василика В.В.

Юридичний Вісник України
ВСЕ ПРО ЗАКОНИ – В ОДНІЙ ГАЗЕТІ!
Загальнонаціональна правова газета

№ 32 (1360)

www.yvu.com.ua

13 – 19 серпня 2021 року

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

Податкова амністія:
настав час згадати
минуле

стор. 2-3

Модельний суд:
новий зміст із новими
ідеями

стор. 5

Деякі питання
оскарження
недотримання розумних
строків на досудовому
розслідуванні

стор. 6-7

Харківський шахто-
проектний інститут:
у спорі між
Міненергетики
і податковою виграла
приватна фірма

стор. 10-11

Правова позиція
Суду ЄС щодо
відповідальності
веб-ресурсів
за порушення
авторського права

стор. 14

Кому насправді належить
прибудинкова територія?

стор. 15

**Нагадуємо
нашим читачам!**

Триває передплатна
кампанія на
2022-й рік.

Передплата здійснюється
в усіх відділеннях Укрпошти
та безпосередньо в редакції
тижневика (в т.ч. онлайн).

Передплатний індекс: 21615

**Тарифний хід Кабміну:
турбота про людей
чи робота на імідж?**

БОГАТИР ТА ПАРТНЕРИ

www.bogatyir.com

У "ЮВУ" важлива справа – захищати канони права!

◆◆◆ НАШІ ВІТАННЯ!

Цими днями святкують День народження

5 серпня –
Микола МАТЬОРА,
голова Київської обласної
організації Союзу юристів України,
член Ради СЮУ

11 серпня –
Валерій БЛІЄНКО,
голова Запорізької обласної
організації Союзу юристів України,
член Ради СЮУ

11 серпня –
Ігор КУХАРЧУК,
радник президента СКУЮ,
член Ради СЮУ

13 серпня –
Володимир ГІЖЕВСЬКИЙ,
професор, декан юридичного
факультету Університету економіки
та права «Крок»

15 серпня –
Олег ЗАЙЧУК,
доктор юридичних наук,
академік НАПрНУ,
заслужений юрист України

15 серпня –
Валерій КОЛПАКОВ,
доктор юридичних наук, професор
юридичного факультету
Запорізького національного
університету

Колектив видавництва «Юрінком Інтер» і редакція газети «Юридичний вісник України» вітають іменинників. Нехай вас завжди супроводжує успіх, здійснюються плани та сподівання, постійно зігриває тепло людської вдячності, а будні і свята наповнюються радістю, світлом і любов'ю рідних та близьких.

◆◆◆ КОНКУРС

За посаду глави БЕБ змагатимуться 12 претендентів

На засіданні 9 серпня Комісія з конкурсу на зайняття посади директора Бюро економічної безпеки визначила шортлист із 12 кандидатів за підсумками тестування, після співбесіди та ситуаційних завдань кандидатури трьох із них подадуть на розгляд Прем'єр-міністру.

Про це стало відомо під час трансляції засідання комісії, під час якого її голова Тимофій Милованов оголосив 12 кандидатів, які за підсумками тестування на знання законодавства та на вербально-логічне мислення набрали найбільше балів. Комісія повинна була обрати 7 претендентів за рейтинговим балом, а також усіх, чий бал дорівнює результату 7-го кандидата.

Згідно з озвученою інформацією, максимальний бал – 8 – набрали три кандидати: Ганна Горбенко, Сергій Маштабей та Вадим Мельник. Решта допущених до наступного етапу кандидатів набрали по 7 балів: Василь Горбаль, Раджамі Джан, Олександр Карєєв, Аттіла Ковчі, Сергій Олійник, Роман Осипчук, Сергій Солодченко, Олексій Туровський, Юлія Яцик.

Усіх кандидатів із шортлиста допустять до виконання ситуаційних завдань та співбесіди після спецперевірки, передбаченої Законом «Про запобігання корупції» та «Про очищення влади». За результатами цих етапів, згідно з регламентом, комісія відбере трьох кандидатів, яких подадуть на розгляд Прем'єр-міністру Денису Шмигалю. Співбесіди проводитимуть 13 серпня.

◆◆◆ ЗВЕРНЕННЯ

Україна поскаржилася в МКС на злочини РФ у Криму

Україна направила в Офіс прокурора Міжнародного кримінального суду чергове інформаційне повідомлення про злочини РФ проти культурної спадщини в Криму. Про це інформує Офіс Генерального прокурора.

«Знищення унікальних об'єктів культурної спадщини людства є таким же незворотним злочином, як і позбавлення людини життя. Адже один зі способів припинити існування народу – це знищити його культуру й історію. Це тонкі матерії, але дуже вагомі для самоідентичності нашої держави. Я вдячна громадянському суспільству й експертам за величезну роботу і ту допомогу, яку вони здійснили в зборі доказів цих злочинів. Ми передаємо спільно зібрану аналітику щодо експропріації та руйнування цих цінностей, щоб Міжнародний кримінальний суд долучив їх до свого розслідування, яке, сподіваємося, вже найближчим часом може розпочатися».

Як було уточнено, в повідомленні, підписаному Генпрокурором Іриною Венедіктовою, міститься інформація стосовно широкомасштабного привласнення й руйнування об'єктів культурної спадщини, не виправданих воєнною необхідністю і здійснюваних незаконним чином та безцільно. Зокрема, наведені докази широкомасштабного руйнування і привласнення об'єктів культурної спадщини.

◆◆◆ ПОГЛЯД ЕКСПЕРТА

За минулих три десятиліття років в Україні відбулося чимало фундаментальних зрушень у податковій системі. Серед усього розмаїття нормативних пропозицій, що роками змінювали права та обов'язки платників податків, досить гучною ініціативою стала можливість провести податкову амністію. Отже, через місяць стартує податкова амністія. Хто, що та чому має декларувати?

Людмила ДЕМЧЕНКО,
партнер, керівник податкової практики в RSM в Україні,
випускниця програми MBA Единбурзької бізнес-школи

Нагадаємо, 15 червня цього року Верховна Рада схвалила закон, яким передбачається проведення з 1 вересня 2021-го до 1 вересня 2022 р. одноразового добровільного декларування доходів громадян з метою податкової амністії. Пропозиція від держави «розпочати відносини з білого аркуша» хоча й обговорювалася в суспільстві досить довгий період, все ж стала певним сюрпризом, адже, крім прав та можливостей, закон зобов'язує всіх українців та навіть тих, хто в минулому був податковим резидентом, згадати про свої доходи та активи, отримані в Україні.

Отже, під дію амністії потрапили всі громадяни, які не можуть пояснити та документально підтвердити законність походження активів. Також особам держава запропонувала подати декларацію, сплатити певний збір та звільнитися від можливого переслідування в майбутньому як самого платника податків, так і його задекларованих активів.

Ключові аспекти «амністії»

Із 1 вересня українці матимуть право добровільно подати одноразову спеціальну декларацію із зазна-

◆◆◆ СУДОВА ВЛАДА

ВРП припинила розгляд скарг на суддів і прокурорів

ВРП зупинила розподіл між членами ради дисциплінарних скарг, а також скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора.

Як вказується, «Закон (№ 1635-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя» – Ред.) унеможливило виконання дисциплінарними палатами ВРП повноважень щодо розгляду дисциплінарних справ».

Нагадаємо, відповідний закон набрав чинності 5 серпня. Ним вносяться зміни до закону «Про Вищу раду правосуддя», зокрема в частині здійснення дисциплінарних проваджень щодо суддів. Повноваження ради щодо здійснення дисциплінарного провадження стосовно судді реалізує служба дисциплінарних інспекторів ВРП, дисциплінарний інспектор ВРП, який є учасником дисциплінарної справи. Процедура призначення на посаду дисциплінарного інспектора буде здійснюватися відповідно до закону. Із моменту набрання чинності закону дисциплінарні скарги будуть розподілятися за дисциплінарним інспектором ВРП.

◆◆◆ ПРАВООХОРОНА

У Києві представили нового главу поліції

Одинадцятого серпня міністр внутрішніх справ Денис Монастирський представив полковника поліції І. Вигівського в якості нового начальника Головного управління Національної поліції в місті Києві.

До цього Іван Вигівський очолював поліцію Полтавської області. Як заявив міністр внутрішніх справ Денис Монастирський, від нового очільника поліції Києва очікує посилення уваги на забезпечення публічної безпеки, тим більше напередодні 30-ї річниці незалежності України. «Це перший виклик, який чекає на вас і на нас усіх. І ви тепер особисто, Іване Михайловичу, будете нести відповідальність за організацію проведення цього свята».

Податкова амністія:

ватиме таким особам звільнення від відповідальності за порушення податкового та валютного законодавства. Також гарантується нерозголошення державними органами та їхніми посадовими особами відомостей, які містяться в деклараціях, без відповідного рішення суду.

Податковою амністією зможуть скористатися всі дієздатні українці та нерезиденти, які були резидентами України на момент отримання об'єктів декларування. Не зможуть – державні службовці, неповнолітні, недієздатні та фізичні особи, які потрапили під дію законодавства про санкції. Також громадяни потраплять під так зване «безумовне амністування» в разі, якщо їх активи не будуть більшими від визначених законодавством про амністію лімітів. Зокрема:

- будь-які активи, сумарна вартість яких не перевищує 400 тис. грн;
- квартири в Україні площею до 120 кв м;
- будинки в Україні не більше 240 кв м;
- об'єкти нежитлової нерухомості некомерційного призначення, площею не більше 60 кв м;
- земельні ділянки, розмір яких не перевищує норми безоплатної приватизації;
- один транспортний засіб особистого некомерційного використання.

Які активи підлягатимуть декларуванню?

Задекларувати можна широкий спектр активів, зокрема валютні цінності (готівку перед декларуванням потрібно покласти на спеціальний рахунок у банку) та грошові вимоги, нерухомість будь-якого типу, рухо-

◆◆◆ РЕКОМЕНДАЦІЯ

Двом членам Вищої ради правосуддя рекомендували скласти повноваження

У зв'язку з набуттям чинності змін до законодавства про порядок обрання і звільнення членів Вищої ради правосуддя, Рада адвокатів України вирішила рекомендувати членам ВРП Павлу Гречківському та Олексію Маловацькому, призначеним за квотою адвокатури, подати у відставку.

Про це повідомляє сайт Національної асоціації адвокатів України. Разом із тим, РАУ вважає, що окремі вимоги, встановлені законом № 1635-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя» мають дискримінаційний характер. «Враховуючи відсутність конституційних основ для формування Етичної ради з переважним правом голосу міжнародних експертів, а також обмеження незалежності членів ВРП при прийнятті ними рішень у межах наданих їм повноважень, РАУ прийняла рішення рекомендувати членам ВРП розглянути можливість скласти повноваження в зв'язку з неможливістю здійснювати діяльність в умовах зміненого законодавства», — йдеться в повідомленні.

Це рішення має рекомендаційний характер, оскільки відкликання обраних до ВРП адвокатів, відповідно до законодавства, може ухвалити виключно з'їзд адвокатів України. Окрім того, представництвом НААУ за кордоном буде доручено провести моніторинг інформації про діяльність міжнародних експертів, яких буде запропоновано до складу Етичної ради при ВРП.

◆◆◆ ДО ЮВІЛЕЮ

В Україну привезли оригінал Конституції Пилипа Орлика

В Україну зі Швеції вперше в історії доставили оригінал Конституції Пилипа Орлика, який експонуватиметься до 30-річчя Незалежності.

Про це повідомили в Офісі Президента. Документ вже перебуває на території країни, зазначили в ОПУ. «Сьогодні він буде доставлений у Софію Київську, де Конституцію виставлять для перегляду», — уточнили на Банковій. Починаючи з 16 серпня оригінал Конституції зможуть побачити всі охочі. У червні глава МЗС України Дмитро Кулеба подякував Швеції за згоду Стокгольма дозволити привезти оригінал Конституції Пилипа Орлика в Україну. Додамо, що Швеція спершу пропонувала надати лише копію документа, але згодом погодилася передати його оригінал, який до цього ніколи не був в Україні.

◆◆◆ ПОДАТКИ І ЗБОРИ

В уряді пропонують розкрити персональні дані про сплату податків

«Коли суспільство побачить, хто і скільки платить податків, відбудеться зміна парадигми».

Перший віце-прем'єр-міністр — міністр економіки Олексій Любченко запропонував зробити публічними персональні дані про сплату податків. Про це він сказав в інтерв'ю агентству «Інтерфакс-Україна». «У нас відбулася децентралізація, сформувалося 1,4 тисяч громад. І це опорні суб'єкти для трансформації соціального договору. Ось я за розкриття персональних даних зі сплати податків. Це точно спрацює. Коли суспільство побачить, хто скільки платить податків, відбудеться зміна парадигми», — сказав він. Нагадаємо, що О. Любченко до приходу в уряд очолював ДПС і ще тоді скаржився на відсутність 5,6 млн громадян «на податковій карті».

◆◆◆ КОЛОНКА РЕДАКТОРА

Тарифний хід Кабміну: турбота про людей чи робота на імідж?

Літо добігає кінця. І як завжди в цю пору постають питання, як зустрічимо осінь та зиму, чи буде тепло в наших домівках, школах, лікарнях. Іншими словами, якими будуть ціни на енергоносії та чи можливо отримати субсидії?

Для бідного населення це можливість якось протриматися в цей період. У той же час, нам кажуть, що зниження ціни на газ для населення та низькі тарифи — це крок до подальшої бідності в Україні. Хоча здається, що стабільна й невисока ціна на газ та енергоносії для пересічних українців — благо. В Офісі Президента, а, може, й сам гарант, розкажуть нам, як вони важко працювали, аби допомогти простим людям. Хоча якщо копнути глибше, то картина вимальовується не дуже весела.

Як відомо, Україна в угодах з МВФ та з ЄС взяла на себе зобов'язання привести ціни на блакитне паливо та енергоносії для населення до ринкових. І якщо світова ціна на газ висока, держава допомагає незаможним українцям через механізми субсидій. Для цього вартість комунальних платежів для бідних родин не повинна перевищувати 10–15% від їхнього доходу. Зрозуміло, що зниженням ціни на газ та тарифи на енергоносії для побутових споживачів нижче ринкового рівня Україна порушує свої зобов'язання, як і те, що партнерам це явно не сподобається, і про наступний транш від МВФ, зокрема, треба забувати. Тобто наша країна не зможе отримати дешеве фінансування ні від МВФ, ні від інших західних партнерів, зокрема від ЄС та Світового банку.

Сам процес призначення й перепризначення субсидій — то окрема й важка розмова. В останні роки більш як 8 млн домогосподарств отримували субсидії. На сьогодні їх мають лише 2,3 млн сімей. Де логіка зменшення кількості субсидіантів? Мабуть, вона в тому, що дефіциту бюджету ніхто не відміняв. Компенсувати різницю між високою ринковою й низькою продажною ціною для населення доведеться не тільки для бідних через субсидії, а й для всіх українців. Та ще й олігархи і шановне чиновництво зароблятимуть на «дешевому газі та тарифах», загрожуючи державні компанії в збитки. Вони це робити вміють і при цьому забезпечують собі добрі статки. А державі потрібно буде брати чергові кредити на ринкових умовах та під високі відсотки. А хто зможе сплатити такі державні видатки? Лише пересічні українці своїми податками й національна економіка з її, на жаль, повільним зростанням. Тому констатуємо, що це призведе до менших пенсій, зарплат, менших доходів простих людей. Такий існує парадокс: дешевші енергоносії — бідніші українці.

Сьогодні вже відомо, що тариф на електроенергію для родин, які споживають менше 250 кіловат на місяць, буде знижено до 1,44 грн за кВт год. Про це заявив днями Прем'єр-міністр Денис Шмигаль. Тобто уряд за економію споживання електроенергії, чого взимку досягти практично неможливо. А оскільки той же уряд ще й ускладнив процес субсидювання, власне скасовується збільшення на 50% нормативу на житлово-комунальні послуги, встановлені навесні 2020 року, ця норма поширюватиметься тільки, якщо в регіоні буде червона зона епідеміологічної ситуації. У минулому опалювальному сезоні цією послугою користувалися 3 млн осіб. За нинішніми нормами, як підраховували фахівці, не менше 200 тисяч сімей будуть позбавлені субсидій. Ще до початку нової сесії ВРУ депутати вже рапортують про вимагання від уряду пояснень, чому так відбувається, чим він керувався, встановлюючи подібні обмеження щодо субсидій? Може, в громадян зросли доходи? Ні. Причина одна й та ж: бюджет слабо наповнюється, а покривати видатки немає чим. Таке собі замкнене коло. І виходить як у відомій пісні Володимира Висоцького: «... все не так ребята». А як має бути, це знає наш практичний досвід — економія повинна працювати на користь, а не на подальші безмежні витрати. Економія споживань енергоносіїв простого українця не повинна бути схожою на шкуру зебри — біле й чорне. Стабільна економія краще, ніж стабільна бідність. В цьому і є основа практичної ментальності, що утримує нас усіх разом на плаву.

Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ

настав час згадати минуле

ме майно, в тому числі предмети мистецтва та дорогоцінні прикраси, ювелірні вироби, корпоративні права та майнові права, цінні папери, права на отримання дивідендів. Навіть криптовалюти можна задекларувати в розділі «Інші активи», адже вона поки що не набула законодавчого визначення та не ідентифікується державою.

Що не треба зазначати для цілей амністії?

Не можна буде в якості активів задекларувати: готівкові кошти; активи, набуті злочинним чи корупційним шляхом; активи, розташовані чи які мають походження з країни-агресора; активи, які перебувають під санкціями України.

Декларація та сплата збору

Спеціальна декларація буде подаватися громадянами виключно в електронному вигляді. Тому наявність чи необхідність отримання ключа цифрового підпису стає першочерговим завданням для фізичної особи, яка матиме намір скористатися амністією. Після подання спеціальної декларації, зобов'язання зі сплати «амністійного» збору підлягатимуть погашенню протягом 30 календарних днів. Також заявник може прийняти рішення про сплату спеціального збору, розділивши платіж на три рівних частини. Тоді першу частину необхідно сплатити протягом 30 календарних днів з дати подання спеціальної декларації; другу — до 1 листопада 2023 року; третю частину — до 1 листопада 2024 року.

Гарантії з боку держави

Що ж отримує громадянин, який скористається податковою амністією? Держава такої особі гарантуватиме:

— звільнення від відповідальності за порушення податкового та валютного законодавства;

— неможливість відкриття кримінальних проваджень та вчинення слідчих дій за активами, зазначеними у спеціальній декларації чи відносно такої особи.

Також держава бере зобов'язання: не використовувати інформацію, що міститься в спеціальній декларації, для цілей розслідування та перевірок, а також не використовувати її як докази в кримінальних провадженнях стосовно декларанта; не розголошувати відомості, що містяться в спеціальних деклараціях та доданих до них документах.

Щоб отримати зазначені державні гарантії, обов'язковою умовою буде сплата декларантом у повному обсязі суми збору за результатами поданої спеціальної декларації. Якщо кошти не надійдуть до бюджету, або надійдуть не в повному обсязі, то декларація буде вважатися неподаною, а державні гарантії не будуть поширюватися на таку особу та її активи.

Індикатори того, чому податкова амністія є необхідною?

Основними користувачами податкової амністії можуть стати особи, які мають активи, придбані за доходи, з яких не сплачувалися податки та походження яких неможливо підтвердити документально. До цієї категорії громадян

можуть потрапити представники середнього бізнесу, підприємці, заробітчани, які працюють неофіційно, самозайняті особи та інші фізичні особи. Це можуть бути й фізичні особи-підприємці, які отримували доходи не від податкових агентів і зобов'язані були відображати їх у щорічній податковій декларації з податку на доходи фізичних осіб, проте не робили цього. Йдеться, зокрема, про осіб, які здавали в оренду нерухомість чи неофіційно надавали побутові послуги: прибирання, послуги у сфері краси, ремонту помешкань, одягу, взуття тощо. Також це можуть бути особи, які отримували іноземні доходи, наприклад, фрілансери, «айтішники», яким в якості винагороди закордонні компанії перераховували на карткові рахунки певні грошові виплати.

Чи потрібно вам подавати таку декларацію?

Насправді це досить легко перевірити. Якщо всі офіційні доходи громадянина України, які він отримав за всі попередні роки станом на кінець 2020 року є більшими від розміру активів, якими він володіє і які перевищують зазначені в законодавстві ліміти (400 тис грн, квартира до 120 кв м, житловий будинок до 240 кв м, нежитлові приміщення до 60 кв м, земельна ділянка та автомобіль), або якщо особа може довести законність набуття таких активів, можна спати спокійно. Якщо ж ні, варто розглянути пропозицію держави, яка неодмінно досить скоро посилить контроль за витратами та несплатою податків в країні.

Між поганим і гіршим: як закон про СБУ ставить Раду перед складним вибором

У парламенті завершується підготовка проекту закону про СБУ. У липні документ отримав підтримку ЄС, НАТО і США, які закликали Раду ухвалити цей закон без зволікань. Утім говорити про його одностайну підтримку не можна. Понад те, не буде перебільшенням сказати, що цей законопроект розколює українське громадянське суспільство.

Свєген ЗАХАРОВ,
керівник Харківської правозахисної групи

У той час як експерти, що спеціалізуються на тематичі НАТО, виступають за обрану парламентом реформу і за посилення контррозвідки відповідно до рекомендацій та кращій практиці Альянсу, правозахисники жорстко критикують документ і наголошують на тому, що він незбалансований, бо несе завелику загрозу дотриманню прав людини в Україні.

Отже, якщо російські одвічні питання – «що робити?» і «хто винен?», то українське – «куди йдемо»? Після Революції Гідності з ним, ніби, остаточно визначилися, і навіть у Конституції написали про євроатлантичні прагнення, та все одно це питання постає ледь не щодня, бо реальна практика нашого державотворення суперечить таким прагненням.

Я вважаю, що це повною мірою стосується також вибору шляху розвитку СБУ, перед яким став парламент: ухвалювати чи не ухвалювати в другому читанні та в цілому законопроект № 3196-д про нову редакцію Закону «Про Службу безпеки України» та зміни до 33 пов'язаних із ним законів? Адже відкинути № 3196-д як неприйнятний і готувати новий, кращій проект – означає залишити на невизначений термін нинішню нереформовану спецслужбу, безконтрольну та безкарну, з повноваженнями розслідувати злочини, які вона вважає «своїми», з використанням цих повноважень для власної користі та багатьма іншими радянськими рудиментами.

Тому і держава, й більша частина суспільства вже явно не хочуть із цим погоджуватися, а щоб не приставати на сумнозвісне «хоч гірше, та інше», штучно переконують себе, що нова версія таки краща. Експерти Євросоюзу, США, Офісу зв'язків НАТО також загалом відстоюють цей погляд, попри те, що їхні рекомендації до законопроектів враховані не в повному обсязі: немає достатніх гарантій прав людини, контроль за діяльністю спецслужби слабкий, не продумана чітко і ясно передача правоохоронних повноважень іншим органам розслідування тощо. Проте вони вважають, що це можна буде зробити пізніше: ухвалити ок-

ремі закони про передачу повноважень, про контроль тощо.

Натомість українські правозахисники в більшості своїй вважають, що цей законопроект точно не можна ухвалювати. Їх підтримує в такій оцінці й Моніторингова місія Верховного комісара ООН з прав людини в Україні.

Які ж причини цієї негативної оцінки?

Треба віддати належне робочій групі профільного парламентського комітету, яка частково врахувала наші зауваження. Але не настільки, щоб документ можна було підтримати. До того ж, врахування зауважень часто-густо виявляється оманливим. Наприклад, прибрали пряму норму про використання в суді як доказу відомостей, здобутих у ході контррозвідувальних заходів, але залишили віконце, коли це все-таки можна зробити. Прибрали участь СБУ в кадрових комісіях, але залишили норму про «перевірку осіб у зв'язку із призначенням на відповідальні та особливо відповідальні посади державної служби та посади державної служби категорії «Б», тобто знову ж такі віконце, через яке можна більш ніж істотно впливати на призначення на держслужбу. І таких прикладів багато.

Дотримання прав людини як було в законопроекті судо декларативним, так і лишилося

Для прикладу, ми мали зауваження стосовно того, що за законопроектом співробітник СБУ не обтяжений необхідністю представлятися (як поліцейські чи бійці Національної гвардії), не зобов'язаний повідомляти про затримання Центри безоплатної правової допомоги чи здійснювати правозахисну діяльність на повідомлення рідних про затримання. Як відповідь, у редакції для другого читання у статті 14 з'явилося посилання на «Конституцію та закони України». Але цього, вочевидь, замало! Адже в цій же статті йдеться про потенційні порушення прав людини, а саме «тимчасове обмеження прав осіб на свободу та осо-

бисту недоторканність, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, а також права осіб на недоторканність житла, сімейного й особистого життя».

Натомість ми надавали конкретні пропозиції: або взагалі позбавити СБУ цих повноважень, або поставити їх здійснення під надійний судовий контроль. Подивимося, які ще повноваження пропонують лишити у спецслужби. Співробітники контррозвідки СБУ за ухвалення нового закону зможуть:

- здійснювати контрольоване пересування осіб та/або переміщення предметів через державний та митний кордон України;

- без розкриття своєї належності до СБУ та справжньої мети таких заходів проводити опитування осіб за їхньою згодою та отримувати від них інформацію, заходити до приміщень та на земельні ділянки фізичних осіб;

- здійснювати тимчасове

Контррозвідка, яку проєкт виводить з-під дії чинного закону про оперативно-розшукову діяльність із його хоч якимось гарантіями проти зловживань, отримує нечувані повноваження, якими зможе користуватися просто на свій розсуд. А нові контррозвідувальні підрозділи, які будуть здійснювати контррозвідувальне забезпечення економічного потенціалу та боротьби з організованою злочинністю, повною мірою переберуть на себе діяльність управлінні СБУ, що ліквідується – із розслідування корупційних та економічних злочинів.

Відмовитися від контролю за економікою й ринком як таким СБУ категорично не хоче. Запропоновані зміни до законопроектів, спрямовані на відмову від розширення повноважень СБУ на сфері життєдіяльності, у тому числі ті, де вона зараз легально не присутня, а також на посилення механізмів контролю за діяльністю спецслужби – фактично

Окремі відомості (які саме – не визначено), здобуті або створені в ході оперативно-службової діяльності СБУ (тобто фактично всі), оприлюднюються лише у встановленому самою службою порядку й обсягах.

Собі – все, суспільству – нічого

Така асиметрія (СБУ – все, громадянське суспільству – нічого) взагалі характерна для законопроектів № 3196-д. Ще один приклад: норми про застосування співробітниками СБУ заходів примусу, фізичного впливу (сили), спеціальних засобів та вогнепальної зброї не просто дублюють положення закону про Нацполіцію, а є ширшими: СБУ на додаток отримає право застосовувати «пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії», а також «бронемашини та інші спеціальні (спеціалізовані) транспортні засоби». А ще «дозволяється самостійне виготовлення та використання малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень співробітником Служби безпеки України». Отакої! Ці норми вочевидь суперечать декларації про відмову від досудового розслідування злочинів, оскільки контррозвідці багато які з цих повноважень просто непотрібні.

Натомість із законопроектів для другого читання видалені всі традиційні обмеження для застосування примусу, сили, спецзасобів та вогнепальної зброї, передбачені Законом «Про Національну поліцію».

Тож у разі ухвалення цього закону СБУ буде правоохоронним органом з найбільшими в країні повноваженнями щодо застосування примусу й сили.

Ваді законопроектів, який винесено на друге читання, можна перерахувати довго. Вони є настільки значними за обсягом, що виправити їх вважати неможливим. Відтак законопроект № 3196-д неприйнятний на парадигмальному рівні: в ньому значно розширюється сфера діяльності контррозвідки, яка отримує безмежні повноваження й буде неконтрольованою. Між тим саме українцям добре відомо, що відбувається в країні при безконтрольних і всесильних спецслужбах: вони починають беззастережно зловживати своїми повноваженнями.

Отже, Верховна Рада опиняється перед дилемою: ані залишити старий закон, ані прийняти новий в його нинішній редакції не можна. Обидва ці рішення – неприйнятні! Як на мене, слід підготувати інший, якісніший законопроект. Серйозно й заново.

обмеження доступу до визначених інформаційних ресурсів;

- збирати й вивчати документи та відомості, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, джерела й розміри їхніх доходів;

- отримувати від операторів та провайдерів телекомунікацій технологічну та іншу інформацію про функціонування мереж;

- безперешкодно заходити й перебувати на території та в приміщеннях органів державної влади та інших державних органів, їхніх структурних підрозділів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, незалежно від форми власності. При цьому підстави для таких дій є практично безмежними. Для цього визначення «державної безпеки», загрози їй та інших ключових понять лишили вкрай розпливчастими.

не враховано. Не врахована й запропонована зміна про скасування можливості відрадженого співробітника СБУ в інші державні органи, до установ та організацій незалежно від форм власності для роботи під прикриттям, яка дуже нагадує діяльність КГБ за радянських часів з його всеохопним контролем усього, що рухається.

Ба більше, служба безпеки України отримує нове повноваження: безоплатно протягом п'яти робочих днів «отримувати у встановленому порядку інформацію від правоохоронних та інших державних органів, військових формувань, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій» незалежно від форми власності. При цьому предмет інформації не визначається.

Що це, як не засіб тиску на інші державні органи та бізнес? А ось отримати інформацію про діяльність СБУ доволі важко.

Модельний суд: НОВИЙ ЗМІСТ ІЗ НОВИМИ ІДЕЯМИ

Вивчення досвіду роботи судових установ Канади переконало очільників судової влади в Україні в тому, що вся судова діяльність будується на науковій основі.

Юрій ГОНЧАРУК,
начальник Територіального управління
ДСА України в Чернівецькій області,
заслужений юрист України

Ідея створення модельного суду

У 1996 році з метою запозичення канадського досвіду в цій сфері спільно з офісом Комісійонера федеральних судових справ уряду Канади укладено угоду про співробітництво, спрямовану на підтримку українських ініціатив у судово-правовій реформі. Однією зі складових цієї угоди є утворення в Україні модельних районних (міських) судів, організація роботи в яких і здійснення адміністративних функцій повинні відповідати найсучаснішим вимогам та будуватися з урахуванням досягнень і надбань світової науки.

Враховуючи важливість організаційного забезпечення діяльності судів, його вагомий вплив на стан правосуддя, необхідно також зауважити, що реалізація заходів організаційного характеру, як правило, потребує окрім комплексності та ініціативності, ще й владних повноважень. Усіма відомими теоріями управління (менеджменту) визначено, що найвищої ефективності у виконанні функціональних завдань, які реалізуються структурними підрозділами будь-якої організації, можна досягти лише за допомогою налагодженої системи централізованого управління в поєднанні з розумним застосуванням принципу керівництва.

Питання управління є центральним в організації діяльності суду, оскільки саме воно є тим системо-організуючим чинником, який дозволяє суду функціонувати як цілісному організму. Можна сказати, що статус суду визначають не тільки процесуальні, а й адміністративні управлінські рішення. Саме вони, фокусуючи в собі різні аспекти судової діяльності, формують «обличчя» суду.

Щоб підняти організацію роботи в судах на належний рівень, видається необхідним змінити концептуальні підходи до організаційного забезпечення їх діяльності і розробити модель, яка б відповідала усім постулатам та досягненням теорії управління при повному забезпеченні принципу незалежності суддів.

У світлі сказаного на модельні суди, крім навчальної, покладаються й додаткові функції — бути флагманами запровадження усіх новацій та стати експертами доцільності тих чи інших започаткувань, спрямованих на підвищення ефективності судочинства. Кінцевою ж метою утворення мережі модельних судів є підвищення рівня та прозорості судочинства, поліпшення якості розгляду справ у всіх без винятку судах, скорочення строків їх розгляду, а найголовніше — повернення довіри до справедливої й неупередженого суду наших співвітчизників (голова Державної судової адміністрації України в період 2002–2005 років — В. Я. Карabanь).

Переваги таких судів

З огляду на зазначене, виникає закономірне запитання: що таке «модельний суд»? Модельний суд — це суд з високоефективною організацією роботи його апарату, спрямованою

на організаційне забезпечення судової діяльності при чіткому розмежуванні процесуальних та адміністративно-управлінських функцій із високим рівнем судочинства. Більша орієнтованість на користувачів судової системи та надання комфортних і професійних судових послуг є ключовими факторами в сучасному підході до управління судовою владою.

Сьогоднішні здобутки та перспективи

У 2018 році проект «Право-Justice» запропонував відродити Ініціативу «Модельні суди», яка полягає у впровадженні низки нововведень (модельних рішень) у пілотних судах по всій Україні. Мета такої ініціативи полягає у вдосконаленні системи організації роботи судів, що передбачає покращення обслуговування клієнтів і надання судових послуг, підвищення якості роботи із вразливими групами населення, які звертаються до суду, підвищення безпеки суддів, працівників апарату та відвідувачів суду, а також пілотного випробування інших сучасних управлінських ініціатив. У рамках Ініціативи «Модельні суди» уніфіковано стандарти обслуговування клієнтів та судового адміністрування за прикладом сучасних практик європейських країн.

Для ефективної координації впровадження Ініціативи «Модельні суди» було створено проектну раду за участю представників Вищої ради правосуддя, Ради суддів України, Державної судової адміністрації України, пілотних судів та громадськості. На сьогодні над Ініціативою «Модельні суди» працює група експертів із Фінляндії, Франції, Литви, Польщі, Швеції, Румунії, Нідерландів, Вірменії, Великобританії та України під керівництвом головної міжнародної експертки з питань судової реформи проекту «Право-Justice» Анни Адамської-Галлант.

Ініціатива «Модельні суди» передбачає детальний опис заходів (модельних рішень), які рекомендується до застосування працівниками апарату суду для вирішення конкретних проблем, які виникають під час щоденного функціонування суду. Моніторинг та дослідження наявних проблем здійснили міжнародні та національні експерти на початковому етапі впровадження Ініціативи «Модельні суди». Для цього команда експертів відвідала низку українських судів, у тому числі пілотних, провела серію зустрічей з українськими суддями та юристами-практиками, представниками громадськості, зокрема, громадських організацій, які працюють з особами з інвалідністю. Також експерти врахували рекомендації осіб, безпосередньо залучених до здійснення правосуддя. Між іншим, експерти зазначають, що сприйняття судової системи громадськістю є важливою складовою управління судом, а загальне позитивне враження від судового приміщення є ознакою ефективності та належної організо-

ваності системи. Це сприяє позитивній оцінці судової влади в цілому, що, в свою чергу, є складовим елементом верховенства права та спонукає поважати судову систему та дотримуватися правопорядку.

Про перспективи існування модельних судів в Україні можна також говорити з точки зору правової ідеї, яку було закладено при формуванні Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України № 231/2021 від 11.06.2021 року. Вона визначає основні засади та напрями розвитку системи правосуддя з урахуванням найкращих міжнародних практик. У документі окреслено пріоритети вдосконалення законодавства щодо судоустрою, статусу суддів, судочинства та інших інститутів правосуддя, а також впровадження невідкладних заходів для покращення діяльності правових інститутів.

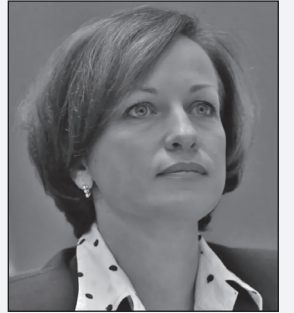
Важливість запровадження Ініціативи «Модельні суди» на базі діючих судів в Україні висловив тимчасово виконуючий обов'язки голови Державної судової адміністрації України Олексій Сальніков. Зокрема, при черговому обговоренні майбутніх проектів у рамках Ініціативи «Модельні суди» Олексій Сальніков подякував експертам проекту з ЄС за організацію роботи у впровадженні цих важливих Ініціатив. Адже процес управління потребує постійного вдосконалення та розвитку. «Злагоджена та ефективна команда й конкурентність на ринку праці, як правило, стають очікуваним результатом впровадження нових підходів в управлінні персоналом. Без перебільшення скажу, що мотивація може творити дива, адже вона зумовлює все — рівень навичок і вмінь, добрий настрій, швидкість та якість виконання завдань. Вмотивовані працівники апарату суду, розуміючи спільну мету, виконують посадові обов'язки на високому рівні, результатом чого є надання якісних судових послуг» — зазначив у своєму виступі Олексій Сальніков.

У той же час, незважаючи на те, що правові акти, які приймаються на сьогодні й спрямовані на покращення доступу до правосуддя та вдосконалення судових процесів і закріплюють правову ідею існування зразкового (модельного) суду, проте жодного нормативного акту існування такого суду немає. Йдеться про саму діяльність модельних судів. Безумовно, вона має бути забезпечена, в першу чергу, законодавчо-нормативною базою. Також важливо зрозуміти, що модельні суди — це не науково-дослідні установи, а насамперед, суб'єкти судової влади і їх діяльність чітко регламентується Конституцією України, процесуальними кодексами та відповідними законами. Організуючи роботу модельного суду, слід також чітко виокремлювати два процеси, які реалізуються в процесі діяльності одного суду, а саме: судово-процесуальні проблеми та проблемами організації роботи судів. А тому існує така позиція, що для вдихання другого життя в проект «Модельні суди» вкрай необхідним є розроблення і прийняття нормативно-правового акта «Про модельні суди України», яке має стати основним як нормативним, так і програмним документом у діяльності цих судів.

Аби півмільйона українців не залишилися без пенсій

Мінсоцполітики готує законопроект, який допоможе вирахувати страховий стаж людям, що працюють без оформлення.

В Україні люди, які працюють без офіційного оформлення, отримали шанс на пенсію навіть за відсутності необхідного трудового стажу. Про це в ефірі телеканалу «Україна 24» заявила глава Міністерства соціальної політики України Марина Лазебна. За її словами, півмільйона українців можуть залишитися взагалі без пенсій, оскільки українці, які працюють без оформлення, не матимуть необхідних 15 років стажу, якщо не змінити чинні норми законодавства. Також, як було заявлено, можуть залишитися без пенсії ті, хто працює, маючи неповну зайнятність.

Як зазначила Марина Лазебна, на сьогодні Міністерство соціальної політики готує законопроект, який допоможе вирахувати страховий стаж людям, які працюють без оформлення та отримують зарплату в конверті. «Ми розробили законопроект і відправили його на експертизу в Міжнародну організацію праці, і будемо просувати його далі», — повідомила міністр.

Реформа держнагляду і контролю

У Раді зареєстровано законопроекти № 5837 та № 5838 щодо Perezавантаження системи перевірок бізнесу.

Як повідомляє урядовий портал, документами передбачається ціла низка іноваций, спрямованих на зменшення адміністративного навантаження на бізнес, зокрема, перебудова інспекційної системи з карально-репресивної (перевірка — санкція) на превентивну (попереджувально-консультативну) та переорієнтування всіх органів державного нагляду на ризик-орієнтований підхід при плануванні перевірок підприємств. Цей підхід передбачає: чим нижчий ступінь ризику діяльності суб'єкта, тим рідше його перевірятимуть та тим меншим буде строк проведення самої перевірки.

Планується, зокрема, запровадження добровільного аудиту компанії. Тобто підприємство зможе самостійно ініціювати аудит щодо себе. У разі виявлення порушень санкції не застосовуватимуться, а в разі позитивного висновку — частота їх планових перевірок зменшиться.

Йдеться також про страхування цивільної відповідальності діяльності підприємств. У разі укладення договору страхування цивільної відповідальності компанії із середнім та незначним ступенем ризику будуть перевірятися рідше.

Крім того, планується обмежити строк для здійснення позапланового заходу з метою перевірки виконання вимог припису: не раніше від останньої дати для усунення порушення, зазначеного в приписі або в іншому розпорядчому документі, та не пізніше як через два місяці від цієї дати. А для підвищення об'єктивності та прозорості розгляду скарг підприємств будуть створені громадські Ради з питань державного нагляду при органах контролю.

На думку урядовців, цифровізація та автоматизація обробки даних також сприятиме прозорості та законності усіх процесів, пов'язаних із проведенням заходів контролю. Зокрема, створюється можливість здійснювати заходи державного нагляду та обмін документами в електронній формі. До того ж, взаємодія з органами контролю відбуватиметься через безкоштовний зручний е-кабінет: закріплюється можливість подання скарги та можливість відмовитися від комплексного планового заходу через е-систему.

Також планується внести зміни до КУпАП, зокрема, передбачається в п'ять разів збільшити штрафи за порушення порядку здійснення державного нагляду (контролю) для посадових осіб з 50–100 (850–1 700 грн) неоподаткованого мінімуму доходів громадян до 250–500 мндр (4250–8500 грн). Дізнатися, чи не потрапила ваша компанія в графік планових перевірок державних органів нагляду і контролю можна за допомогою сервісу CONTR AGENT від ЛІГА:ЗАКОН.

Деякі питання оскарження недотримання розумних строків на досудовому розслідуванні

Строки на досудовому розслідуванні мають важливе значення як у питанні раціональності та ефективності кримінального провадження на досудовій стадії, так і в контексті гарантій прав і свобод людини. Їх дотримання у кримінальному провадженні обумовлює законність вчинення процесуальних дій та зумовлює саму можливість представникам сторони обвинувачення здійснювати досудове розслідування. На відміну від судового розгляду, де визначених законом строків небагато, досудова стадія пронизана встановленими термінами, в межах яких мають бути здійснені ті чи інші процесуальні дії або постановлені процесуальні рішення. Більше того, досудове розслідування в цілому має пріоритетний строк.

Віра МИХАЙЛЕНКО,
суддя Вищого антикорупційного суду,
кандидат юридичних наук

Крім, власне, процесуальних строків, передбачених для проведення процесуальних дій чи постановлення процесуальних рішень, закон оперує поняттям «розумні строки». Розумність строків визначено однією із засад кримінального провадження. Під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, об'єктивно необхідні для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені Кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

Питання розумного строку торкався Конституційний Суд України ще в далекому 2003 році. Так, у своєму рішенні від 30.01.2003 року КСУ зазначив, що поняття «розумний строк досудового слідства» є оціночним, тобто таким, що визначається в кожному конкретному випадку з огляду на сукупність усіх обставин вчинення й розслідування злочину/злочинів. Визначення розумного строку досудового слідства залежить від багатьох факторів, включаючи обсяг і складність справи, кількість слідчих дій, число потерпілих та свідків, необхідності проведення експертиз та отримання висновків тощо. Але за будь-яких обставин строк досудового слідства не повинен перевищувати меж необхідності. Досудове слідство повинно бути закінчено у кожній справі без порушення права на справедливий судовий розгляд і права на ефективний засіб захисту, що передбачено статтями 6, 13 Конвенції про захист прав людини та основних свобод.

Основна ідея розумних строків полягає в тому, що період провадження у кримінальній справі не може бути невизначеним та свавільним. Тому встановлені законом процесуальні строки апріорі вважаються розумними. В іншому випадку під загрозою опиняються права учасників кримінального провадження – в першу чергу, право підозрюваного на захист та інтерес потерпілого у швидкому

розслідуванні і судовому розгляді вчиненого щодо нього правопорушення з відшкодуванням завданої шкоди. В цій парадигмі дотримання розумного строку в кримінальному провадженні можна розглядати як немайновий інтерес учасників, перелік яких визначений законом.

Законодавець виділяє спеціальну процедуру розгляду скарги на недотримання розумних строків. Вона передбачена ст. 308 КПК України, відповідно до якої підозрюваний, потерпілий та інші особи, права чи законні інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, мають право оскаржити прокурору вищого рівня недотримання розумних строків слідчим, дізнавачем, прокурором. Прокурор вищого рівня зобов'язаний розглянути скаргу протягом трьох днів після її подання і в разі наявності підстав для її задоволення надати відповідному прокурору обов'язкові для виконання вказівки щодо строків вчинення певних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень. Особа, яка подала скаргу, невідкладно письмово повідомляється про результати її розгляду.

Таке нормативне регулювання покладає на прокурора вищого рівня в разі оскарження йому недотримання розумних строків особами, які здійснюють досудове слідство, дізнання або процесуальне керівництво, такі обов'язки:

- розглянути скаргу протягом трьох днів після її подання;
- перевірити викладені у скарзі обставини на предмет зволікання при вчиненні процесуальних дій, прийнятті процесуальних рішень або навпаки, належне (ретельне) здійснення досудового розслідування;
- у випадку встановлення невинуватого зволікання надати відповідному прокурору обов'язкові для виконання вказівки щодо строків вчинення певних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень;
- невідкладно письмово повідомити особу, яка подала скаргу про результати її розгляду (причому процесуальна форма письмового повідомлення залишена поза межами правового регулювання).

Ця локальна перевірна процедура може бути предметом судового контролю. КПК України передбачає можливість оскаржити бездіяльність щодо розгляду скарги на недотримання розумних строків (п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України) та рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, дізнавачем, прокурором (п. 9-1 ч. 1 ст. 303 КПК України).

Слід одразу акцентувати увагу на тому, що в першому випадку фактичні обставини справи не мають значення, адже слідчим суддею досліджується лише факт виконання/невиконання прокурором вищого рівня обов'язку розглянути подане клопотання протягом трьох днів після її подання та повідомити скаржника про результат цього розгляду. Тому при оскарженні бездіяльності цього виду не слід захарашувати скаргу надмірною кількістю фактичних обставин або деталей, які не мають відношення до процедурних питань направлення адвокатом скарги та її нерозгляду прокурором вищого рівня.

У другому випадку (коли оскаржується відмова у задоволенні скарги на недотримання розумних строків) необхідно показати історію кримінального провадження та представити наявний фактаж на підтвердження недотримання розумних строків. Судовий контроль за дотриманням розумних строків під час досудового розслідування має перелік проблем, які потребують вирішення на законодавчому рівні або шляхом вироблення єдиних підходів у судовій практиці (що за відсутності перегляду постановлених слідчими суддями рішень Верховним Судом вбачається недосяжним).

Вищий, старший, спеціалізований

Перша проблема полягає у співвідношенні понять «прокурор вищого рівня» і «старший групи прокурорів». У статті 308 КПК України повноваження розглядати скаргу на недотримання слідчим, дізнавачем, прокурором розумних строків передбачені у прокурора вищого рівня. Відповідна ієрархія прокурорів визначена у ч. 3 ст. 17 (щодо окружних і обласних прокуратур, першого заступника і заступника Генерального прокурора) та ч. 5 ст. 8-1 (для прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури) Закону України «Про прокуратуру».

Разом із тим, відповідно до ст. 37 КПК України прокурор, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, визначається керівником відповідного органу прокуратури після початку досудового розслідування. У разі необхідності керівник органу прокуратури може визначити групу прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, а також старшого прокурора такої групи, який керуватиме діями

інших прокурорів. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у переважній більшості здійснюється групою прокурорів, до якої включаються також керівники структурних підрозділів відповідних прокуратур. Тобто у випадку, коли Генеральний прокурор, його заступник, заступник керівника САП, керівник чи заступник керівника підрозділу прокуратури включений до групи прокурорів, не будучи при цьому старшим групи прокурорів, він відповідно до вимог Закону України «Про прокуратуру» є прокурором вищого рівня, однак у процесуальному сенсі підпорядкований іншому прокурору (старшому групи). В умовах процесуального підпорядкування прокурора вищого рівня нелогічним вбачається надання ним вказівок, спрямованих на дотримання розумних строків старшому групи, прокурором якої він є.

Слідчий суддя в кожному конкретному випадку може дійти висновку про те, що прокурором вищого рівня є прокурор, який не входить до групи прокурорів, що здійснюють досудове розслідування.

... На думку слідчого судді, М. О. Гришук не мав повноважень прокурора вищого рівня на момент розгляду скарги щодо недотримання розумних строків під час досудового розслідування у кримінальному провадженні, оскільки він є прокурором у цьому кримінальному провадженні, здійснює нагляд за кримінальним провадженням у формі процесуального керівництва. Тобто він позбавлений можливості приймати неупереджене та об'єктивне рішення щодо дотримання розумних строків у кримінальному провадженні, а його процесуальний статус прокурора виключає можливість прийняття рішень щодо даного питання в якості прокурора вищого рівня.

У п. 6.2 Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора, затвердженого наказом Генерального прокурора № 125 від 05.03.2020 р., зазначено, що перший заступник та заступник керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури організують розгляд і вирішення скарг підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого на недотримання розумних строків детективом, прокурором під час досудового розслідування. Враховуючи передбачений у законі перелік прокурорів вищого рівня для прокурорів САП (керівник САП, його перший заступник та заступник) та можливість здійснення розгляду цієї категорії скарг першим заступником та заступниками керівника САП, слідчий суддя дійшов висновку, що розгляд скарг, поданих в інтересах ОСОБА_1 та ОСОБА_2, повинен бути здійснений одним із заступників керівника САП, який не входить до групи прокурорів у кримінальному провадженні (ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 16.02.2021 р. у справі № 991/862/21; URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94929649>).

Інше проблемне питання знаходиться в площині провадження процесуального керівництва досудовим розслідуванням в яких здійснюється прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Адже в ст. 308 КПК України йдеться про повноваження прокурора вищого рівня надати відповідному прокурору обов'язкові для виконання вказівки щодо строків вчинення певних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень. Відповідно до ч. 5 ст. 8-1 Закону України «Про прокуратуру» прокурорами вищого рівня для керівників управлінь, відділів та їх заступників, прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури є керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, його перший заступник та заступник; для заступника та першого заступника керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури підпорядковується безпосередньо Генеральному прокурору. Причому Генеральний прокурор, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівки прокурорам Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та здійснювати інші дії, які прямо стосуються реалізації прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури їхніх повноважень. Це означає, що положення ст. 308 КПК України є «мертвими» при оскарженні недотримання розумних строків керівником (виконавцем обов'язків керівника) Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Чи потрібна постанова?

До проблемних питань оскарження недотримання розумних строків слід віднести нормативну невизначеність щодо необхідності оформлення рішення прокурора вищого рівня, прийнятого за результатами розгляду скарги, постановою. Так, стаття 308 КПК України визначає повноваження прокурора при визнанні обгрунтованою скарги на недотримання розумних строків – надати відповідному прокурору обов'язкові для виконання вказівки щодо строків вчинення певних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень. Разом із тим, поза межами правового регулювання перебуває необхідність винесення окремого процесуального документа у випадку незадоволення такої скарги. КПК України не встановлює жодних критеріїв, за якими має оцінюватися рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків, а слідчому судді належить оцінити таке рішення на предмет його обгрунтованості та вмотивованості.

Враховуючи «процесуальність» будь-якого рішення прокурора, яке приймається у формі постанови, логічним вбачається винесення постанови про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків. Проте постанова виноситься у

випадках, передбачених КПК України, а також коли слідчий, дізнавач, прокурор визнає це за необхідне (ч. 3 ст. 110 КПК України).

У судовій практиці відсутня єдність з приводу обов'язкового оформлення відмови постановою. Деякі слідчі судді при розгляді скарг на відмову прокурора вищого рівня в задоволенні скарги на недотримання слідчим, прокурором розумного строку визнають необхідність постанови: ... із системного аналізу ст. 308 КПК України та ст. 110 КПК України вбачається, що постановою за результатами розгляду скарги на недотримання розумних строків у кримінальному провадженні в мотивувальній частині повинна містити висновок про дотримання, або ж недотримання слідчими, прокурорами розумних строків під час досудового розслідування із вказанням на мотиви та обґрунтування вказаного висновку.

Разом із тим, за зверненням заявника постановою не виносилася, а лише надана відповідь, яка не містить жодного посилання на дотримання або ж недотримання слідчими, прокурорами розумних строків під час досудового розслідування кримінального провадження, а отже, і не містить підстав для відмови в задоволенні відповідної скарги. Прокурором не надана оцінка причинам тривалого проведення досудового розслідування, не зроблено висновку про розумність строків виконання слідчими та прокурорами слідчих (розшукових) дій із метою встановлення осіб, винних у вчиненні кримінальних правопорушень.

Зазначене вище свідчить про порушення порядку розгляду скарги про недотримання розумних строків, неправильне оформлення прийнятого рішення, необґрунтованість наданої заявникові відповіді, тобто невідповідність її вимогам кримінального процесуального закону. Враховуючи викладені обставини, слідчий суддя вважає за необхідне задовольнити в частині визнання неправомірним рішення заступника керівника місцевої прокуратури Дніпропетровської області у вигляді листа про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування кримінального провадження та зобов'язати його чи іншого уповноваженого прокурора повторно розглянути скаргу потерпілої ОСОБА_1 від 05.09.2019 року на недотримання розумних строків у кримінальному провадженні та винести вмотивовану постанову відповідно до вимог ст. 110 КПК України (ухвала слідчого судді Верхньодніпровського районного суду Дніпропетровської області від 22 лист. 2019 року у справі № 173/2621/19; URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85812828>).

В інших випадках приймається теза про те, що винесення постанови в контексті ст. 308 КПК України не є обов'язковим.

... Слідчий суддя вважає, що виконавцем обов'язків керівника Кременчуцької місцевої прокуратури було розглянуто скаргу, але будь-якого рішення по суті, а саме встановлення конкретних строків вчинення певних процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень винесено не було, що слід вважати відмовою в задоволенні скарги на недотримання розумних строків (ухвала слідчого судді Крюківського районного суду міста Кременчука Полтавської області від 3 січня 2019 року у справі № 537/38/18; URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79069918>).

... Мотивуючи скаргу, скаржник посилається на ст. 110 КПК України та вважає, що за результатами розгляду скарги прокурор повинен був прийняти процесуальне рішення у формі постанови. Однак, відповідно до ч. 3 ст. 110 КПК України рішення слідчого,

прокурора приймається у формі постанови. Постанова виносить у випадках, передбачених цим кодексом, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне. Статтею 308 КПК України, яка регламентує оскарження недотримання розумних строків до прокурора, не передбачено обов'язку прокурора виносити постанову.

Так, при розгляді скарги прокурором у межах строків, передбачених КПК України, було розглянуто та надано відповідь скаржнику, тобто виконано вимоги статті 308 КПК України щодо невідкладного письмового повідомлення особи, яка звернулася зі скаргою, про результати її розгляду. Відповідно до ч. 1 ст. 36 КПК України прокурор, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється.

Враховуючи викладене, слідчий суддя дійшов висновку, що в частині вимог скарги про зобов'язання прокурора прийняти процесуальне рішення згідно зі ст. 110 КПК України, в якому надати прокурору обов'язкові для виконання вказівки слід відмовити за безпідставністю (ухвала слідчого судді Личаківського районного суду м. Львова від 01 лист. 2019 року у справі № 463/9151/19; <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85340222>).

Також зустрічається позиція, при якій ... незалежно від того, як прокурор оформив своє рішення, таке рішення повинне відповідати загальним вимогам ч. 5 ст. 110 КПК України щодо зазначення в ньому змісту обставин, які є підставами для його прийняття, та наведення і обґрунтування мотивів прийняття певного рішення, що вимагає від прокурора оцінки кожного із суттєвих, значущих доводів, які особа вказала у своїй скарзі щодо недотримання розумних строків прокурором у кримінальному провадженні (ухвала слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 12 березня 2021 року у справі № 991/1642/21; URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95633046>).

Межі повноважень слідчого судді

Прогалина наявна і в питанні повноважень слідчого судді встановлювати конкретні строки для виконання процесуальних дій чи прийняття процесуальних рішень у випадку, якщо рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків буде визнано необґрунтованим. Особливо це стосується конкретних строків для завершення досудового розслідування. Судова практика також не виробила однозначного підходу до цього питання. Так, в ухвалі Приморського районного суду м. Одеси від 23.01.2019 р., задовольняючи відповідну скаргу, слідчий суддя зобов'язав уповноважених осіб — слідчого Приморського ВП в м. Одесі ГУНП в Одеській області — здійснити досудове розслідування у кримінальному провадженні та прокурора Одеської місцевої прокуратури № 3, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, здійснювати досудове слідство й окремі процесуальні та слідчі дії у розумні строки (ухвала слідчого судді Приморського районного суду м. Одеси від 23 січня 2019 року у справі № 522/22802/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79487386>). В інших випадках встановлені конкретні строки для закінчення досудового розслідування (наприклад, ухвала слідчого судді Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 28 січня 2021 р. у справі № 607/22389/20, де слідчий суддя, розглядаючи скаргу на бездіяльність розгляду прокурором вищого рівня скарги на недотримання розумних строків, встановив строк для

закінчення досудового розслідування кримінального провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 125 КК України, в 1 (один) місяць з моменту отримання копії даної ухвали. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94717336>). Але більшість слідчих суддів при розгляді скарг на рішення прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків стоять на позиції про дискреційні повноваження слідчого і прокурора (наприклад, ухвала слідчого судді Держинського районного суду м. Харкова від 23 грудня 2019 р. у справі № 638/19604/19: в рамках розгляду скарги на рішення прокурора, поданої в порядку ст. 303 КПК України, слідчий суддя не наділений відповідними процесуальними повноваженнями щодо визнання таким, що не дотримується розумного строку досудового розслідування. До повноважень слідчого судді за наслідками розгляду скарги на постанову прокурора про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків слідчим, прокурором під час досудового розслідування належить виключно постановлення ухвали про скасування рішення слідчого чи прокурора, або про відмову в задоволенні скарги (частина 1 та 2 ст. 307 КПК України). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86597886>).

З одного боку, це вбачається цілком логічним, адже згідно з положеннями КПК України прокурор, слідчий і дізнавач, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог КПК України, є самостійними у своїй процесуальній діяльності. В постанові Касаційного кримінального суду від 16 травня 2019 року у справі № 761/20985/18 Друга судова палата зазначила, що слідчий суддя, задовольняючи частково клопотання адвоката про встановлення слідчому процесуального строку для закінчення досудового розслідування у кримінальному провадженні керувався ст. ст. 1-35, 113, 114, 116, 219, 303-309, 369-371 КПК України. Проте жодною з норм кримінального процесуального закону, в тому числі і наведених слідчим суддею в ухвалі, не передбачене його повноваження про встановлення слідчому процесуального строку для закінчення досудового розслідування. Беззаперечно, ухваливши вказане рішення, слідчий суддя вийшов за межі КПК, адже таке рішення кримінальним процесуальним законом не передбачено (URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81953091>).

З іншого боку, якщо бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора призводить до необґрунтованого розтягнення в часі досудового розслідування, зволікання і невинуватих затримок при проведенні процесуальних дій, що в підсумку спричиняє порушення розумних строків, то чи не має слідчий суддя реагувати більш конкретно, ніж зобов'язувати розглянути скаргу про недотримання розумних строків чи скасовувати постанову про відмову в задоволенні скарги про недотримання розумних строків? В практиці зустрічаються непоодинокі випадки, коли рішення про відмову в задоволенні скарги на недотримання розумних строків скасовувалося слідчим суддею декілька разів з аналогічних підстав, а прокурор за результатами чергового розгляду скарги (на виконання судового рішення) виносив аналогічну постанову, виклавши таке саме обґрунтування іншими словами. Такі випадки ілюструють, що за відсутності конкретних повноважень слідчого судді впливати на ситуацію зі зволіканням уповноважених суб'єктів при здійсненні досудового розслідування, про ефективність судового контролю стверджувати неможливо.

(Далі буде...)

В Україні не вистачає близько 2,5 тисячі суддів

В Україні не вистачає близько 2,5 тисячі суддів, экс-глава ВККСУ Сергій Козьяков називає причини кадрової кризи

В Україні не вистачає близько двох з половиною тисяч суддів, а під кінець року кількість вакансій ще може значно зрости, заявив представник Президента України в Конституційному суді Федір Веніславський.

Причини виникнення кадрової кризи в українських судах аналізує экс-глава Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (2014–2019 рр.) Сергій Козьяков. За даними Вищої ради правосуддя, на 11 червня 2021 року штатна кількість суддів оцінюється в 7 304 людини. Повноваження щодо здійснення правосуддя мають 4 954 судді. Вакантними залишаються 1 977 суддівських посад.

За даними ж ВККСУ, на 19 липня цього року в списку суддів України налічувалося 5 389 суддів (в тому числі тих, хто з огляду на закон тимчасово не має повноважень). Тим часом, на 31 грудня 2013 року в Україні, згідно зі штатним розкладом, значився 9 071 суддя, що відправляє правосуддя в 767 діючих судах. Реально відправляв правосуддя 8 371 суддя.

«Куди поділося 35% суддів? Статистично найпомітніші зміни в кадровому складі українських судів відбувалися після 2014 року», — пояснює С. Козьяков. А головними поштовхами до цього стали три фактори:

- негативна динаміка розвитку судової влади в роки перебування на посту президента Віктора Януковича;
- окупація Росією Криму та частини Донецької і Луганської областей;
- рішучі (а іноді й із застосуванням сили) вимоги сотень тисяч учасників Революції Гідності очистити судову владу, підкріплені законодавчими рішеннями Верховної Ради в 2014, 2015 та 2016 роках. «Ці чинники на тлі нерезалізованого за роки незалежності України в багатьох верствах суспільства запиту на справедливий суд і призвели до радикального скорочення суддівського корпусу», — уточнює С. Козьяков.

Так, у результаті окупації Криму на півострові зупинилося 36 судів. На непідконтрольних територіях Луганської та Донецької областей було зупинено роботу 57 судів. Для восьми судів було змінено місцезнаходження, а щодо 49-ти — була змінена підсудність.

У той же час ВККСУ протягом перших місяців роботи перевела з кримських судів до судів на підконтрольній території 44 судді. Деякі судді, що залишилися на окупованій території (448 осіб), подали у відставку; основна ж маса стала суддями РФ і надалі була рекомендована новим складом кваліфікаційної комісії до звільнення за порушення присяги.

На території Луганської та Донецької областей, станом на 1 грудня 2014 року, працювало 442 судді. З них 302 було переведено в суди, що діють на підконтрольній території. На думку Сергія Козьякова, після підтримки депутатами відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів ситуація може розвинутися за двома досить різними за термінами реалізації сценаріями. Згідно з першим сценарієм новий склад ВККСУ може прийняти рішення продовжити і закінчити процедури, розпочаті попереднім складом комісії.

За іншим сценарієм — комісія може припинити розпочаті попереднім складом ВККСУ важливі кадрові процедури частково або повністю, почавши все з нуля. У цьому випадку прогнозувати терміни «швидкого» або «повільного» заповнення вакансій у судах України буде досить проблематично, вважає С. Козьяков.

◆◆◆ АНТИКОРУПЦІЯ

**У Запоріжжі
затримано начальника
Держпродспоживслужби**

ДБР затримало в Запоріжжі начальника Держпродспоживслужби області за вимагання грошей у підлеглого.

Про це повідомляє сайт відомства. «Працівники теруправління ДБР Мелітополя затримали на «гарячому» начальника Головного управління Держпродспоживслужби в Запорізькій області, який вимагав у підлеглого гроші, вважаючи, що той має брати хабарі у фермерів за реєстрацію їх сільськогосподарської техніки». Чиновник мотивував свою вимогу тим, що закон забороняє громадянам використовувати сільськогосподарську техніку без реєстрації в Держпродспоживслужбі, тому всі фермери та домогосподарі області мають платити данину. Посадовця затримали під час одержання чергового хабаря у 8 тисяч 250 доларів. Чиновнику загрожує до 10 років в'язниці з конфіскацією майна.

**У Миколаєві на
розкраданні попалися
чиновники міськради**

Посадовців Миколаївської міськради викрили на розкраданні 26,8 млн грн – при реконструкції Соборної площі в місті.

У 2019 році департамент міськради оголосив тендер на виконання робіт з реконструкції площі. Як встановило слідство, заступник Миколаївського міського голови й перший заступник одного з департаментів міськради, зловживаючи службовим становищем, за попередньою змовою із директорами компаній забезпечили перемогу в тендері одного наперед визначеного ТОВ, яке й виконало роботи. Як засвідчила експертиза, ціни на роботи були завищені.

Учасниками схеми слідство наразі вважає вісім осіб: заступника мера, першого заступника директора одного з департаментів Миколаївської міськради, директорів шести приватних компаній, один з яких є чинним депутатом Одеської міськради. Всім їм інкримінують вчинення злочину, передбаченого ч. 5 ст. 191 КК (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем). Наразі посадовців міськради та двох керівників приватних компаній затримали, решті повідомили про підозру.

**Масштабна схема
розкрадання бюджетних
коштів в Одесі**

Служба безпеки України в Одеській області заблокувала діяльність масштабного конвертаційного центру.

Ділки майже 10 років «обслуговували» десятки підприємств реального сектору економіки та низку державних і комунальних компаній, сприяли мінімізації податків, формуванню фіктивного податкового кредиту та привласненню цільових державних коштів. Як виявило слідство, зловмисники реєстрували фіктивні комерційні структури на підставних осіб. Вдалося виявити понад 50 підприємств, через які здійснювали махінації. Для привласнення державних грошей використовували поетапну схему. Спершу оформляли «липові» фінансово-господарські операції з фіктивними підприємствами. На їхні рахунки переводили «оплату» за зобов'язаннями. А вже звідти зловмисники знімали готівку. До того ж, оперативники спецслужби встановили, що ділки також надавали «послуги» і зі створення схем формування безтоварного податкового кредиту.

У межах кримінального провадження, відкритого за ч. 5 ст. 191 (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у великих розмірах) Кримінального кодексу України тривають слідчі дії.

◆◆◆ ПРАВООХОРОНА

Поліцейський спецназ

На Київщині відбувся випуск бійців поліцейського спецпідрозділу КОРД.

Упродовж двох місяців кандидати на посади до спецпідрозділу проходили інтенсивне навчання на базі Національної академії внутрішніх справ. А тиждень тому, 30 липня, глава Нацполіції Ігор Клименко вже вітав поліцейських, які пройшли відбір та приєдналися до лав підрозділу «Корпусу оперативного-раптової дії» у семи управліннях поліції.

У церемонії вручення сертифікатів працівникам головних управлінь Національної поліції, які успішно пройшли навчання, взяли участь також заступник глави Національної поліції України Олексій Руденко та начальник Департаменту «КОРД» Нацполіції Микола Путій. Вручаючи сертифікати, Ігор Клименко зазначив, що відбір до підрозділів КОРД був дуже жорсткий, оскільки від професійних умінь спецпризначенців залежить як здоров'я та життя звичайних громадян, так і безпека колег-напарників, які підстраховують при виконанні складних і небезпечних завдань. «Ви – еліта Національної поліції. Саме ви – ті люди, які завжди на першій лінії вогню. Повсякчас при виконанні спеціальних операцій ви ризикуєте власним здоров'ям і навіть життям. Бажаю, щоби ваш професіоналізм, ваша вдача й сила волі завжди берегла вам життя і ви поверталися після виконання службових обов'язків до рідних здоровими», – сказав Ігор Клименко.

Як додав Олексій Руденко, вже завтра КОРДівці заступлять на бойові чергування у своїх підрозділах. Він зазначив, що кожен спецпризначенець повинен вміти швидко оцінити обстановку та прийняти правильне рішення щодо дій у різних ситуаціях, а для цього потрібно професійно розвиватися. «Ви повинні постійно тренуватися. Адже від швидко прийнятого рішення залежить ваше життя, життя вашого товариша та громадян України», – сказав Олексій Руденко.

Додамо, що протягом двох місяців кандидати вивчали вогневу підготовку, ножовий бій, тактику дій у приміщенні, снайпінг, тактику дій із затримання осіб, які використовують автомобіль, планування спеціальних операцій, вибухову справу, тактичну медицину та інші дисципліни.

◆◆◆ ПРОЕКТ

**«Барнахус»
запрацював у Миколаєві**

Пілотний проект із впровадження моделі «Барнахус» для дітей, які постраждали від насильства, стартував у Миколаєві. Це друге місто в Україні, де відкрився Центр захисту та соціально-психологічної підтримки в процесі правосуддя дітей, які постраждали або стали свідками насильства, що працюватиме за моделлю Барнахус. Перший такий заклад почав роботу у червні цього року на Вінниччині.

«Діти, які стали потерпілими або свідками злочину, потребують особливих підтримки. Тож проект «Барнахус» має на меті забезпечити: 1) безпечне середовище для дітей і підлітків, що стали потерпілими або свідками злочину; 2) необхідні умови в одному місці для надання медичної, психологічної, правової допомоги, соціального супроводу, забезпечення інших потреб та інтересів дітей; 3) атмосферу, з урахуванням вікових та психологічних особливостей, що сприяє зниженню психологічної напруги та захищає дитину від повторної травматизації під час здійснення необхідних дій у межах кримінального процесу, зокрема під час співбесід зі слідчими. Адже психологічний стан дитини часто має вирішальне значення для успішного отримання необхідної інформації від неї», – зазначає заступниця міністра юстиції Валерія Коломієць.

Презентація ініціативи в Миколаєві відбулася у форматі круглого столу, де говорили про мету та перспективи проекту, його першочергові та довгострокові завдання. Керівниця програми захисту дітей Представництва

Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні Наїра Аветісян зауважила, що в Україні є багато різних організацій та установ, які надають послуги для попередження чи захисту від насильства, в тому числі щодо дітей. Однак коли ці суб'єкти не діють разом – дитина проходить через кілька установ і змушена шоразу розповідати травматичну ситуацію різним особам, в різних місцях та у поєднанні з різними методами збору інформації. Як наслідок – покази дитини можуть відрізнятись й надалі бути дискредитовані, а сама дитина зазнає повторної травматизації.

На вирішення цього питання, серед іншого, й спрямоване створення центру за моделлю Барнахус. Його ідея полягає в міждисциплінарності – для захисту прав разом працюють спеціалісти різних сфер, надаючи необхідну підтримку дитині, яка стала свідком або постраждала від насильства. Йдеться, в першу чергу, про психологічну, медичну, соціальну і юридичну підтримку. Разом із тим, спеціалісти центру будуть сприяти правосуддю, дружньому до дитини, – створювати максималь-но нетравматичне середовище, в якому

◆◆◆ ТУРНІР

**Кубок Генерального
прокурора**

На минулому тижні в Києві відбулася фінальна частина турніру з мініфутболу за Кубок Генерального прокурора-2021. На поле вийшли збірні команди Донецької, Івано-Франківської, Луганської, Одеської та Рівненської областей, а ще Київської міської прокуратури, Спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері та Офісу Генерального прокурора.

Футболісти восьми прокурорських команд зіграли серію матчів у двох групах. У ході запеклих поєдинків усі команди продемонстрували яскравий футбол, потужні атаки, високий командний дух та волю до перемоги. За результатами ігор до півфіналу вийшли команди Донецької обласної та Київської міської прокуратур. За третє місце змагалися Одеська обласна прокуратура та команда Луганської області, яка приїхала в столицю з найбільшим та найгучнішим клубом уболівальників.

Насиченим та цікавим був фінальний поєдинок, який до останньої хвилини тримав у напрузі всіх уболівальників. У підсумку – нічия 1:1. Рахунок гри визначила серія післяматчевих пенальті, в яких команда Донецької області виявилася сильнішою за киян. Третє місце виборила команда Луганської обласної прокуратури.

Генеральний прокурор Ірина Венедіктова привітала всіх учасників турніру та вручила переможцям – гравцям Донецької обласної прокуратури – заслужений трофей. Вона подякувала футболістам і уболівальникам за чудове спортивне свято та побажала спортсменам нових перемог.

вона зможе надати повну інформацію, необхідну для розслідування.

Як зазначив виконувач обов'язків директора Координаційного центру з надання правової допомоги Олександр Баранов, захист прав дитини є одним із ключових питань у роботі системи безоплатної правової допомоги. Діти є однією з категорій осіб, що мають право на безоплатне отримання всіх видів правових послуг. Для них проводиться багато правопросвітницьких заходів, а з 2019 року на базі системи реалізується пілотний проект «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». «Ми бачимо впровадження моделі Барнахус як продовження орієнтації на дитиноцентричність послуг. Це – можливість захистити дітей, які постраждали від насильства, від зайвого травматизму. Їм не потрібно буде ходити від однієї організації до іншої, адже зацікавлені сторони самі приходять до неї, щоб вирішити її проблеми. Це – проект, який, у першу чергу, захищає інтереси дитини. Тож ми докладаємо всіх зусиль для його успішної реалізації, в тому числі і в напрямі проведення навчальних заходів для партнерів», – зауважив Олександр Баранов.

Підготував Ілля МОРОЗ,
спеціально для ЮВУ

органів державного нагляду (контролю)» № 5838, якими пропонується повністю перезавантажити систему перевірок бізнесу.

Як повідомило Міністерство економіки України, ключова ідея — перебудувати інспекційну систему з каральною — репресивною (перевірка — санкція) на превентивну (попереджувально — консультативну) та переорієнтування всіх органів державного нагляду на ризик-орієнтований підхід при плануванні перевірок підприємств, який передбачає: чим нижчий ступінь ризику діяльності суб'єкта, тим рідше його перевірятимуть та тим меншим буде строк проведення перевірки.

Ще одне нововведення — інститут добровільного аудиту компанії, що може стати альтернативою державному нагляду. Тобто підприємство зможе самостійно ініціювати аудит щодо себе — у разі виявлення порушень санкції не застосовуватимуться, а в разі позитивного висновку — частота планових перевірок зменшиться.

Плануватися також створити інститут страхування цивільної відповідальності діяльності підприємств. Передбачено, що у разі укладення договору страхування цивільної відповідальності компанії із середнім та незначним ступенем ризику будуть перевіряться рідше.

Окрім того, передбачений обмежений строк для здійснення позапланового заходу з метою перевірки виконання вимог припису: не раніше від останньої дати для усунення порушення, зазначеного у приписі або в іншому розпорядчому документі, та не пізніше як через два місяці від цієї дати, а для підвищення об'єктивності та прозорості розгляду скарг підприємств будуть створені громадські Ради з питань державного нагляду при органах контролю. Відокремлюється також функціонал інтегрованої автоматизованої системи, зокрема створюється можливість здійснювати заходи державного нагляду та обмін документами в електронній формі.

Взаємодія з органами контролю відбуватиметься через безкоштовний е-кабінет: закріплюються можливості подати скаргу та відмовитися від комплексного планового заходу через е-систему.

Професійні кваліфікації, здобуті в інших країнах, визнаватиме кваліфікаційний центр

29.06.2021 р. набрав чинності наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про кваліфікаційний центр» від 22 квітня 2021 р. № 452.

Кваліфікаційний центр — суб'єкт, уповноважений Національним агентством кваліфікацій здійснювати оцінювання і визнання результатів навчання, здобутих особами шляхом формальної, неформальної або інформальної освіти, присвоєння та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій, визнання відповідних професійних кваліфікацій, здобутих у інших країнах, на підставі сертифікату про акредитування такого кваліфікаційного центру, і внесення до Реєстру кваліфікаційних центрів у складі Реєстру кваліфікацій.

Центр утворюється та ліквідується у встановленому законом порядку, може здійснювати свою діяльність як юридична особа, як відокремлений підрозділ юридичної особи або фізична особа-підприємець.

Відповідно до цього Типового положення Центр розробляє своє положення, що затверджується засновником або уповноваженим органом, фізичною особою-підприємцем. Основними завданнями Центру є:

1) оцінювання та визнання результатів навчання, присвоєння та/або підтвердження професійних кваліфікацій за процедурами, які дають змогу оцінити результати навчання, здобути шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, з видачею особі документів про присвоєння та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій;

2) визнання професійних кваліфікацій, здобутих у інших країнах, з видачею особі відповідних документів.

Центр має право:

1) звертатися в установленому порядку до Національного агентства кваліфікацій із заявою про проведення акредитації;

2) надавати відповідні послуги згідно з законодавством. Центр зобов'язаний:

1) мати власний веб-сайт, на якому оприлюднюються процедури оцінювання, інформація про вимоги до оцінювання результатів навчання, порядок визнання професійних кваліфікацій, здобутих у інших країнах, тощо;

2) забезпечувати дотримання критеріїв акредитації та вимог до діяльності кваліфікаційних центрів, визначених законодавством.

Центр надає послуги на підставі письмових заяв здобувачів (заявників), зокрема, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах проживають та/або перебувають на території України, біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.

ЗМІСТ

СУДОВА ПРАКТИКА

КЛЮЧОВІ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЗА 2021 РІК. РІШЕННЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Вимога нотаріального посвідчення На письмову згоду співвласника про переобладнання приміщення не поширюється

Закон не встановлює нікчемності заповіту виключно з тих підстав, що його посвідчено нотаріусом поза межами свого нотаріального округу

Якщо спадщина відкрилася, але не була ніким прийнята до 1 липня 2003 р., то підлягають застосуванню положення ЦК УРС

Перехід права на прийняття спадщини за спадковою трансмісією можливий у межах строків для прийняття спадщини

Співвласник, частка якого в майні не може бути виділена в натурі, має право на отримання її компенсації від інших співвласників

Тривале проживання дитини у новій сім'ї, створеній одним з її батьків, відсутність побачень з іншим, не є підставами для позбавлення останнього батьківських прав

Факт призначення державою пенсії по інвалідності не може впливати на факт призначення судом аліментів або виключати його

Підставою для розірвання договору оренди землі є настання події, передбаченої умовами договору, зокрема зміни директора підприємства-орендаря

Закон не обмежує права власника на розпорядження майном залежно від того, чи мають право на користування ним інші особи, зокрема неповнолітні

Офіційні відомості ПФУ щодо розміру зарплати працівника не можуть бути прийняті судом як докази розміру заборгованості по зарплаті

Народження у платника аліментів дитини в іншому шлюбі не є підставою для зменшення розміру аліментів без доказів погіршення його матеріального стану

НАЙВАЖЛИВІШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЗА ТИЖДЕНЬ

Новий Порядок присвоєння адрес об'єктам будівництва

До добровольчих формувань прийматимуть за контрактом доброволяця територіальної оборони

Проблеми «Здорової України» розв'язуватиме нова робоча група

Звіти з оцінки впливу на довкілля невстановленої форми повертатимуть

Роботу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відновляють

Штрафи за порушення у сфері поводження з ГМО зростуть в десятки разів

Європейські механізми реєстрації ГМО нарешті запровадять

Пільги зі сплати консульського збору встановлено з 1 січня 2022 р.

Визначено правові засоби реінтеграції окупованих територій Донецької та Луганської областей

Конкурси проектів для інститутів громадянського суспільства проведуть на «Взаємодії»

До 2 550 грн штрафу за невиконання вимог ВРП

Право на позачергове обслуговування в касах мають особи з інвалідністю незалежно від групи

Відеофіксація побачень із засудженим має бути такою, що не фіксує змісту розмови та документів

Нові вимоги до створення комунального ліцею

До 8 років позбавлення волі за незаконне надкористування

Продавати лікарські засоби малолітнім заборонено

Затверджено порядок відкриття рахунків для податкової амністії

Обмеження місць продажу алкоголю та тютюну сприятимуть зростання цін

Порушників міграційного законодавства знову притягатимуть до відповідальності

Карально-репресивну систему перевірок бізнесу змінять на превентивну

Професійні кваліфікації, здобуті в інших країнах, визнаватиме кваліфікаційний центр

КЛЮЧОВІ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЗА 2021 РІК

Рішення Великої Палати Верховного Суду

Вимога нотаріального посвідчення На письмову згоду співвласника про переобладнання приміщення не поширюється

25 травня 2021 р. Велика Палата Верховного Суду у справі № 461/9578/15-ц відступила від висновку Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 13 вересня 2019 р. у справі № 344/4760/15-а, вказавши, що сама по собі відсутність нотаріального посвідчення письмової згоди співвласника приміщення загаломого користвання, а саме горіща, не є підставою для скасування наказу про затвердження містобудівних умов та обмежень.

Співвласниця житлового будинку звернулася до суду з позовом до інших осіб, Департаменту містобудування міської ради, третя особа — Державна реєстраційна служба міського управління остіїці, про скасування наказу, зобов'язання привести у попередній стан горіще будинку, не чинити перешкод у користуванні горіщем, визнання прав на частку горіща, стверджуючи, що жодної згоди як співвласниціа житлового будинку на реконструкцію приміщення (зміну правового режиму власності) спільного користування (горіща) вона не надавала.

Районний суд рішенням, залишеним без змін апеляційним судом, у задоволенні позову відмовив з тих мотивів, що оспорюваний наказ виданий на підставі поданих відповідей належних документів та в межах наданих департаменту містобудування міської ради законом повноважень.

У касаційній скарзі позивачка зазначала, що суди не встановили наявності її нотаріально посвідченої згоди на реконструкцію горіща.

Верховний Суд вказав, що надання особою юридично значущої згоди чи відмова в наданні такої згоди є одностороннім правовим відповіді особи, який згідно із законом створює правові наслідки не тільки для особи, яка його вчиняє, а й для інших осіб (абз. 3 ч. 3 ст. 202 ЦК України). Тому надання особою юридично значущої згоди чи відмова в наданні такої згоди підпорядковується всім правилам щодо вчинення правових чинів, зокрема, щодо їх форми, а також правилам про умови дієвості правових чинів та підстави їх недієвості.

Ключовим аргументом на користь визнання згоди-дозволи одностороннім правовим чиним є відповідність цієї дії ознакам, закріпленим у ч. 1 ст. 202 ЦК України, адже вона спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Динаміка відповідних правовідносин при цьому полягає в тому, що надання згоди-дозволи передає право її адресата вчинити відповідну дію з потенційно-абсолютну перешкоду на шляху накопичення необхідного юридичного складу й таким чином практично позбавляє особу права вчинити відповідну дію.

Водночас потрібно враховувати, що договір як двосторонній чи багатосторонній правовий чин за жодних умов

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

не може розглядатись як сума односторонніх правових чинів сторін, адже значення договору закон надає лише погдженій волі двох чи більше сторін (ч. 3 ст. 202, ч. 1 ст. 626 ЦК України). Так, якщо закон надає юридичне значення саме домовленості осіб, то йдеться про договір, якщо ж певні правові наслідки виникають за законом внаслідок дії лише однієї особи, то йдеться про односторонній правовий чин.

Характерною особливістю згоди-дозволи є те, що особа, яка вправі її надати чи відмовити в її наданні, не стає учасником правовідносин, що виникають внаслідок вчинення адресатом дозволу відповідних дій.

Отже, згода співвласника допоміжних приміщень на розпорядження цим майном іншим співвласником є одностороннім правовим чиним (згодою-дозволом) і не може кваліфікуватись як договір (елемент процедури укладення договору) між співвласниками щодо розпорядження спільним майном (ст. 358 ЦК України) або ж договір (елемент процедури укладення договору) про поділ майна, що є у спільній власності (ст. 367 ЦК України). Причому не тільки з висловлених вище підстав, а й тому, що ст. 358 і 367 ЦК України присвячені регламентації відносин спільної часткової власності, тоді як правовий режим допоміжних приміщень у багатоквартирному (у тому числі двоквартирному) будинку визначається відповідно до ст. 382 ЦК України як режим спільної сумісної власності.

Правочин, який вчинений у письмовій формі, підлягає нотаріальному посвідченню лише у випадках, встановлених законом або домовленістю сторін (ч. 1 ст. 209 ЦК України). Законом не встановлюється вимога нотаріального посвідчення одностороннього правового чину з надання співвласником згоди іншому співвласнику на розпорядження допоміжними приміщеннями багатоквартирного (у тому числі двоквартирного) будинку.

Приписи абз. 3 ч. 2 ст. 369 ЦК України не спростовують вказаного, адже ця норма вимагає нотаріального посвідчення згоди на вчинення лише таких правових чинів зі спільним майном, які, у свою чергу, підлягають нотаріальному посвідченню.

Допоміжні приміщення багатоквартирного (у тому числі двоквартирного) будинку, як і елементи спільного майна такого будинку взагалі, є обмежено оборотоздатними. При цьому дії щодо реконструкції квартири та переобладнання горіща, на які дає згоду позивачка, не є правовим чиним, який підлягає нотаріальному посвідченню. Відтак на таку згоду не поширюється вимога нотаріального посвідчення правових чинів з нерухомим майном.

Отже, співвласник, який надав згоду іншому співвласнику на розпорядження спільним майном у вигляді допоміжних приміщень будинку, взагалі не може посягнутись на недієвість такої згоди і порушення своїх прав лише внаслідок відсутності нотаріального посвідчення цієї згоди.

Рішення в ЄДРСР — <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97967339>

<http://activelex.com>

засобів кінцевого споживачу, виникли сумніви щодо досягнення 14-річного віку покупцем, який купує лікарські засоби, особа, яка безпосередньо здійснює роздрібну торгівлю лікарськими засобами та/або доставку лікарських засобів кінцевого споживачу, повинна звернутися до того кого покупець з вимогою пред'явити паспорт громадянина України або інший документ, що підтверджує його вік.

Затверджено порядок відкриття рахунків для податкової амністії

09.08.2021 р. Національний банк прийняв постанову «Про затвердження Положення про порядок відкриття та ведення поточних рахунків із спеціальним режимом використання в національній та іноземних валютах, банківських металах для цілей одноразового (спеціального) добровільного декларування».

Одноразове (спеціальне) добровільне декларування проводиться з 1 вересня 2021 р. до 1 вересня 2022 р.

Фізичні особи, які мають намір скористатися правом на одноразове (спеціальне) добровільне декларування, звертаються до банку для відкриття поточного рахунку із спеціальним режимом використання (спеціальному рахунку) та розміщення готівкових коштів в національній та іноземних валютах, банківських металів (з фізичною поставкою).

Відповідно до вимог Положення декларант відкриває в банку спеціальний рахунок та вносить на нього готівкові кошти, банківські метали через операційну касу банку за заявою на переказ готівки, а у рекавіті «Призначення платежу/міст операції» зазначає «добровільне декларування».

Після підтвердження джерел походження грошових коштів, банківських металів декларант має право:

- перерахувати грошові кошти, банківські метали на власний поточний рахунок фізичної особи, відкритий в банку України;
- зняти грошові кошти, банківські метали та закрити спеціальний рахунок;
- подати заяву в банк та надалі використовувати цей рахунок як звичайний поточний рахунок фізичної особи, відкритий для власних потреб.

Постанова набере чинності з 1 вересня 2021 р. та діятиме до 1 вересня 2022 р.

Обмеження місць продажу алкоголю та тютюну спричинить зростання цін

09.08.2021 р. саме тому Європейська Бізнес Асоціація звернулася до Верховної Ради з проханням сприяти відхиленню проекту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» щодо реалізації алкогольної та тютюнової продукції у спеціалізованих магазинах» № 5805.

Європейська Бізнес Асоціація рекомендує, що спроби обмежити місця продажу алкогольних напоїв та тютюнових виробів створять додаткове фінансове обтяження для бізнесу та можуть призвести до зростання цін на продукцію.

Так, для обладнання окремих торгових точок для продажу алкоголю та тютюну бізнесу необхідно буде задіяти

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

<http://activelex.com>

капітальні інвестиції, через що можуть зрости ціни на легальну продукцію та збільшиться ціновий розрив між контрафактними та легальними товарами. До того ж, кількість офіційних точок продажу може суттєво скоротитися, а податки зовсім зникнути, що спонукатиме до споживання контрафакту.

Питання викликають і терміни втілення запропонованих змін — Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування. Оскільки створити місце торгівлі за один день фізично неможливо, це на тривалий час зупинить продаж алкогольних та тютюнових виробів в Україні. Проектом також не передбачено окремих норм щодо регулювання продажу алкогольних і тютюнових виробів у місцях громадського харчування.

Експерти Асоціації зазначили, що в більшості країн ЄС, зокрема в країнах Східної Європи, подібний досвід обмеження торгівлі алкоголем та тютюновими виробами відсутній.

Зважаючи на це, в Асоціації переконані, що у боротьбі за зменшення споживання алкоголю та тютюну держава має залучати комплексні методи, а не лише обмежувати продаж такої продукції, зокрема, це варто робити через належне інформування споживачів про ризики, пов'язані із вживанням алкогольних напоїв і тютюнових виробів, розбудову необхідної інфраструктури для підтримки здорового способу життя населення тощо.

Порушників міграційного законодавства знову притягатимуть до відповідальності

09.08.2021 Набрала чинності постановова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 18 березня 2020 р. № 259» від 21 липня 2021 р. № 757.

Новою редакцією п. 2 постанови Кабінету Міністрів України від 18 березня 2020 р. № 259 встановлено, що рішення про надання дозволу на імміграцію, прийняте протягом одного року до установлення або у період установлення на всій території України карантину, діє протягом двох років від дня його прийняття.

Державна прикордонна служба України інформує, що введеними змінами скасовано норму, відповідно до якої звільнялися від адміністративної відповідальності за ст. 203 Кодексу України про адміністративні правопорушення всі іноземці, які порушили строк перебування на території України в період або внаслідок установлення карантину.

Після набрання чинності постановою звільнення від адміністративної відповідальності стосується виключно тих іноземців, які не мали змоги вийти за межі України або не змогли звернутися до відповідних органів/підрозділів ДМС із заявою про продовження строку перебування в Україні з обставин, спричинених установленими обмеженнями в умовах карантину.

Карально-репресивну систему перевірок бізнесу змінять на превентивну

09.08.2021 р. у Верховній Раді України зареєстровано проекти Законів «Про основні засади державного нагляду (контролю)» № 5837 та «Про внесення змін до Кодексу про адміністративні правопорушення щодо підвищення відповідальності посадових осіб

побачення, про небажання продовжувати таке побачення. У такому разі побачення припиняється.

Побачення є конфіденційним — аудіофіксація побачення забороняється, а відеофіксація здійснюється відкрито. Засуджений та особи, які до нього прибули, мають бути повідомлені про місце встановлення відеокамери.

Відеофіксація побачення камерою, про яку не повідомлено учасників побачення, забороняється.

Нові вимоги до створення комунального ліцею

09.08.2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів формування мережі ліцеїв для запровадження якісної профільної середньої освіти» від 15 липня 2021 р. № 1658-ІХ.

Як повідомив Міністр освіти і науки Сергій Шкарлет, Закон вдосконалює окремі положення Законів «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», щодо забезпечення доступності повної загальної середньої освіти та трансформативної мережі закладів загальної середньої освіти.

Зокрема виключено норму, що обмежувала можливість міських рад створювати ліцеї в містах з населенням менше 50 тисяч осіб — тепер представницькі органи територіальних громад усіх рівнів можуть виконувати функції засновників ліцеїв, а опорні заклади освіти можуть забезпечувати здобуття не лише початкової та базової середньої освіти, а й профільної середньої.

Також передбачено, що органи місцевого самоврядування мають до 1 вересня 2024 р. затвердити плани формування ефективної мережі закладів загальної середньої освіти, з урахуванням вимог законодавства до ліцеїв, безпечного, інклюзивного та цифрового освітнього простору, демографічних показників розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, спроможності територіальних громад, профілізації старшої профільної школи та необхідності охоплення на відповідній території усіх профілів навчання, визначення законодавством, з метою гарантування і забезпечення права кожного учня на вибір відповідного профілю навчання.

Засновники ліцеїв до 1 вересня 2027 р. мають забезпечити виконання затверджених з урахуванням вимог законодавства планів формування ефективної мережі закладів середньої освіти, здійснити конкурсний відбір педагогічних працівників, керівників закладів освіти, вжити інших передбачених планами і законодавством заходів. Кабінет Міністрів має продовжити у 2021-2030 роках виділення субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа», зокрема з метою запровадження трірічної профільної середньої освіти в межах дванадцятирічної повної загальної середньої освіти.

До 8 років позбавлення волі за незаконне надрокористування

09.08.2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за незаконне видобування корисних копалин» від 15 липня 2021 р. № 1685-ІХ.

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

<http://activelex.com>

Новою редакцією ст. 47 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначено, що самовільне користування надрами, укладення угод, які в прямій чи прихованій формі порушують право власності на надра, — тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб — від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Також новою редакцією ст. 240 Кримінального кодексу України встановлено, що порушення встановлених правил охорони надр, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля, а також незаконне видобування корисних копалин місцевого значення у значному розмірі — караються штрафом від п'ятисот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

Порушення встановлених правил використання надр, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля, а також незаконне видобування корисних копалин місцевого значення у великому розмірі або незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення — караються штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

Вказані вище діяння, вчинені на території чи об'єктах природно-заповідного фонду або вчинені за попередньою змовою групою осіб, або вчинені особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, чи службовою особою з використанням службового становища, — караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

Вище передбачені діяння, якщо вони вчинені організованою групою або шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом, або спричинили загибель людей, їх масове захарювання або інші тяжкі наслідки, — караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Незаконне видобування корисних копалин місцевого значення вважається вчиненим у значному розмірі, якщо їх вартість у тридцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а незаконне видобування корисних копалин місцевого значення вважається вчиненим у великому розмірі, якщо їх вартість у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Продавати лікарські засоби малолітнім заборонено

09.08.2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до статті 21 Закону України «Про лікарські засоби» щодо заборони продажу лікарських засобів особам, які не досягли чотирнадцяти років (малолітнім особам)» від 15 липня 2021 р. № 1668-ІХ.

Новою ч. 5 ст. 21 Закону України «Про лікарські засоби» встановлено, що реалізація (відпуск) лікарських засобів (у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних систем дистанційним способом) малолітнім особам, а також доставка лікарських засобів кінцевому споживачу — малолітній особі забороняється.

Якщо у особи, яка безпосередньо здійснює роздрібну торгівлю лікарськими засобами та/або доставку лікарських

<http://activelex.com>

Закон не встановлює нікчемності заповіту виключно з тих підстав, що його посвідчено нотаріусом поза межами свого нотаріального округу

25 травня 2021 р. Велика Палата Верховного Суду у справі № 522/9893/17 відступила від висновку про застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в постанові Верховного Суду України у справі № 6-2цс13 від 20 лютого 2013 р., вказавши, що законодавство про нотаріат і нотаріальну діяльність не може чинити негативний вплив на матеріальне право — встановлювати підстави нікчемності правочину, якщо саме таких підстав для його нікчемності матеріальне право не містить.

Чоловік позивачки на випадок своєї смерті залишив заповіт, згідно з яким заповіт відповідачі квартиру, а позивачці — все інше майно, де б воно не знаходилося та з чого б не складалося, і взагалі все те, що буде належати спадкодавцю на день його смерті.

Після заведення спадкової справи позивачці стало відомо про існування ще одного заповіту, згідно з яким чоловік заповів відповідачці все своє майно, всі свої майнові права, рухоме і нерухоме майно та все те, що буде належати йому на день смерті.

Позивачка звернулася до суду, вважаючи, що другий заповіт є нікчемним, оскільки його посвідчено нотаріусом за межами його нотаріального округу.

Суд першої інстанції у позові відмовив, оскільки встановлена ст. 13-1 Закону України «Про нотаріат» заборона для нотаріуса здійснювати нотаріальну діяльність за межами свого нотаріального округу не встановлює таких наслідків порушення цих вимог, як позбавлення чинності заповіту шляхом визнання його нікчемним.

Суд апеляційної інстанції з висновками районного суду не погодився, скасував його, задовольнив позовні вимоги та, посилаючись на правові висновки Верховного Суду України, викладені у постанові від 20 лютого 2013 р. в справі № 6-2цс13, зазначив, що нотаріус не вправі здійснювати нотаріальну діяльність за межами свого нотаріального округу, за винятком заміщення інших нотаріусів у випадках, передбачених законом. Невиконання нотаріусом вимог ст. 13-1 Закону України «Про нотаріат» та посвідчення ним заповіту поза межами свого нотаріального округу свідчить про порушення порядку посвідчення заповіту, що за висновком апеляційного суду має наслідком його нікчемність згідно з ч. 1 ст. 1257 ЦК України.

Розглянувши касаційну скаргу приватного нотаріуса, Верховний Суд вказав, що контекстуальний аналіз ч. 1 ст. 1257 ЦК України у смислового зв'язку з іншими нормами дає підстави вважати, що порушенням вимог до форми посвідчення заповіту є лише ті, які прямо зазначені у гл. 85 ЦК України, її ст.ст. 1247-1249, 1253.

Аналіз цих статей дає змогу констатувати, що законодавець висуває такі вимоги до форми заповіту: письмова з нотаріальним посвідченням. Проте допускаються й інші способи посвідчення заповіту, враховуючи численні обставини, які законодавець покладає в основному для можливості їх застосування. Ці обставини в сукупності свідчать про те, що вони беруться до уваги як об'єктивні перешкоди до запрошення нотаріуса посвідчити заповіт.

Водночас наведені у зазначених вище статтях правові механізми доводять, що вони розраховані на те, щоб

остання воля заповідача була виражена вільно і не викликала сумнівів в цьому. Саме тому вони можуть бути віднесені до порядку посвідчення заповіту.

Отже, форма заповіту має бути письмова, а порядок його посвідчення — різний: насамперед нотаріусом з державною вимогою ст.ст. 1248, 1249 ЦК України; посадовою особою органів місцевого самоврядування (ст. 1251 ЦК України); іншими посадовими особами, зазначеними у ч.ч. 1-6 ст. 1252 ЦК України, з додержанням вимог ч. 7 цієї статті.

Як наслідок, немає жодних підстав вважати, що посвідчення нотаріусом правочину поза межами свого нотаріального округу тягне нікчемність заповіту.

Верховний Суд також вказав, що порушення норм про необхідність додержуватися нотаріусом свого нотаріального округу може тягти відповідальність нотаріуса, передбачену законом, але не тягне нікчемність заповіту, посвідченого з таким порушенням. Адже правове регулювання порядку посвідчення нотаріусом правочинів лежить поза сферою ЦК України і не є матеріальним правом.

Законодавство про нотаріат і нотаріальну діяльність не може чинити негативний вплив на матеріальне право — встановлювати підстави нікчемності правочину, якщо саме таких підстав для його нікчемності матеріальне право не містить.

Інакший підхід призводить до необґрунтованого покладення відповідальності за порушення нотаріусом законодавства, яке регулює порядок його діяльності, на заповідача та спадкоємців, які не зобов'язані бути об'єктами з нотаріальним процедурним законодавством, та що є порушенням принципу поваги до волі заповідача та обов'язковості її виконання, а також неспівмірним втручанням держави у право спадкоємців за заповітом мирно володіти своїм майном.

Враховуючи зазначене, вимогами чинного закону не встановлена нікчемність заповіту виключно з тих підстав, що його посвідчено нотаріусом поза межами свого нотаріального округу.

Рішення в ЄДРСР — <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98235794>

Якщо спадщина відкрилася, але не була ніким прийнята до 1 липня 2003 р., то підлягають застосуванню положення ЦК УРСР

24 травня 2021 р. Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у справі № 671/22/19 відмовив у задоволенні касаційної скарги на рішення судів, якими відмовлено у задоволенні заяви ОТГ.

Міська об'єднана територіальна громада в особі міської ради звернулася із заявою про визнання спадщини відумерлою та передачу нерухомого майна в комунальну власність, мотивуючи тим, що після смерті особи відкрилася спадщина на території Російської Федерації, а спадкоємці, які б прийняли спадщину у встановленому законом порядку, відсутні.

Рішенням районного суду, залишеним без змін апеляційним судом, у задоволенні заяви відмовлено з тих мотивів, що спадщина відкрилася в період дії ЦК УРСР 1963 р., тому до спірних правовідносин необхідно застосувати положення ЦК УРСР, який не передбачав

<http://activelex.com>

можливість набуття органами місцевого самоврядування права на спадкове майно в порядку визнання спадщини відумерлою.

У касаційній скарзі міська ОТГ зазначала, що правила ст. 1277 ЦК України про відумерле майно мають застосовуватися до спадщини, яка відкрилася до 1 січня 2003 р. та не була прийнята ніким із спадкоємців, що мають право на спадкування відповідно до норм ЦК УРСР. Крім того, суди не врахували вимог абз. 2 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України, згідно з яким правила ст. 1277 ЦК України про відумерле майно застосовуються також до спадщини, від дня відкриття якої до набрання чинності ЦК України сплигло не менше одного року.

Верховний Суд вказав, що тлумачення ст. 5 та абз. 2 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України свідчить, що за загальним правилом, дія актів цивільного законодавства в часі має фургороспективний характер, тобто спрямована на майбутнє. У зв'язку з чим законодавець передбачає, що акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли з дня набрання ними чинності. Проте із загального правила про застосування актів цивільного законодавства до прав та обов'язків, які виникли з моменту набрання ними чинності абз. 2 п. 5 Прикінцевих пункту передбачається виняток і допускається застосування ЦК України до прав та обов'язків, які продовжують існувати після набрання ним чинності.

Системне тлумачення ч. 2 ст. 549, ч. 1 ст. 555 ЦК УРСР та абз. 2 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України свідчить, що:

- у ЦК УРСР законодавець, на відміну від ЦК України та Існування конструкції «відумерлої спадщини», передбачав автоматичний перехід спадщини за правом спадкоємства до держави. Будь-яких дій щодо прийняття спадщини держава не здійснювала. Держава при Існуванні юридичних фактів, визначених п. 1-5 ч. 1 ст. 555 ЦК УРСР, завжди приймала спадщину і не могла від неї відмовитися.

- оскільки держава не мала права відмовитися від прийняття спадщини, то у випадку, коли спадкоєміц за законом або за заповітом не прийняли спадщину або відмовилися від спадщини, спадщина вважалася прийнятою державою;

- з урахуванням того, що в ч. 1 ст. 555 ЦК УРСР закріплювався автоматичний перехід спадщини до держави, та Існував строк шість місяців для прийняття спадщини іншими спадкоємцями, то абз. 2 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України може застосовуватися тільки, якщо спадщина відкрилась після 1 липня 2003 р., проте не була прийнята ніким зі спадкоємців, що мали право спадкування відповідно до норм ЦК УРСР. Тому однорічний строк, який встановлений ч. 2 ст. 1277 ЦК України та в абз. 2 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України, може підлягати обчисленню, починаючи не раніше 1 липня 2003 р.

У справі, що переглядається, суди встановили, що спадщина після смерті особи відкрилася у 1996 р. та правильно зробили висновок, що до спірних відносин підлягають застосуванню норми матеріального закону, чинного на час відкриття спадщини, а саме — ЦК УРСР, яким не передбачалась можливість визнання спадщини відумерлою, оскільки після смерті спадкодавця протягом шестимісячного строку для прийняття спадщини ніхто спадщину не прийняв, то відповідно до ст. 555 ЦК УРСР

спадкове майно за правом спадкоємства перейшло до держави.

Отже, Верховний Суд дійшов висновку, що підстави для відступу від висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухвалені постановвах Верховного Суду, зокрема: а) колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 15 травня 2019 р. у справі № 391/769/17, від 31 жовтня 2019 р. у справі № 671/1072/18, від 11 листопада 2019 р. у справі № 671/24/19, від 26 березня 2020 р. у справі № 671/152/18; у складі колегії судів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 21 жовтня 2019 р. у справі № 671/1153/18-ц, від 21 жовтня 2019 р. у справі № 671/23/19, від 4 грудня 2019 р. у справі № 671/1558/18; у складі колегії судів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 17 жовтня 2019 р. у справі № 671/1656/17, від 13 січня 2020 р. у справі № 671/1090/18, від 27 травня 2020 р. у справі № 391/767/17 і кардинальної зміни судової практики відсутні.

Рішення в ЄДРС — <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97174867>

Перехід права на прийняття спадщини за спадковою трансмісією можливий у межах строків для прийняття спадщини

2 червня 2021 р. Верховний Суд у складі колегії судів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 155/1584/18 залишив без задоволення касаційну скаржу спадкоємця, оскільки батько позивача не прийняв спадщину і помер після спливу строку, встановленого для її прийняття, а тому спадкова трансмісія не підлягає застосуванню.

Особа звернулася до суду з позовом до іншої особи про визначення додаткового строку для прийняття спадщини за заповітом в порядку спадкової трансмісії після смерті діда з тих підстав, що після смерті його діда залишилося спадкове майно, яке він заповідав батькові позивача. Після смерті батька, який не встиг прийняти спадщину за заповітом, позивач вважав себе спадкоємцем майна померлого батька за законом.

Оскільки батька позивача вже після його смерті було позбавлено права власності на спадкове майно та він не може захистити свої права, позивач вважав, що має право на визначення додаткового строку для прийняття спадщини після смерті діда в порядку аналогії закону та спадкової трансмісії.

Рішенням районного суду, залишеним без змін апеляційним судом, у задоволенні позову відмовлено, оскільки у цьому випадку трансмісія не застосовується.

Розглянувши касаційну скаржу позивача, Верховний Суд вказав, що спадщина може бути прийнята в порядку спадкової трансмісії після спливу строку для прийняття спадщини за письмовою згодою спадкоємців або в судовому порядку, якщо суд визнає причини пропуску цього строку поважними (ч.ч. 2, 3 ст. 1272 ЦК України).

Якщо спадкоєміць протягом строку, встановленого ст. 1270 ЦК України, не подав заяву про прийняття спадщини, він вважається таким, що не прийняв її (ч. 1 ст. 1272 ЦК України).

Частиною 3 ст. 1272 ЦК України передбачено, що за позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити

- громадяни зможуть голосувати онлайн за визначення переможців проєктів;

- результати конкурсів можна буде відстежувати онлайн;

- база проведених конкурсів і ухвалених щодо них рішень з'явиться у відкритому доступі.

«Раніше треба було збирати, друкувати, зшивати та подавати на конкурс стоки паперів. Після цього телефонувати до держорганів або шукати інформацію про статус перебігу конкурсу на сайтах. Це ще один крок до режиму paperless, щоб людям не потрібно було особисто взаємодіяти з державними органами», — прокоментувала заступник Міністра цифрової трансформації Людмила Рабчинська.

До 2 550 грн штрафу за невиконання вимог ВРП

06.08.2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до статті 188-32 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за невиконання законних вимог дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя» від 14 липня 2021 р. № 1636-ІХ.

Змінену назву ст. 188-32 КУАП та новою редакцією абз. 1 ч. 1 ст. 188-32 встановлено штраф від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за невиконання законних вимог Вищої ради правосуддя, її органу, члена Вищої ради правосуддя або дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя щодо надання інформації, документів, судової справи (її копії), розгляд якої закінчено, надання завідомо недостовірної інформації, а так само недодержання встановлених законом строків надання інформації, документів, судової справи (її копії), розгляд якої закінчено. Вищої раді правосуддя, її органу, члену Вищої ради правосуддя або дисциплінарному інспектору Вищої ради правосуддя.

Право на позачергове обслуговування в касах мають особи з інвалідністю незалежно від групи

06.08.2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення соціальних гарантій для осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю» від 15 липня 2021 р. № 1664-ІХ.

Зокрема ним передбачено, що особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та особи, які супроводжують осіб з інвалідністю першої групи або дітей з інвалідністю (не більш як одна особа, яка супроводжує особу з інвалідністю першої групи або дитину з інвалідністю), мають право на позачергове обслуговування в будь-яких касах, а також на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності та підпорядкування, які надають будь-які послуги населенню.

Нагадаємо, раніше передбачалось, що особи з інвалідністю першої та другої груп мають право на позачергове обслуговування в касах міського та міжміського транспорту, а також на підприємствах, установах та організаціях усіх форм власності та підпорядкування, які надають будь-які послуги населенню.

Особи з інвалідністю, які працюють на лікування (за наявності підтвердних документів), особи з інвалідністю

першої групи та діти з інвалідністю мають право на пріоритет перед іншими особами на проходження передбачених законодавством видів контролю в пунктах пропуску через державний кордон України, контрольних пунктах в'їзду на тимчасово окуповані території та вилізду з таких територій. Разом з такими особами у пріоритетному порядку можуть слідувати особи, які їх супроводжують (не більше двох), та, у разі необхідності, — близькі родичі першої лінії спорідненості.

Особи з інвалідністю, діти з інвалідністю також зможуть отримувати реабілітаційну допомогу коштом адміністративно-господарських санкцій і пені, що надійшли до державного бюджету й використовуються Фондом соціального захисту інвалідів.

Відеофіксація побачення із засудженим має бути такою, що не фіксує змісту розмови та документів

09.08.2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення затриманому, підозрюваному, обвинуваченому, засудженому права на отримання правової допомоги» від 14 липня 2021 р. № 1637-ІХ.

Зокрема новою редакцією ч. 2 ст. 8 Кримінально-виконавчого кодексу України передбачено, що засудженому гарантується право на правову допомогу, конфіденційні юридичні консультації (побачення) із захисником (захисниками), у кримінальному провадженні, адвокатом (адвокатами), законним представником (законними представниками), який (які) представляє (представляють) особу під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, адміністративних, цивільних, господарських справ у суді, юрислом (юристами), фахівцем (фахівцями) у галузі права, який (які) представляє (представляють) особу в Європейському суді з прав людини, а також, якщо засуджений є неповнолітнім, — із своїм (своїми) законним представником (законними представниками).

Згадані особи мають право на побачення з одним засудженим, але побачення з двома та більше засудженими одночасно не допускається.

Право на побачення з такими особами мають також засуджені особи, які перебувають на лікуванні в закладах охорони здоров'я, поміщені в дисциплінарний ізолятор, карцер або приміщення камерного типу (одиночну камеру). Засуджений має право на побачення без обмеження в часі та кількості у робочі, вихідні, святкові, неробочі дні у будь-який час з 8 години до 20 години на власною ініціативою та/або ініціативою особи (осіб), на побачення з якою (якими) він має право (особи (осіб), яка (які) прибула (прибули) до нього).

Якщо:

- такі побачення заплановано здійснити у вихідні, святкові, неробочі дні, особи повинні не пізніше як за 24 години до візиту письмово повідомити про це адміністрацію установи виконання покарань, адміністрація закладу охорони здоров'я, в якому на лікування перебуває засуджений;
- засуджений відмовляється від такого побачення, адміністрація установи виконання покарань, адміністрація закладу охорони здоров'я, в якому на лікування перебуває засуджений, зобов'язана організувати таке побачення із засудженим. Засуджений особисто та безпосередньо має повідомити особу (осіб), з якою (якими) він має право на

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiVeLex

<http://activelex.com>

<http://activelex.com>

Європейські механізми реєстрації ГМО на рещті запровадять

05.08.2021 р. Кабінет Міністрів схвалив проект Закону, який передбачає посилення державного контролю за використанням ГМО та обігом ГМ-продукції, зокрема пропонується:

- розмежувати повноваження органів державної влади з метою усунення дублювання функцій у сфері поводження з ГМО;
- удосконалити систему оцінювання ризиків ГМО щодо можливого впливу на здоров'я людини та навколишнє природне середовище;
- запровадити європейські механізми державної реєстрації ГМО;
- удосконалити вимоги до маркування ГМ-продукції та запровадити правила щодо її простежуваності;
- посилити державний контроль у сфері поводження з ГМО, а також встановити відповідальність за порушення законодавства у цій сфері.

Пільги зі сплати консульського збору встановлено з 1 січня 2022 р.

06.08.2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання пільг окремим категоріям громадян України, які звертаються за вчиненням консульських дій» від 15 липня 2021 р. № 1666-ІХ.

Новими ч.ч. 3, 4 ст. 38 Закону України «Про нотаріат» передбачено, що за вчинення нотаріальних дій за кордоном за зверненнями осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесених до категорій І і ІІ; осіб з інвалідністю І та ІІ груп, дітей з інвалідністю або законних представників, які діють від імені таких осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю; дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа або законних представників, які діють від імені дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, консульський збір не справляється.

Також новим абзацом ч. 4 ст. 20 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» встановлено, що за оформлення в закордонних дипломатичних установах України паспорта громадянина України для виїзду за кордон (у тому числі замість втраченого чи викраденого) особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, особам, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесеним до категорій І і ІІ, особам з інвалідністю І та ІІ груп, дітям з інвалідністю, дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, та особам з їх числа консульський збір не справляється.

Закон вводиться в дію з 1 січня 2022 р.

Визначено правові засоби реінтеграції окупованих територій Донецької та Луганської областей

05.08.2021 р. Кабінет Міністрів схвалив проект Закону «Про засади державної політики перехідного періоду», яким пропонується закріпити на рівні закону

визначення Російської Федерації як держави-агресора та держави-окупанта, а також:

- 1) визначити базові засади («червоні лінії») деокупації та реінтеграції;
- 2) уніфікувати підходи як щодо тимчасово окупованих частин Донецької і Луганської областей, так і щодо Автономної Республіки Крим та міста Севастополя;
- 3) впровадити та осучаснити існуючу профільну термінологію, а також запровадити поняття, які розкривають його новели — терміни перехідна юстиція, конавалідація, тимчасова окупація, окупаційні сили та окупаційні адміністрації Російської Федерації, політико-дипломатичні та санкційні заходи, контактна лінія, сталий мир, реінтеграція тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їх мешканців;
- 4) розподілити регулювання на конфліктний та по-стконфліктний періоди, що дозволить визначити певний алгоритм дій держави під час реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців, діяльності окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, заходи з розбудови сталого миру та заходи неповторення окупації;
- 7) запровадити інститут конавалідації правочинів, що були вчинені на тимчасово окупованих територіях;
- 8) створити передумови формування кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях;
- 9) встановити обмеження щодо обігу валюти держави-агресора протягом перехідного періоду;
- 10) визначити подальший розвиток для пакета за-конопроектів про перехідний період, що нині розробляє Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

«Завданням законопроекту є запровадження інструментів стратегічного планування й закріплення основних цінностей для державної політики перехідного періоду: пріоритет людини (її гідності, прав і свобод) в поєднанні з неоторканністю державного суверенітету та територіальної цілісності», — прокоментував Віце-прем'єр-міністр України — Міністр з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України Олексій Резніков.

Конкурси проектів для інститутів громадянського суспільства проведуть на «Взаємодії»

06.08.2021 р. набрала чинності постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2011 р. № 1049» від 4 серпня 2021 р. № 802, зокрема запроваджено електронні процедури проведення конкурсів проектів для інститутів громадянського суспільства, а саме:

- конкурси будуть на одній платформі — «Взаємодія»;
- подання та відбір конкурсних заявок будуть повністю електронними;

<http://activelex.com>

йому додатковий строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини, якщо: 1) у спадкоємця були перешкоди для подання заяви про прийняття спадщини; 2) ці обставини визнані судом поважними.

Якщо ж у спадкоємця перешкоди для подання заяви не було, а він не скористався правом на прийняття спадщини через власну пасивну поведінку, то правовий підстав для визначення додаткового строку для прийняття спадщини немає.

Зазначений висновок відповідає правовій позиції Верховного Суду України, викладеній у постановові від 4 листопада 2015 р. у справі № 6-1486цс15, від 14 вересня 2016 р. у справі № 6-1215цс16.

Судом не можуть бути визнані поважними такі причини пропуску строку подання заяви про прийняття спадщини, як юридична необізнаність позивача щодо строку та порядку прийняття спадщини, необізнаність особи про наявність спадкового майна, тимчасова непрацездатність, встановлення судом факту, що має юридичне значення для прийняття спадщини, невизначеність між спадкоємцями хто буде приймати спадщину, відсутність коштів для проїзду до місця відкриття спадщини.

Право на прийняття спадщини в порядку спадкової трансмісії може бути здійснене у строк, який не спливав на момент смерті спадкодавця. Тобто смерть спадкоємця, який би мав право на спадщину, має настати в межах шестимісячного строку з дня відкриття спадщини після смерті першого спадкодавця. Право на прийняття спадщини за спадковою трансмісією переходить до спадкоємців цієї особи у межах строку для прийняття спадщини. У цій справі батько позивача не прийняв спадщину, помер після спливу строку, встановленого для її прийняття, тому спадкова трансмісія не може бути застосована. Тому Верховний Суд погодився з висновками судів першої та апеляційної інстанцій про відмову у задоволенні позовних вимог, оскільки ст. 1276 ЦК України передбачено перехід права на прийняття спадщини спадкоємця, який не встиг її прийняти внаслідок смерті в межах строку для прийняття спадщини, а не перехід права на подання позову про визначення додаткового строку для прийняття спадщини.

Рішення в ЄДРСР — <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97495454>

Співвласник, частка якого в майні не може бути виділена в натурі, має право на отримання її компенсації від інших співвласників

9 червня 2021 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 760/789/19 залишив в силі рішення суду першої інстанції, оскільки апеляційний суд зробив помилкові висновки про відсутність правових підстав для відшкодування позивачі грошової компенсації вартості її частки у праві спільної сумісної власності, а також помилково вирішив, що задоволення такої позовної вимоги передбачає обов'язкове внесення на депозит суду суми компенсації.

Дружина звернулася до суду з позовом до чоловіка, в якому просила в порядку поділу спільного майна подружжя визнати за відповідачем право власності на автомобіль та стягнути з нього на її користь грошову

компенсацію 1/2 вартості зазначеного автомобіля замість її частини у праві спільної сумісної власності.

Рішенням суду першої інстанції позов задоволено. Апеляційним судом рішення районного суду скасовано, в порядку поділу спільного сумісного майна подружжя визнано за кожним із них по 1/2 частці автомобіля з тих мотивів, що відповідач не має можливості сплатити позивачі грошову компенсацію вартості її частки.

Вимоги про припинення права відповідача на 1/2 частку автомобіля із виплатою йому грошової компенсації позивачка не заявляла, тому суд повинен був здійснити поділ спірного майна, визнавши ідеальні частки кожного з подружжя у цьому майні.

Розглянувши касаційну скаргу позивачки, Верховний Суд вказав, що неподільні речі присуджуються одному із подружжя, якщо інше не визначено домовленістю між ними. Присудження одному із подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно, зокрема на житловий будинок, квартиру, земельну ділянку, допускається лише за його згодою, крім випадків, передбачених ЦК України. Присудження одному з подружжя грошової компенсації можливе за умови попереднього внесення другим із подружжя відповідної грошової суми на депозитний рахунок суду.

Аналіз змісту положень ст. 71 СК України дає підстави для висновку, що ч.ч. 4 та 5 цієї статті виступають як єдиний правовий механізм захисту інтересів того з подружжя, який погоджується на компенсацію належної йому частки у спільному майні за рахунок другого з подружжя, з подальшим припиненням права власності на цю частку. Принцип обов'язкового отримання згоди особи на присудження їй грошової компенсації, крім випадків, передбачених ЦК України (ст. 365), в першу чергу застосовується до правовідносин, які виникають при зверненні одного з подружжя до суду з вимогами про припинення права другого з подружжя на частку у спільному майні з одночасним присудженням грошової компенсації.

Гарантуючи, що компенсація буде виплачена, позивач вносить необхідну суму на депозитний рахунок суду.

Правовідносини, в яких позивач просить припинити право власності відповідача у спільному майні з виплатою компенсації, а своє право на частку в майні з отриманням компенсації на свою користь, є відмінними за своєю природою і регулюються ст. 364 ЦК України, яка передбачає, що співвласник, частка якого в майні не може бути виділена в натурі, має право на отримання від інших співвласників грошової або іншої матеріальної компенсації вартості цієї частки.

Заявляючи відповідні вимоги, позивач погоджується на отримання грошової компенсації, а відповідач, у свою чергу, не завжди згоден її виплачувати. При цьому залишення неподільної речі у спільній власності без проведення реального поділу не позбавить того з подружжя, хто фактично цією речю користується, можливості користуватися нею в подальшому. Одночасно другим з подружжя позбавляється як можливість користуватися спірною речю, хоча вона перебуває у спільній власності, так і грошової компенсації, яку інша сторона добровільно на депозитний рахунок не внесла.

Оцінюючи положення ч. 5 ст. 71 СК України як такі, що застосовуються до правовідносин, які виникають при зверненні одного з подружжя до другого з вимогами про припинення його права на частку у спільному майні,

<http://activelex.com>

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

Верховний Суд зробив висновок, що ця норма не вимагає обов'язкового внесення на депозитний рахунок грошової компенсації у справах за спорами, в яких про припинення своєї частки у спільному майні і отримання компенсації на свою користь заявляє позивач.

Аналогічні висновки висловлені, зокрема у постанові Верховного Суду від 29 квітня 2020 р. у справі № 210/4854/15-ц та від 3 червня 2020 р. у справі № 487/6195/16-ц.

Рішення в ЄДРСР — <https://euest.court.gov.ua/Review/97771554>

Тривале проживання дитини у новій сім'ї, створенні однім з її батьків, відсутність побачень з іншим, не є підставами для позбавлення останнього батьківських прав

17 червня 2021 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 466/9380/17 залишив без задоволення касаційну скаргу позивачки, погодившись із апеляційним судом, що позбавлення батьківських прав є крайнім заходом впливу, необхідність застосування якого потрібні довести.

Жінка звернулася до суду з позовом до колишнього чоловіка, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, — орган опіки та піклування, про позбавлення батьківських прав та збільшення розміру аліментів.

Сторони перебували в зареєстрованому шлюбі, від якого народилося двоє дітей. Рішенням суду з відповідача стягуються аліменти на утримання дітей у розмірі 1/3 частини від одержуваних відповідачем доходів шомісячно. Рішення не виконується. Після звернення позивачки до органів опіки та піклування із заявою про доцільність позбавлення батьківських прав відповідача щодо дочки надано згоду.

Рішенням суду першої інстанції позов задоволено частково: позбавлено відповідача батьківських прав щодо малолітньої дочки, відмовлено в частині вимог щодо збільшення розміру аліментів.

Постановою апеляційного суду рішення в частині позбавлення відповідача батьківських прав скасовано і відмовлено в позові з тих мотивів, що позбавлення батьківських прав є крайнім заходом, необхідність застосування якого за обставин цієї справи не доведено.

Розглянувши касаційну скаргу позивачки, Верховний Суд вказав, що особи можуть бути позбавлені батьківських прав лише щодо дитини, яка не досягла вісімнадцяти років, і тільки з підстав, передбачених ст. 164 СК України.

Ухвалення батьків від виконання своїх обов'язків має місце, коли вони не піклуються про фізичний і духовний розвиток дитини, її навчання, підготовку до самостійного життя, зокрема: не забезпечують необхідного харчування, медичного догляду, лікування дитини, що негативно впливає на її фізичний розвиток як складову виховання; не спілкуються з дитиною в обсязі, необхідному для її нормального самоусвідомлення; не надають дитині доступу до культурних та інших духовних цінностей; не сприяють засвоєнню нею загальновишаних норм моралі; не

виявляють інтересу до її внутрішнього світу; не створюють умов для отримання нею освіти.

Зазначені фактори, як кожен окремо, так і в сукупності, можна розцінювати як ухилення від виховання дитини лише за умови винної поведінки батьків, відомого неухтування ними своїх обов'язків.

Таким чином, позбавлення батьківських прав допускється лише тоді, коли змінили поведінку батьків у кращу сторону неможливо, і лише за наявності вини у діях батьків.

Відповідно до ч. 6 ст. 19 СК України суд може не погодитися з висновком органу опіки та піклування, якщо він є недостатньо обґрунтованим, суперечить інтересам дитини.

Аналізуючи встановлені факти у контексті позбавлення батьківських прав, суди повинні зважувати на те, що позбавлення батьківських прав на дитину вже несе в собі негативний вплив на свідомість дитини, та застосовувати цей захід як крайню міру впливу та захисту прав дитини.

Таким чином, позбавлення батьківських прав є крайнім заходом, який необхідно розглядати як виключний і надзвичайний спосіб впливу на недобросовісних батьків. Аналогічний правовий висновок викладений Верховним Судом у постановках: від 29 квітня 2020 р. у справі № 522/10703/18, від 13 квітня 2020 р. у справі № 760/468/18, від 11 березня 2020 р. у справі № 638/16622/17, від 23 грудня 2020 р. у справі № 522/21914/14.

Доведення обставин свідомого, умисного ухилення відповідача від виконання батьківських обов'язків, які можуть бути підставою позбавлення останнього батьківських прав, покладено на позивача.

За висновком ВС, вирішуючи цей спір, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що підстава, передбачена ч. 1 ст. 164 СК України для позбавлення відповідача батьківських прав, відсутні. Батько проти позбавлення батьківських прав заперечує, про що вказував у запереченні на позов, апеляційний скарги, має намір на відновлення відносин з дочкою, а позбавлення батьківських прав необхідно розглядати як крайній захід, необхідність та пропорційність застосування якого за обставин цієї справи не доведено.

Суд апеляційної інстанції правильно не погодився з висновком органу опіки та піклування про доцільність позбавлення відповідача батьківських прав, оскільки він є недостатньо обґрунтованим та має рекомендаційний характер.

Доводи про неврахування апеляційним судом наявної заборгованості за аліментами Верховний Суд не взяв до уваги, оскільки наявність такої заборгованості не є підставою для позбавлення особи батьківських прав.

Рішення в ЄДРСР — <https://euest.court.gov.ua/Review/97771761>

Факт призначення державою пенсії по інвалідності не може впливати на факт призначення судом аліментів або виключати його

24 червня 2021 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 759/6629/19 задовольнив касаційну скаргу позивачки, вказавши, що положення ч. 4 ст. 75

Проблеми «Здорової України» розв'язуватиме нова робоча група

04.08.2021 р. набрала чинності постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення міжвідомчої робочої групи з розроблення та виконання програми «Здорова Україна» від 28 липня 2021 р. № 778.

Утворена міжвідомча робоча група є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, утвореним для забезпечення узгоджених дій центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою створення в суспільстві умов для оздоровчої рухової активності, зниження показників захворюваності, поліпшення якості та тривалості активного життя населення, профілактики захворювань і подолання їх наслідків.

Основними завданнями міжвідомчої робочої групи є:

- 1) сприяння забезпеченню координації дій центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо розроблення та виконання програми «Здорова Україна»;
- 2) визначення шляхів, механізмів і способів вирішення проблемних питань виконання програми «Здорова Україна», підвищення ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади із зазначених питань;
- 3) розроблення пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази для виконання програми «Здорова Україна».

Звіти з оцінки впливу на довкілля невідновленої форми повертатимуть

04.08.2021 р. набрала чинності постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до пункту 8 Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля» від 28 липня 2021 р. № 777.

Новим абзацом п. 8 Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026, передбачено, що уповноважений центральний орган або уповноважений територіальний орган протягом трьох робочих днів з дня отримання повертає на доопрацювання повідомлення про планування діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, оголошеня про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля, звіт з оцінки впливу на довкілля, якщо вони не відповідають положенням додатків 2 — 4 до Порядку передачі документів та надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026.

Роботу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відновлюють

05.08.2021 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судюстрій і статус суддів» та деяких законів України щодо відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України» від 13 липня 2021 р. № 1629-IX.

Зокрема визначено, що Вища кваліфікаційна комісія суддів України:

- є державним колеґіальним органом суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України;

- складається з шістьнадцяти членів, вісім з яких призначаються з числа суддів або суддів у відставці;
- вважається повноважною за умови призначення до її складу не менше одинадцяти членів, щонайменше шість із яких призначені з числа суддів або суддів у відставці.

У разі закінчення строку повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, внаслідок чого Вища кваліфікаційна комісія суддів України вважається неповноваженою, такий член Комісії продовжує виконувати свої повноваження до дня призначення на його посаду іншої особи, але не більше трьох місяців.

Членом ВККСУ може бути громадянин України, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту, стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятинадцяти років та відповідає критеріям добросовісності і професійної компетентності. Також член ВККСУ має додержуватися політичної нейтральності, не може належати до політичних партій, професійних спілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності.

Призначення на посаду члена ВККСУ здійснюється Вищою радою правосуддя за результатами конкурсу строком на чотири роки. Одна і та сама особа може обіймати посаду члена ВККСУ не більше ніж два строки поспіль.

Конкурс проводить Конкурсна комісія.

Окрім того, розд. XII «Тринадцять та перехідні положення» Закону України «Про судюстрій і статус суддів» доповнено п. 29-1 — 29-3 та 49 — 54, якими, зокрема передбачено, що перший склад Конкурсної комісії формується з трьох осіб з числа суддів або суддів у відставці, запропонованих Радою суддів України, та трьох осіб, запропонованих міжнародними та іноземними організаціями, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх п'яти років надають Україні міжнародну технічну допомогу у сфері судової реформи та/або запобігання і протидії корупції.

У разі якщо такі міжнародні та іноземні організації у визначений строк не запропонували кандидатів до складу Конкурсної комісії або запропонували кількість осіб, недостатню для формування повноваженого складу Конкурсної комісії, то кандидатів до складу Конкурсної комісії проп'ятнадцяти днів з дня отримання відповідного повідомлення від Вищої ради правосуддя пропонує Рада прокурорів України, Рада адвокатів України, Національна академія правових наук України в особі Президії.

Наступний склад Конкурсної комісії формується в порядку, визначеному ст. 95-1 Закону України «Про судюстрій і статус суддів».

Штрафи за порушення у сфері поводження з ГМО зростають в десятки разів

05.08.2021 р. Кабінет Міністрів схвалив проект Закону щодо посилення відповідальності у сфері поводження з ГМО, яким пропонується збільшення розміру санкцій у вигляді штрафу в залежності від виду порушення до рівня:

- для громадян — від 3 400 до 5 100 грн (зараз — від 85 до 136 грн);
- для посадових осіб — від 3 400 до 17 000 грн (зараз — від 119 до 170 грн);

- запровадження більш ефективних превентивних механізмів запобігання правопорушенням у сфері поводження з ГМО.

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

<http://activelex.com>

погіршення його майнового стану, а зміна його сімейного стану — народження другої дитини від іншого шлюбу, не є безумовною підставою для зменшення розміру аліментів.

Аналогічний за змістом висновок викладено в постанові Верховного Суду від 3 червня 2020 р. у

НАЙВАЖЛИВІШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЗА ТИЖДЕНЬ

Новий Порядок присвоєння адрес об'єктам будівництва

12.07.2021 р. набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присвоєння адрес об'єктам будівництва, об'єктам нерухомого майна» від 7 липня 2021 р. № 690, який визначає процедуру присвоєння, зміни, коригування адрес об'єктів будівництва, будинків, будівель, споруд, окремих частин об'єкта, які є самостійними об'єктами права на нерухоме майно (квартир, гаражних боксів, машиномісць, інших житлових та нежитлових приміщень).

Органи, уповноважені на присвоєння, зміну, коригування, анулювання адрес об'єктів будівництва, об'єктів нерухомого майна, визначаються відповідно до ч. 5 ст. 26-3 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності».

Міністр розвитку громад та територій Олексій Чернишов пояснив, що новий Порядок врегулює питання щодо:

- переліку реквізитів (складових) адрес об'єктів будівництва, об'єктів нерухомого майна із деталізацією випадків, коли ці реквізити (складові) застосовуються чи не застосовуються;

- визначення необхідних реквізитів для присвоєння адреси за межами населених пунктів;

- присвоєння адреси окремим частинам будинку, які є самостійними об'єктами права на нерухоме майно (квартири, гаражні бокси, машиномісця, інші житлові та нежитлові приміщення);

- здійснення впорядкування нумерації (перенумерації) будинків та квартир;

- визначення переліку об'єктів нерухомого майна, яким не присвоюється адреса.

До добровольчих формувань прийматимуть за контрактом добровольця територіальної оборони

03.08.2021 р. набрав чинності Закон України «Про основи національного спротиву» від 16 липня 2021 р. № 1702-IX, який визначає правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення, завдання і повноваження сил безпеки та сил оборони та інших визначення цим Законом суб'єктів з питань підготовки і ведення національного спротиву.

Так, національний спротив — комплекс заходів, які організуються та здійснюються з метою сприяння обороні України шляхом максимально широкого залучення громадян України до дій, спрямованих на забезпечення воєнної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності

справі № 760/9783/18-ц, від 16 вересня 2020 р. у справі № 565/2071/19.

Рішення в ЄДРСР — <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97352493>

держави, стримування і відсіч агресії та завдання противнику неприйнятних втрат. з огляду на які він буде змушений припинити збройну агресію проти України.

Складовими національного спротиву є територіальна оборона, рух опору та підготовка громадян України до національного спротиву.

Загальне керівництво національним спротивом здійснює Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України через Міністра оборони України, а керівництво підготовкою громадян України до національного спротиву здійснюється Кабінетом Міністрів України через відповідні центральні органи виконавчої влади.

Комплектування органів військового управління, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України здійснюється:

- 1) у мирний час — військовослужбовцями за контрактом та за призовом особами офіцерського складу;

- 2) в особливий період — військовослужбовцями за контрактом, за призовом особами офіцерського складу та територіальним резервом.

Комплектування добровольчих формувань територіальних громад здійснюється на добровільній основі відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

До складу добровольчих формувань територіальних громад:

- зараховуються громадяни України, які відповідають вимогам, встановленим Положенням про добровольчі формування територіальних громад, пройшли медичний, професійний та психологічний відбір і підписали контракт добровольця територіальної оборони;

- не може бути зарахована особа, яка була раніше засуджена до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, крім реабілітованої, або має дві і більше судимостей за вчинення умисних злочинів.

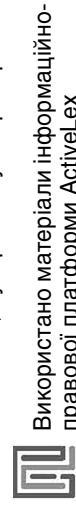
Також визначено соціально-правовий захист учасників територіальної оборони й руху спротиву.

«Національний спротив — це залучення всього населення до протидії агресору, а також підготовка до такої протидії. Такий підхід передбачає, що захист України є всенародною справою і здійснюється як на підконтрольній, так і на окупованій території нашої держави. Територіальна оборона вестиметься по всій території України поза межами бойових дій, а рух опору — на тимчасово окупованій території. Крім того, складова підготовки громадян України є вагомим вкладом у національно-патріотичне виховання українців», — повідомили в Офіційному інтернет-представництві Президента України.

Закон вводиться в дію з 1 січня 2022 р.

<http://activelex.com>

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

СК України не відповідають нормам ст.ст. 3, 8 та 48 Конституції України.

Дружина звернулася до суду з позовом до чоловіка про стягнення з нього на її утримання аліментів. Посилалася на важке матеріальне становище та потребу у постійному догляді й лікуванні.

Сторони перебувають у зареєстрованому шлюбі. Позивачці встановлено II групу інвалідності довічно, внаслідок чого вона не працює та позбавлена можливості одержати будь-які додаткові джерела доходу, крім пенсії за інвалідністю.

Суд першої інстанції задовольнив позов у зв'язку з тим, що позивачка отримує пенсію у розмірі одного прожиткового мінімуму, встановленого законом, однак ця пенсія має забезпечувати прожитковий мінімум. З огляду на тяжку онкологічну хворобу позивачка потребує коштовного лікування і пенсія покриває лише ці витрати.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції і відмовив у позові з мотивів, що позивачку не можна вважати особою, яка потребує матеріальної допомоги у розумінні ч. 4 ст. 75 СК України.

Розглянувши касаційну скарпу позивачки, Верховний Суд вказав, що чинне законодавство у ч. 2 ст. 75 СК України надає перелік загальних умов для надання утримання одному з подружжя: 1) його непрацездатність; 2) потреба у матеріальній допомозі; а також здатність другого з подружжя надавати матеріальну допомогу. Йдеться з про юридичний склад, який містить юридичні факти, що є підставою для набуття одним з подружжя права на утримання і створення обов'язку для іншого з подружжя таке утримання надавати.

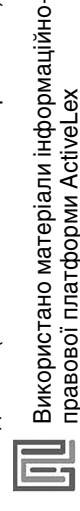
При цьому відповідно до ч. 4 ст. 75 СК України один із подружжя є таким, що потребує матеріальної допомоги, якщо заробітна плата, пенсія, доходи від використання його майна, інші доходи не забезпечують йому прожиткового мінімуму, встановленого законом. Цей мінімум можна визнати допустимим у випадках лише нормального життєзабезпечення людини, але він не є достатнім у разі, якщо мова йде про непрацездатну особу, зокрема, яка позбавлена можливості працювати.

Необхідні потреби непрацездатної людини, як правило, не обмежені тими звичайними потребами, які має здорова людина, тому вимагають додаткових витрат на лікування, оздоровлення, харчування, що зумовлено іншим, відмінним способом життя такої людини.

Аналіз норм СК України свідчить про те, що четвертою істотною умовою виникнення права одного із подружжя на утримання є відсутність зловживання правом з його боку. Форми такого зловживання визначені у ч. 1 ст. 83 СК України.

Таким чином, за умови відсутності зловживань, визначених у ч. 1 ст. 83 СК України, або передумов обмеження права одного із подружжя на утримання з боку іншого подружжя, які передбачені ч. 2 ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., непрацездатна подружжя має право на матеріальну допомогу в сенсі ст. 75 СК України.

Один із подружжя, який є особою з інвалідністю, не є таким, що потребує матеріальної допомоги, якщо його пенсія забезпечує йому встановлений законом прожитковий мінімум, однак, внаслідок наявності у нього інвалідності (онкологічного захворювання) така особа

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

обтяжена необхідністю несення додаткових витрат на своє лікування.

Тобто, зміст ч. 4 ст. 75 СК України варто тлумачити системно, враховуючи встановлений іншими статтями СК України обов'язок подружжя утримувати інше подружжя й міжнародні стандарти правового захисту осіб з інвалідністю, яким у цій справі є подружжя, яке потребує матеріальної допомоги.

Призначення особи з інвалідністю відповідної пенсії по інвалідності або іншої соціальної виплати не може знаходитися у зв'язку із виплатами, які здійснює подружжя на утримання іншого подружжя, яке є особою із інвалідністю. Факт призначення державою пенсії по інвалідності не може впливати на факт призначення судом аліментів на утримання подружжя або ж виключати його.

Отже, Верховний Суд дійшов висновку, що положення ч. 4 ст. 75 СК України, відповідно до якої один із подружжя є таким, що потребує матеріальної допомоги, якщо заробітна плата, пенсія, доходи від використання його майна, інші доходи не забезпечують йому прожиткового мінімуму, встановленого законом, не відповідають нормам ст.ст. 3, 8 та 48 Конституції України, тому суд її не застосовував.

Рішення в ЄДРСР — <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98054751>

Підставою для розірвання договору оренди землі є настання події, передбаченої умовами договору, зокрема зміни директора підприємства-орендаря

16 червня 2021 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 375/278/20 задовольнив позов власника земельної ділянки, який просив розірвати договір у зв'язку з настанням події, яку сторони, на власний розсуд, керуючись принципом свободи договору, погодили як підставу для розірвання договору.

Власник земельної ділянки звернувся до суду з позовом до ТОВ про розірвання договору оренди землі, оскільки в договорі передбачено, що реорганізація юридичної особи, а також зміна директора підприємства-орендаря є підставою для його розірвання. Раніше у зв'язку з неодноразовою зміною керівника підприємства-орендаря позивач звернувся до ТОВ із заявою про розірвання договору оренди та додаткової угоди, проте відповіді не отримав.

Рішенням районного суду, залишеном без змін апеляційним судом, у задоволенні позову відмовлено у зв'язку з тим, що захисту підлягає порушене, невизнане або оспорюване право, проте позивачем не доведено, що від зміни керівника юридичної особи — орендаря змінилась суть правовідносин сторін, розмір чи порядок виплати орендної плати та інші обставини, внаслідок яких позивач зазнав шкоди та значною мірою позбувся того, на що розраховував при укладенні договору.

Розглянувши касаційну скарпу позивача, Верховний Суд вказав, що до загальних засад цивільного законодавства належить свобода договору (п. 3 ч. 1 ст. 3 ЦК України).

Тлумачення цього пункту, а також ст. 627 ЦК України свідчить про те, що свобода договору має декілька складових, зокрема це свобода укладання договору, вибору контрагента, виду договору, визначення умов договору.

<http://activelex.com>

Згідно зі ст. 651 ЦК України зміна або розірвання договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом. Договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом.

У ч.ч. 3 та 4 ст. 31 Закону України «Про оренду землі», зокрема передбачено, що відповідний договір може бути достроково розірвано за рішенням суду в порядку, встановленому законом, його розірвання в односторонньому порядку не допускається, якщо інше не передбачено законом або договором.

Згідно з п. 8.3 оспорюваного договору він може бути применений достроково на вимогу однієї зі сторін у передбачених договором випадках, а у п. 8.6 договору сторони погодили, що зміна директора підприємства-орендаря є підставою для розірвання договору.

Тобто умовами договору передбачена можливість його розірвання на вимогу однієї зі сторін та визначені підстави для такого розірвання, без необхідності встановлення будь-яких інших передумов, зокрема істотного порушення договору.

Посилання судів на те, що від зміни керівника підприємства-орендаря позивач не зазнав шкоди та не позбувся того, а що розраховував при укладенні договору, на обґрунтованість позовних вимог не впливають, оскільки орендодавець просив розірвати договір не у зв'язку з істотним порушенням договору орендарем, а у зв'язку з настанням події, яку сторони, на власний розсуд, керуючись принципом свободи договору, погодили як підставу для розірвання договору.

У разі якщо ТОВ не погоджувалося із такими підставами розірвання договору, воно на стадії укладання договору або додаткової угоди до договору, мало право навести свої заперечення або запропонувати внесення відповідних змін.

Рішення в ЄДРСР — <https://eyestr.court.gov.ua/Review/97926382>

Закон не обмежує права власника на розпорядження майном залежно від того, чи мають право на користування ним інші особи, зокрема неповнолітні

8 червня 2021 р. Верховний Суд у складі колегії Суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 607/8145/18 відмовив у задоволенні касаційної скарги представника неповнолітнього, який, вказавши, що відповідачка впрямь розпоряджалася належним їй на праві власності майном без попереднього дозволу органу опіки та піклування.

Особа, діючи в інтересах неповнолітньої, звернулася до суду з позовом до інших осіб про визнання недійсним договору купівлі-продажу житлового будинку з надвірними будівлями і спорудами з підстав, передбачених ст. 203 ЦК України, зазначивши, що на час укладення її матір'ю оспорюваного договору вона, її неповнолітній син та інші члени сім'ї мешкали в будинку, що був предметом продажу за договором. Новий власник змусив їх вивезитися з будинку, тому вона та її син фактично позбавлені права користування ним.

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiVeleX

Також зазначала, що договір купівлі-продажу вчинено без дозволу органу опіки та піклування, що позбавляє неповнолітнього права на проживання в житловому будинку, який для нього був єдиним постійним місцем проживання від народження.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін апеляційним судом, у задоволенні позову відмовлено, оскільки права та інтереси неповнолітнього вчиненням спірних договорів купівлі-продажу житлового будинку не були порушені.

Розглянувши касаційну скаргу позивачки, яка діла в інтересах неповнолітнього, Верховний Суд вказав, що за змістом ст. 12 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних громадян та безпритульних дітей», а також ст.ст. 17, 18 Закону України «Про охорону дитинства», ст. 177 СК України діяти про збереження та використання майна дитини в її інтересах — обов'язок батьків. З метою гарантування декларованого державою пріоритету інтересів дитини закон передбачає додаткові засоби контролю з боку держави за належним виконанням батьками своїх обов'язків, установлюючи заборону для батьків малолітньої дитини вчиняти певні правочини щодо її майнових прав без попереднього дозволу органу опіки та піклування.

Системний аналіз ст. 12 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», ст. 17 Закону України «Про охорону дитинства» дає підстави для висновку про те, що попередній дозвіл органу опіки та піклування при відчуженні нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким, в разі використання його як житла має дитина, надається лише в разі, коли власниками відчужуваного майна є батьки або особи, які їх замінюють, а також коли останні укладають угоди від імені неповнолітніх.

Чинним законодавством не передбачено обмежень при реалізації права власника на розпорядження майном в залежності від того чи мають право на користування ним інші особи, зокрема малолітні, якщо власник не є їх батьком (матір'ю) або ж особою, яка заміняє останніх.

Вказану правову позицію викладено у постановках Верховного Суду від 6 травня 2019 р. у справі № 639/5828/15-ц, від 6 листопада 2019 р. у справі № 346/422/16-ц та від 19 червня 2019 р. у справі № 695/2714/15-ц, на яку й посилається суд апеляційної інстанції.

Отже, за висновком ВС, суди у цій справі дійшли правильного висновку про відмову у задоволенні позову, встановивши, що матір позивачки є бабою неповнолітнього, який проживав у спірному будинку, та що права й інтереси неповнолітнього вчиненням оспорюваних правочинів не були порушені.

Рішення в ЄДРСР — <https://eyestr.court.gov.ua/Review/97565680>

Офіційні відомості ПФУ щодо розміру зарплати працівника не можуть бути прийняті судом як докази розміру заборгованості по зарплаті

31 травня 2021 р. Верховний Суд у складі колегії Суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 242/3051/18 залишив без задоволення касаційну скаргу позивача, який не надав доказів на підтвердження позовних вимог.

<http://actiVeleX.com>

Працівник звернувся до суду з позовом до ПП про стягнення заборгованості по заробітній платі, посилаючись на те, що з серпня 2013 р. і до часу звернення до суду відповідач, усупереч вимогам трудового законодавства, не сплачує йому заробітну плату.

Заочним рішенням районного суду, залишеним без змін апеляційним судом, у задоволенні позову відмовлено у зв'язку з тим, що доказів порушення строків виплати заробітної плати, розміру заробітної плати та її заборгованості за період з серпня 2013 р. до червня 2018 р. позивач не надав.

У касаційній скарзі позивач зазначав, що суди дійшли помилкового висновку про те, що розмір його заробітної плати згідно з офіційними відомостями Пенсійного фонду України не є належним доказом, який підтверджує розмір його заробітної плати.

Верховний Суд вказав, що системний аналіз ст.ст. 21, 94, 233 КЗпП України дає підстави дійти висновку про те, що захисту підлягають трудові права працівника у разі порушення їх роботодавцем.

За таких обставин, з урахуванням положень ст.ст. 77, 81 ЦПК України саме працівник має належними та достаттими доказами довести факт порушення роботодавцем його трудових прав.

Для вирішення питання щодо заборгованості по заробітній платі позивачу необхідно довести розмір заробітної плати, яка встановлена за виконану роботу відповідно до затверджених норм праці (норми часу, виробітку, обсягу виконання, посадові обов'язки).

Суди, установивши, що позивачем не надано доказів на підтвердження позовних вимог про розмір заробітної плати та по її заборгованості за спірний період, унаслідок чого є не підтвердженим і розрахунок про стягнення заробітної плати з урахуванням індексу інфляції та компенсації у зв'язку з порушенням термінів її виплати, дійшли правильних висновків щодо відмови у позові за недоведеністю.

Копія довідки з індивідуальних відомостей про зараховану особу, видана управлінням Пенсійного фонду України, не підтверджує наявності заборгованості по заробітній платі та не визначає її розмір.

Також ж висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах дійшов Верховний Суд у постанові від 16 серпня 2018 р. у справі № 242/5780/16-ц.

Офіційні відомості Пенсійного фонду України щодо розміру заробітної плати за формою ОК-5 стосовно позивача підтверджують лише його страховий стаж за період з 2005 р. до 2016 р. та не можуть бути прийняті судом як належні докази щодо розміру заробітної плати та розміру заборгованості по ній за період з серпня 2013 р. до червня 2018 р.

Рішення в ЄДРСР — <https://eyestr.court.gov.ua/Review/97429020>

Народження у платника аліментів дитини в іншому шлюбі не є підставою для зменшення розміру аліментів без доказів погіршення його матеріального стану

28 травня 2021 р. Верховний Суд у складі колегії Суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 715/2073/20 залишив без задоволення

касаційну скаргу платника аліментів, оскільки окремо факт народження ще однієї дитини не змінює сімейний стан та сам по собі не свідчить про погіршення матеріального стану.

Чоловік звернувся до суду із позовом до колишньої дружини про зменшення розміру аліментів, вказавши, що відповідачка свідомо не повідомила суд про те, що на його утриманні перебуває дружина та малолітня дочка від іншого шлюбу.

Рішенням районного суду позов задоволено з тих мотивів, що при видачі судового наказу про стягнення аліментів не було враховано зміни сімейного стану позивача та наявність інших осіб на його утриманні у зв'язку з реєстрацією іншого шлюбу, в якому народилася дочка, а також зміну його майнового стану та необхідність у коштах для забезпечення новозвореної сім'ї в нових життєвих обставинах.

Скасовуючи рішення районного суду та відмовляючи у задоволенні позову, суд апеляційної інстанції виходив з того, що позивачем належними та достаттими доказами не підтверджено погіршення майнового стану, у тому числі у зв'язку з народженням дитини від іншого шлюбу.

Розглянувши касаційну скаргу позивача, Верховний Суд вказав, що у п. 23 постанови Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 3 «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справи щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» судам роз'яснено, що розмір аліментів, визначений судовим рішенням або за домовленістю між батьками, суд може змінити за позовом платника або одержувача аліментів у зв'язку зі зміною матеріального чи сімейного стану, погіршення чи поліпшення здоров'я когось із них.

Враховуючи зміст ст.ст. 181, 192 СК України, розмір аліментів, визначений рішенням суду, не вважається незмінним. Отже, у зв'язку із значним покращенням матеріального становища платника аліментів один із батьків дитини може подати до суду заяву про збільшення розміру аліментів. Значне погіршення матеріального становища платника аліментів може бути підставою для його вимоги про зменшення розміру аліментів.

Звертаючись до суду з позовом про зміну (зменшення) розміру аліментів, позивач посилався на те, що у нього змінився сімейний і матеріальний стан, оскільки від іншого шлюбу має дочку, а тому на його утриманні перебувають двоє малолітніх дітей.

Однак аналіз ст. 192 СК України дає підстави для висновку що підставами зміни розміру аліментів є як зміна матеріального, так і зміна сімейного стану як самостійна, підстава для зменшення або збільшення розміру аліментів.

Тому Верховний Суд погодився з висновками суду апеляційної інстанції про те, що відповідно до судового наказу розмір аліментів відповідає вимогам сімейного законодавства, а його зменшення у зв'язку з тим, що позивач має на утриманні двоє дітей, без доведення погіршення його майнового становища, не буде спрямовано на належне забезпечення дитини та суперечитиме її інтересам.

Таким чином, за висновком ВС, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про наявність підстав для відмови у задоволенні позову, оскільки належними та достаттими доказами позивачем не підтверджено

<http://actiVeleX.com>

◆◆◆ ПОГЛЯД ЕКСПЕРТА

Прецедент для всієї Європи: чому Іспанія визнала локдаун неконституційним?

Дискусії про відповідність Конституції коронавірусних обмежень наразі відбуваються в багатьох країнах. У деяких — із численними акціями протесту. Однак Іспанія пішла далі за всіх. 14 липня її Конституційний суд шістьма голосами проти п'яти визнав неконституційним перший локдаун. «Навіть зважаючи на обставини, за яких його ввели, радикальне обмеження основного права на свободу пересування не може вважатися адекватним та необхідним заходом для припинення поширення коронавірусної інфекції», — зазначено в рішенні, яке тягне за собою щонайменше повну ануляцію накладених на громадян штрафів протягом локдауну. Але це лише квіточки, адже наслідки цього рішення можуть виявитися ще масштабнішими.

Перший локдаун в Європі

Перший локдаун — на 15 діб — в Іспанії ввели 13 березня минулого року рішенням прем'єра Педро Санчеса. А вже 15 березня Офіційний державний вісник опублікував Королівський указ для його реалізації, який продовжували ще шість разів. «Такі рішення орієнтовані на мобілізацію усіх ресурсів держави, аби щонайефективніше захистити здоров'я громадян», — заявив того дня Педро Санчес.

Таким чином, Іспанія стала однією з країн Європи, які ввели жорсткий локдаун на своїй території. Людям дозволяли залишати дім лише для того, аби піти на роботу, в аптеку чи лікарню або купити продукти. Протягом року локдаун так чи інакше продовжували, а одночасно окремі політики й правники його критикували.

Так, Сантьяго Абаскаль, голова партії Vox, назвав локдаун «найбільшим порушенням основних прав та свобод в історії» та зазначив, що «лише Vox проголосувала проти».

Конкретно — виступали проти підпунктів 1, 3 та 5 статті 7 положення про введення локдауну. В них йшлося про свободу пересування людей та машин у будь-яких публічних місцях (пункти 1, 3), а пункт 5 уповноважував Міністерство зовнішніх справ закрити пересування дорогами з причин громадського здоров'я та безпеки. Однак головним чином обговорювали неконституційність саме домашнього карантину.

Як на рішення Конституційного суду відреагував уряд

Висловив повагу й водночас «здивування щодо безпрецедентності». Також уряд не раз посилався на Королівський указ, яким і було підтверджено запровадження жорсткого карантину, і повторював, що це було «абсолют-

но необхідним, аби врятувати життя людей, а також повністю відповідало Конституції та основному закону надзвичайного стану».

Проте уряд дещо лукавить. Для жорсткого карантину в березні 2020 року був запроваджений особливий стан, однак для затвердження таких жорстких умов необхідний надзвичайний стан, на що й посилається Конституційний суд у своєму рішенні та пояснює це як «вихід за межі повноважень урядовців». Про це Санчес і команда чомусь мовчать.

Далі з'явилися свідчення, що уряд здійснював тиск на суддів, аби вони не голосували проти локдауну. Голова Конституційного суду Хуан Хосе Гонсалес Ріва на пленарному засіданні з обговорення резолюції зізнався, що прем'єр-міністр Педро Санчес телефонував йому з проханням не голосувати за неконституційність локдауну. Далі в тому самому зізналася віце-президент суду Енкарна Рока, однак не зазначила, хто саме їй телефонував. Наостанок вона заявила про незалежність свого голосу та голосів усіх інших суддів, на яких тиснув уряд. Додаткової інформації щодо подальших дій суддів немає, тому поки що невідомо, чи приведе така поведінка уряду до якоїсь відповідальності.

Що ухвалив КС Іспанії?

Такими, що суперечать Конституції, визнали порушення права на зібрання та маніфестації, заборона на які встановлюється лише впровадженням надзвичайного чи воєнного стану, а їх не було. У рішенні КС зазначено, що «особисті зустрічі та візити становлять головний прояв гідності людини та її вільного розвитку, основу політичного порядку та соціального спокою, що є невід'ємною та непорушною частиною прав людини. Навіть засуджених

до позбавлення волі не позбавляють права на побачення». Сюди ж додається право на очну освіту, на політичну участь, на свободу підприємництва та на релігійну свободу.

Ще одним аргументом на користь неконституційності локдауну стала можливість Міністерства охорони здоров'я «змінювати» і «розширювати» обмежувальні заходи у сферах комерційної діяльності, розважальних заходів, готельного бізнесу та харчування, що, на думку суду, є неприйнятним. До того ж, таке рішення має ухвалювати парламент, а не лише уряд, «що гарантувало б політичний порядок».

Іспанський юрист та письменник Пабло Сільвела вважає, що головний сенс рішення КС щодо неконституційності локдауну закладений в одному лише абзаці: «Важливо підкреслити, що жодні апеляції не можуть бути важливішими за законність, так само, як і загальні інтереси не можуть переважати над основними правами за рамками закону». Іншими словами — мета не виправдує засоби.

Водночас протилежної думки дотримується професор та директор кафедри конституційного права Мадридського університету Комплутенсе Хав'єр Рока: «Немає сумнівів щодо того, що ані уряд, ані Конгрес не помилилися в запровадженні локдауну... Будь-яка надзвичайна ситуація створює «виняткове право», яке відрізняється від звичайного й не може мати тих самих гарантій. Багато факторів незахищеності стають немінучими». Власне, наразі конституційним судам багатьох держав доведеться обирати: мета виправдує засоби (тоді локдаун — конституційні), чи ні. Поки що маятник завмер десь посередині.

Які наслідки це матиме?

Значимо, що уже 22 липня, за тиждень після рішення Конституційного суду, був анульований перший штраф. Жінка гуляла на дитячому майданчику з дитиною, за що її оштрафували. У суді жінка також пояснила, що була вимушена вийти на вулицю, оскільки її дитина «перебувала у стані тривоги через те, що декілька днів не могла вийти з дому». За порушення карантинних норм жінка була змушена сплатити 601 євро штрафу. Тепер ці кошти їй повернуть.

Загалом очікується велика кількість аналогічних звернень громадян Іспанії з подальшим скасуванням раніше накладених на них штрафів. Далі — більше: це рішення Конституційного суду Іспанії майже напевне буде використано в більш серйозних суперечках, зокрема комерційних. Компанії почнуть відсуджувати одна в одній різноманітні штрафні санкції, що раніше було неможливо з огляду на форс-мажорні обставини. Які наслідки це матиме для економіки Іспанії, прогнозувати поки досить складно. Проте одне вже очевидно: рішення іспанського суду зможе стати прецедентом для всієї Європи. А охочих скористатися цим прецедентом буде більш, ніж достатньо.

Віталій ВЛАСЮК,
адвокат, кандидат юридичних наук

Оксана БУРЯЧОК,
іспанознавець

◆◆◆ САНКЦІЇ

Мінфін США назвав імена «гаманців» Лукашенка

Міністерство фінансів США оприлюднило список із 23-х фізичних та 21-ої юридичної особи, які увійшли в розширений пакет американських санкцій до річниці незаконних виборів у Білорусі.

Управління з контролю за іноземними активами (ОФАС) Мін'юсту США заявило, що це найбільший пакет санкцій проти білоруського режиму на сьогодні. ОФАС вводить санкції проти осіб, яких називає «гаманцями» Лукашенка, що надають йому кошти для збагачення та фінансують його корумпований режим. За твердженням Мінфіну, підсанкційні особи самі отримують вигоди від режиму Лукашенка. Зокрема, під санкції потрапив енергетичний «гаманець» Лукашенка, олігарх Мікалай Воробей, який також є фігурантом санкційних списків ЄС, Британії і Канади, та пов'язані з ним компанії — «БелКазТранс» та «БелКазТранс Україна», «Інтерсервіс», «ННК», «Абсолютбанк», Vremino Group.

Інший бізнесмен зі списку — тютюновий «гаманець» А. Алексін. Санкції вводяться проти нього і пов'язаних із ним компаній «Енерго-Ойл», «Інтер Тобако», «Белнафтегаз». Також обмеження запроваджуються проти будівельної імперії Карічей, зокрема фірми Dana Holdings Limited, зареєстрованої на Кіпрі, і її колишніх дочірніх компаній. Dana Holdings Limited має зв'язки з сербською родиною Каріч, яка вважається близькою до Лукашенка.

Під санкції потрапив громадянин Сербії та Кіпру Нейбоша Каріч. У санкційному списку також два державні білоруські підприємства — «Білорускалій» та гродненська тютюнова фабрика «Неман», найбільший виробник цигарок у Білорусі, а ще троє колишніх директорів держпідприємств: Андрій Рибаків, Андрій Бунаков та Ігор Ляшенко.

Інша державна структура у списку — Слідчий комітет Білорусі, що «перебуває на передовій післявиборчих репресій». Санкції введені і проти його керівництва. У списку є особи, відповідальні за насильницьке придушення мирних протестів, а також пов'язані з інцидентом з лайнером Ryanair 23 травня 2021 року. Серед них — міністр транспорту і комунікацій Білорусі Олексій Авраменко та директор департаменту з авіації цього міністерства Артем Сікорський.

◆◆◆ ЗВИНУВАЧЕННЯ

Британського принца звинувачують у згвалтуванні

Як повідомляє Reuters, жінка на прізвище Джуффре подала скаргу до окружного суду США на Манхеттені. Вона стверджує, що її продав для сексу покійний фінансист Джеффрі Епштейн.

Джуффре сказала, що була жертвою сексуальної експлуатації та сексуального насильства Епштейна з 2000 по 2002 рік — починаючи з 16 років. Як зазначається, насильство з боку принца Ендрю відбулося близько двох десятиліть тому, коли Джуффре було менше 18 років, і Епштейн також ображав її. У своїй скарзі Джуффре вказала, що принц Ендрю змусив її до сексу в лондонському будинку давньої соратниці Епштейна Гіслен Максвелл, британської світської левиці. У скарзі йшлося про те, що Джуффре була змусена погрозами Епштейна, Максвелла або принца Ендрю вступити в статевий зв'язок з Ендрю, побоюючись наслідків за непослух «через їхні потужні зв'язки, багатство і владу». Джуффре сказала, що Епштейн привіз її в Лондон, щоб познайомитися з принцом Ендрю, і тримав її як «сексуальну рабину» за допомогою Максвелл.

Харківський шахтопроектний інститут: у спорі між Міненергетики і податковою виграла приватна фірма

Схема заволодіння державною нерухомістю шляхом її продажу приватним особам із метою погашення податкового боргу вважається дуже важковою й ризикованою, оскільки треба брати в долю різних впливових людей, кожен з яких у самий неподходящий момент може повернути аванс і дати задній хід. Але якщо обробка вийде вдалою, то й приз дістанеться чималий — саме такий висновок напрашується після ознайомлення зі справою Державного підприємства «Проектування будівництва підприємств вугільної промисловості «Південдіпрошахт», в якій 8 червня 2021 року Верховний Суд прийняв остаточне рішення, постановивши в ньому, що «схемники» діяли згідно закону.

Юрій КОТНЮК,
ЮВУ

Кримінальна сторона справи

«Південдіпрошахт» (скорочено від первісної назви — Південний державний інститут проектування шахт) було створено у 1925 році, але до свого столітнього ювілею він, судячи з усього, не доживе. Давно лишилися в минулому його кращі часи, коли він щороку продукував 5—6 проектів будівництва й реконструкції шахт і вугільно-збагачувальних фабрик, причому не лише в межах колишнього СРСР, а й за кордоном — у Польщі (після встановлення соціалістичного режиму) і в Ірані (до перемоги Ісламської революції). Тому є цілком об'єктивні причини, адже в Україні за тридцять років незалежності була збудована лише одна шахта — «Нововолинська—10», та й то не до кінця, оскільки економісти порахували, що навіть у випадку виходу на проектну потужність вона все одно буде збитковою й поправити ситуацію зможе лише диво, яке в разі підніме на світовому ринку ціни на вугілля. Тож інститут фактично став непотрібен, і єдине, чим він міг когось-небудь зацікавити, — це його п'ятиповерхова будівля в центрі Харкова, зведена у 1925 році на вулиці Пушкінській, 5 у стилі, що поєднував модерн і конструктивізм з двома кам'яними постатями шахтарів роботи скульптора Івана Кавалерідзе. Будучи офіційно визнаною пам'яткою архітектури, вона відома місцевим жителям під назвою «ДОНУГОЛЬ» — саме такий напис виконано великими літерами на його фасаді ще під час її будівництва. Ось навколо цієї спадщини й виник доволі масштабний господарський спір між різними державними установами.

Разом із тим в інформаційному просторі зазначений інститут більш відомий пов'язаною з ним кримінальною обробкою, про яку теж варто сказати кілька слів. У листопаді 2018 року Міністерство енергетики видало наказ про початок реорганізації (а фактично — ліквідацію) «Південдіпрошахту» шляхом при-

єднання його до Державного підприємства «Національна вугільна компанія», і це стало для тодішнього керівника інституту Юрія Севостьянова сигналом діяти. Поки комісія з реорганізації довго й нудно готувала «похорони» закладу, він разом зі своїм заступником з юридичних питань Олександром Татаркіним швиденько сформував штучну заборгованість підприємства перед товариством з обмеженою відповідальністю «Лімітед Едішн», яку колись очолював цей самий Татаркін. Для цього зловмисники «намалювали» низку договорів про закупівлю держпідприємством у зазначеного ТОВ послуг з переведення паперового архіву в електронний формат на загальну суму близько 7 мільйонів гривень. Ці контракти, так само, як і акти приймання-передачі виконаних робіт, були датовані заднім числом, тож як тільки на рахунок ДП з'явилися гроші, йому було виставлено рахунок на оплату, нібито, виконаних робіт.

Довести задумане до кінця плутяти не змогли з незалежних від них причин, тож нині вони є підсудними по справі в замаху на заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем (частина 5 статті 191 Кримінального кодексу України), розслідування якої було завершено детективами НАБУ в червні цього року. За клопотанням САП Вищий антикорупційний суд призначив обвинувачуваним запобіжні заходи: Севостьянову — застава в сумі 568 тисяч гривень, Татаркіну — домашній арешт, які, до речі, продовжені до вересня, але ми зосередимо увагу не на цікавих деталях кримінального провадження, а на ще більш цікавому питанні про те, звідки на рахунок інституту, який, не маючи замовлень, давно не платив зарплату своїм працівникам, раптом взялися сім мільйонів?

Як далеко може завести податковий борг

Ще в середині минулого десятиліття інститут заборгував державному бюджету 3,5 млн

грн недоплачених податку на додану вартість, земельного податку з юридичних осіб і податку на доходи фізичних осіб. Для їх погашення податкова служба діяла в три етапи. На першому вона отримує рішення суду про стягнення з банківських рахунків боржника на рахунки державного казначейства коштів у сумі податкового боргу. Якщо в такий спосіб взяти з нього нічого, фіскалі описують його майно в податкову заставу й отримують рішення суду про дозвіл на його продаж. Третій етап — реалізація активів боржника відповідно до положень Порядку проведення цільових аукціонів з продажу майна платників податків, що перебуває в податковій заставі, який затверджений наказом Міністерства фінансів України № 518 від 22.05.2017 р.

Головне управління Державної податкової служби в Харківській області пройшло в цьому напрямку всі три етапи: 15 вересня 2015 р. Харківський окружний адміністративний суд дозволив примусове стягнення коштів з банківських рахунків інституту, 13 вересня 2018 року той же суд (справа № 820/5124/18) дозволив продаж його майна, що перебуває в податковій заставі (це рішення набрало законної сили через два місяці після його ухвалення й ми ще повернемося до питання про те, за яких обставин це сталося), а 31 жовтня 2019 року відбувся аукціон, на якому створеному за два тижні до того товариству з обмеженою відповідальністю «Пушка—5» за 17,7 мільйонів гривень були продані приміщення проектної установи, загальна площа яких складала 3,4 тисячі квадратних метрів. При тому, що вся площа приміщень будівлі на вулиці Пушкінській, 5, становила 8 463 м². Оскільки виручена фіскалами сума в п'ять разів перевищувала розмір податкового боргу, то частина отриманих коштів пішла на погашення боргів інституту по заробітній платі, а сім мільйонів були переказані на банківські рахунки «Південдіпрошахту» й саме цими коштами збиралися заволодіти кмітливий керівник держпідприємства Юрій Севостьянов зі своїм метким заступником Олександром Татаркіним.

Першою вдарилася в сполох прокуратура, яка зупинила виведення коштів з проектного інституту на рахунки згаданого вище ТОВ «Лімітед Едішн», а опісля, в січні 2020 року, подала до Другого апеляційного адміністративного суду апеляційну скаргу на рішення Харківського ОАС від 13.09.2018 р. разом із клопотанням про поновлення пропущеного строку апеляційного оскарження. Справа в тому, що очолюваний Севостьяновим і Татаркіним «Південдіпрошахт» уже подавав скаргу на цей вердикт,

але вона не інакше як навмисно була складена настільки недолуго, що апеляційний суд повернув її без розгляду й оскаржуване рішення набрало законної сили. Ця справа поки що стоїть на довгій паузі, оскільки Верховний Суд у складі Касаційного адміністративного суду вже другий рік ніяк не може вирішити чи варто, чи ні відкривати провадження за апеляційною скаргою прокуратури? Значно жвавіше йшов процес по лінії господарського судочинства, відкритий у грудні 2019 року за позовом Міністерства енергетики України до ГУ ДПС у Харківській області (№ 922/4133/19), в якому воно просило визнати недійсними як сам аукціон з продажу приміщень «Південдіпрошахту», так і укладений за його підсумками договір купівлі-продажу.

Відповіді трьох суддів на три пункти позову

Співвідповідачами в цьому процесі, окрім податківців, були організатор аукціону — Українська універсальна біржа, брокерська контора ТОВ «Експерт 2012», яке за дорученням ГУ ДПС було його повіреним на аукціоні, переможець-покупець ТОВ «Пушка-5» і саме ДП «Південдіпрошахт», нове керівництво якого визнало позовні вимоги й просило суд їх задовольнити. В ролі третіх осіб на боці позивача виступали Фонд державного майна України й департамент архітектури Харківської обласної державної адміністрації. Окрім них, позицію Міненерго підтримувала Харківська обласна прокуратура.

Претензії міністерства зводилися до трьох основних пунктів. Перший полягав у тому, що ГУ ДПС порушило вимоги Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна», відповідно до положень якого забороняється продавати за борги нерухоме майно та основні фонди державних підприємств без дозво-

лу Фонду держмайна й органу управління відповідного держпідприємства, яким у даному випадку було Міністерство енергетики. Другий момент стосувався положень статті 95 Податкового кодексу України, відповідно до якої (незалежно від наявності чи відсутності мораторію) продавати з метою погашення податкового боргу цілісні майнові комплекси державних підприємств може лише Фонд держмайна за поданням контролюючого податкового органу, а в даній ситуації ГУ ДПС зробило це самостійно й самовільно. Третій же пункт замикався на Законі України «Про охорону культурної спадщини», відповідно до вимог якого продаж пам'ятки архітектури чи навіть її частини можливий лише після того, як її власник чи уповноважений ним орган управління отримає дозвіл охоронного органу, в ролі якого виступав департамент архітектури Харківської ОДА й до якого за отриманням такого дозволу ніхто не звертався.

Рішенням Господарського суду Харківської області від 15.10.2020 р. в задоволенні позову було відмовлено, зате постановою Східного апеляційного господарського суду від 2.03.2021 р. були задоволені апеляційні скарги Міненерго і прокуратури, а рішення суду першої інстанції скасоване й ухвалене нове, яким позовні вимоги були задоволені. І от 8 червня Верховний Суд зробив знову реверс — постановою САГС скасував, а рішення ГСХО залишив у силі. Тож цікаво, якими аргументами керувалися судді Касаційного господарського суду Надія Багай, Тетяна Дроботов і Юрій Чумак.

Отже, по першому пункту. Як відомо, Закон «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» було прийнято у 2001 році, а вже в 2003 році Конституційний Суд України уточнив, що його дія

Факторинг або цесія: відступлення права вимоги

Верховний Суд надав чітке розмежування правочинів факторингу, цесії та комбінованого правочину.

Свєген МОРОЗОВ,
адвокат

Двадцять п'ятого березня цього року Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду в рамках справи № 712/8836/18, провадження № 61-19728св19 (ЄДРСРУ № 5848783) досліджував питання щодо розмежування договорів факторингу та цесії. Статтею 627 ЦК України передбачено, що сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості. Відповідно до частини першої статті 626 ЦК України договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків. Договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх умов договору (частина перша статті 638 ЦК України).

Частина 1 статті 628 ЦК України передбачає, що зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства. Зазначені положення узгоджуються з нормами частини першої статті 203, частини першої статті 215 ЦК України, відповідно до яких підставою недійсності правочинів є суперечність їх актам цивільного законодавства.

Статтею 512 ЦК України визначені загальні підстави та порядок заміни кредитора в зобов'язанні, відповідно до якої кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок передання ним своїх прав іншій особі за правочиною (відступлення права вимоги).

До нового кредитора переходять права первісного кредитора в зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом (стаття 514 ЦК України). Відступлення права вимоги (цесія) за суттю означає договірну передачу зобов'язальних вимог первісного кредитора новому кредитору. Відступлення права вимоги відбувається шляхом укладення договору між первісним кредитором та новим кредитором. Договір відступлення права вимоги може бути як безоплатним, так і оплатним.

В останньому випадку на відносини цесії розповсюджуються положення про договір купівлі-продажу, оскільки частина третя статті 656 ЦК України передбачає, що предметом договору купівлі-продажу може бути право вимоги, якщо вимога не має особистого характеру. До договору купівлі-продажу права вимоги застосовуються положення про відступлення права вимоги, якщо інше не встановлено договором або законом.

Відповідно до статті 1077 ЦК України за договором факторингу (фінансування під відступлення права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в

розпорядження другої сторони (клієнта) за плату (у будь-який передбачений договором спосіб), а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника).

Договір факторингу є правочином, який характеризується тим, що: а) йому притаманний специфічний суб'єктний склад (клієнт — фізична чи юридична особа, яка є суб'єктом підприємницької діяльності, фактор — банк або інша фінансова установа, яка відповідно до закону має право здійснювати фінансові, в тому числі факторингові, операції та боржник — набувач послуг чи товарів за первинним договором); б) його предметом може бути лише право грошової вимоги (такої, строк платежу за якою на-

поступається новому кредиторові грошовою вимогою в цілях здобуття фінансування; новий кредитор сплачує первинному кредитору як компенсацію певну грошову суму (фінансування); новий кредитор отримує плату за користування грошовими коштами, наданими первинному кредиторові. Способи визначення доходу нового кредитора можуть бути різними: знижка з вартості боргу, відсотки, комісійні, їх поєднання. Відсутність цих ознак при відступленні права вимоги вказує на те, що має місце цесія або договір купівлі-продажу права грошової вимоги (стаття 656 ЦК України).

Подібні висновки викладені в постанові Великої Палати Верховного Суду від 11 вересня 2018 року у справі № 909/968/16 (провадження № 12-97гс18), у постанові Верховного Суду від 3 квітня 2019 року у справі № 591/4552/17 (провадження № 61-46099св18); від 27 березня 2019 року у справі № 755/5751/17 (провадження № 61-34730св18); від 20 лютого 2019 року у справі № 128/639/17 (провадження № 61-45112св18), від 03 лютого 2021 року у справі № 161/1388/17 (провадження № 61-37741св18, ЄДРСРУ № 94803350); від 10 березня 2021 року у справі № 643/11542/15-ц (провадження № 61-26св18, ЄДРСРУ № 95616511). Тобто, якщо право вимоги відступається «за номінальною вартістю» без стягнення фактором додаткової плати, то в цьому випадку відносин факторингу немає, а відносини сторін регулюються загальними положеннями про купівлю-продаж з урахуванням норм стосовно заміни кредитора в зобов'язанні (частина 3 статті 656 ЦК України).

Такої правової позиції дотримується Велика Палата ВС в постанові від 11.09.2018 р. у справі № 909/968/16. Взагалі, виходячи із системного тлумачення положень законодавства факторинг за своєю правовою сутністю є видом договору цесії з відповідними особливостями та притаманними йому ознаками. В даному випадку цесія та факторинг співвідносяться як поняття загального (цесія) та конкретного (факторинг). Цесія (уступка права вимоги) є одним з обов'язкових елементів відносин факторингу, що логічно обумовлено в законодавчих положеннях.

За своєю правовою природою правочин може бути комбінованим договором, якщо його предметом є як передача права грошової вимоги, так і право вимоги за договорами забезпечення (іпотеки, застави), тоді як договір факторингу, відповідно до частини першої статті 1077 ЦК України, передбачає передачу однією стороною виключно грошових коштів у розпорядження іншої, за плату із зобов'язанням відступу прав грошової вимоги до третьої особи (боржника).

Уже за таких обставин укладений між сторонами договір купівлі-продажу прав вимог за кредитами не може бути віднесений до договору факторингу (15 квітня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду в рамках справи № 757/46020/17-ц, провадження № 61-5192св19 ЄДРСРУ № 88834168).

Організована злочинність в Україні.

Від примітивізму до професійної витонченості (реанімація забутої проблеми, яка набула рафінованого вигляду).

Частина 12. Корумпованість законодавчої гілки влади, або Як знизити рівень проявів фонових явищ?

➔ *Продовження. Початок у № 16—17, 18—19, 20—21, 22—23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31*

Розвиваючи вказану тему, автори продовжують розглядати проблему фонових явищ організованої злочинності. В частинах 6, 7, 8, 9, 10, 11 циклу було проаналізовано такі фактори відтворення фонових явищ організованої злочинності, як: політичні процеси, пов'язані із недоліками побудови політичної підсистеми українського суспільства; організаційно-управлінські недоліки функціонування інститутів державного управління; тіньова економіка; монополізм, безробіття, проблеми зайнятості, бідність, незабезпечення соціальних потреб. Сьогодні вашій увазі представлені наступні з факторів, що породжують та відтворюють фонові явища організованої злочинності, а саме — феномен супербагатіїв та політична корупція. Акцент зроблений також на проблемі деформації психології щодо схильності до злочинної діяльності, концепції соціальної аномії. Підсумовуючи сказане, автори прагнуть відповісти на запитання: як запобігти поглибленню проблеми організованої злочинності? Для цього вони пропонують повернутися до зниження рівня розглянутих та інших фонових явищ.

Олена БУСОЛ,

доктор юридичних наук, головний науковий співробітник відділу дослідження проблем протидії корупції та загрозам економічній безпеці Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, полковник міліції у відставці

Тіньова влада супербагатіїв

У наших наукових статтях (Бусол О. Глобалізація корупційної злочинності як об'єктивний процес криміналізації світового суспільства <http://criminology.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/10/olena-busol.pdf>, інших) ми вже зазначали, що криміногенний потенціал суспільства зумовлюється соціальною нерівністю, що є достатньо вивченим кримінологами всього світу предметом. Поки в Україні зберігається тіньова влада супербагатіїв, що здійснюється ними через корупційні зв'язки та відповідних депутатів, урядовців, суддів і правоохоронців, таке значне розшарування суспільства буде лише поглиблюватися, а соціальна сфера й надалі рухатиметься до занепаду. У той же час тіньова влада супербагатіїв продовжуватиме будь-що реалізовувати свої бізнес-інтереси. Вони й далі змушуватимуть підконтрольну їм економіку України розвиватися не в інтересах абсолютної більшості громадян для забезпечення їх соціального захисту, а у власних інтересах, аби будь-що отримувати надприбутки. Недарма відзначається, що їх організовані угруповання контролюють парламент, уряд, їх рішення та державний бюджет.

Богдан РОМАНЮК,

кандидат юридичних наук, професор Національного транспортного університету, генерал-лейтенант міліції у відставці, заслужений юрист України

Виходячи тільки з власних потреб накопичення капіталу, олігархи зовсім не зацікавлені в будь-яких поступках щодо розвитку соціальної сфери українського суспільства. Вони зацікавлені лише у збереженні неконкурентних та архаїчних форм організації праці на підконтрольних підприємствах з мінімальними витратами на оплату праці зайнятих у виробництві працівників. Тут формула така: чим більше національного доходу буде «прихвачуватися» супербагатіями, тим менше буде залишатися для соціального розвитку. Наразі їм, за різними оцінками, належить понад 60% національного багатства, а деякі політики кажуть — 90%. Тому навіть ВВП не є мірилом добробуту конкретної людини, а лише справедливий розподіл доходів національних багатств. Мова повинна йти про створення державою таких ринкових умов, щоб люди, які уміють, хочуть і можуть працювати, могли заробляти прямо пропорційно, залежно від видів суспільно корисної діяльності, результатів вкладеної праці та їх таланту, але необхідна частина національного доходу в обов'язковому порядку має йти на підтримку тих членів суспільства, які через захворювання чи з інших об'єктивних причин не в змозі взагалі працювати й під-

тримувати себе для задоволення необхідних елементарних соціальних потреб.

Нині в Україні склалася така парадоксальна ситуація, що супербагатії «прихватували» значну частку національної економіки країни й за допомогою тіньової влади всі зусилля спрямовують лише на реалізацію своїх бізнес-інтересів, відмовившись від необхідних соціальних зобов'язань, що слугує ще одним способом отримання надбагатства. Ненадходженням від них вкрай потрібних соціальних внесків суттєво розладнана соціальна сфера, яка ледь виживає.

Через недолугі економічні реформи, корупцію, дії тіньової влади тягар соціальної відповідальності ліг на державу, яка в умовах такої ж тіньової економіки в результаті ненадходження необхідних і належних внесків до Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування, податків з доходів тощо від виробничої діяльності, не в змозі проводити справедливу соціальну політику, а тим більше в умовах розшарування українського суспільства з великою часткою населення, що потребує соціального захисту.

Як бути з узурпацією законодавчої гілки влади?

За словами лідера партії «Сила і Честь» І. Смешко, усі роки незалежності Україна живе з узурпацією влади її виконавчою гілкою. Головною проблемою він вважає в тому, що в українському парламенті немає жодної партії, заснованої на ідеології будівництва демократії та виконання Конституції. Може, це і не основна проблема, але дає простір для дискусії.

Які ж цілі ставлять собі суб'єкти політичної корупції? Це отримання та активні дії з утримання влади для особистого збагачення чи отримання іншої вигоди. Скажімо, результати соціологічних досліджень останнього року свідчать, що Верховна Рада України займає перші сходинки за ступенем корумпованості серед інших інституцій. При цьому це, нібито, всі досвідчені фахівці. Як вчені, ми не могли не звернути увагу на те, що у Раді станом на грудень 2020 р. науковий ступінь доктора наук мають 35 народних депутатів, кандидата наук — 73, а почесне звання «заслужений юрист», економіст, лікар тощо — 35 депутатів. Чи всі вони проводять активну наукову діяльність, або держава витрачає бюджетні кошти за ці звання лише на задоволення чийось амбіцій?

Наприклад, той же В. Медведчук є дійсним членом (академіком) Національної академії правових наук України і з 1997 р. доктором юридичних наук і 55 тис. грн., як ним задекларовано, одержані тільки за звання академіка.

Загалом у депутата-члена комітету надбавка до депутатського окладу за науковий ступінь чи вчене звання складає близько 3,4 тис. грн. на місяць. Таку суму отримуватиме, наприклад, й Ілля Кива, який нещодавно захистив дисертацію та здобув звання кандидата наук із державного управління.

Фінансування політичних партій як кримінальне правопорушення

У 2020—2021 рр. через грубі порушення в їхніх фінансових звітах НАЗК призупинило державне фінансування трьох парламентських партій — «Слуги народу», «Батьківщини» і «Голосу». Вже у березні 2021 р. народні депутати зреагували на це підготовкою проекту закону «Про внесення змін до Закону «Про політичні партії в Україні». Протягом першого кварталу (січень-березень) 2021 р. до НАЗК надійшло 142 звіти політичних партій, за якими агентство склало і направило до суду 48 протоколів про адмінправопорушення за результатами їх перевірки. Протягом першого кварталу 2021 р. агентство передало до Національної поліції 11 повідомлень про виявлення ознак кримінальних правопорушень у звітах таких політичних партій: «Перемога Пальчевського»; «Партія Володимира Буряка «Єднання»; «Партія Ігоря Колихаєва «Нам тут жити!»; «Рідне Закарпаття»; «Сила людей»; «Довір'яй ділам»; «Радикальна партія Олега Ляшка»; «Блок Вілкула «Українська перспектива»; «Конгрес українських націоналістів»; «Слуга народу»; «Блок Кернеса — Успішний Харків (URL: <https://dilo.net.ua/novyny/nazk-vyavlylo-oznaky-kryminalnyh-pravoporushen-u-zvitah-11-partij/>).

Крім того, насторожує, що іноземні суб'єкти політичної корупції замічені в контексті фактів протиправного фінансування виборчих кампаній чи поточної партійної діяльності іноземними юридичними або фізичними особами.

Деякі резонансні справи щодо парламентарів

Говорячи про корумпованість законодавчої гілки влади, не можна не згадати резонансні справи щодо парламентарів. Так, О. Дубінський у 2019 р. опинився в центрі дискусій щодо можливої корупції в парламенті. Спеціалізована антикорупційна прокуратура тоді відкрила кримінальне провадження за фактом

можливого отримання хабарів 11-ма депутатами Ради, які є членами комітету з фінансів, податкової та митної політики.

У січні 2020 р. в інтернеті було опубліковано аудіозаписи з кабінету Прем'єр-міністра Олексія Гончарука, де той, нібито, зізнається, що він «повний профан в економіці». Стосовно А. Деркача, якого, за даними ЗМІ, в США вважають російським агентом, санкції було введено раніше.

У січні 2021 р. стосовно О. Дубінського, разом із шістьма іншими громадянами України, було введено санкції США через дезінформацію з метою впливу на вибори президента США.

Дубінському О. та А. Деркачу також закидають лобістські дії проти НАБУ, спроби його дискредитувати і змінити керівництво. Санкції О. Дубінський назвав «корупційною аферою», яку організували «брехливі доноси шабунят», які неодноразово заявляли про причетність його до сумнівних економічних схем та лобювання інтересів І. Коломойського в Раді.

Очільники та члени профільних комітетів і їхній бізнес — чи не конфлікт інтересів?

Прикладів, коли представник певної індустрії є членом або очолює профільний парламентський комітет, в українській практиці багато. Аналіз біографій та інформації ЗМІ стосовно очільників і членів профільних комітетів ВРУ свідчить про те, що вони переважно складаються з осіб, які мають бізнес за профілем діяльності комітету, або оформили його на близьких родичів після набуття статусу народного депутата; лоббують бізнесові інтереси; деякі мають кримінальне минуле; вчиняють адміністративні та кримінальні корупційні правопорушення.

Найбільше питань щодо корупції в галузі в Україні є, як всім відомо — до «опікунів» земельного та аграрного бізнесу. Цей профільний комітет — просто «клондайк» для людей сумнівної репутації.

Іноді парламентарі нібито прокидаються від сплячки, і починають бачити те, чого раніше, нібито, не помічали. Так, члени «аграрного» комітету Верховної Ради 27 січня проголосували за висловлення недовіри голові комітету нардепу Миколі Сольському. Мотивацією стала низька ефективність роботи комітету і лобізм окремих законів. Підтримали рішення більшість членів комітету. Питання про відкликання М. Сольського з посади керівника комітету з питань аграрної та земельної політики. «Слуги народу» мали розглянути ще 1 лютого, однак, наразі питання все ще не вирішено.

Лобювання в парламенті за принципом «revolving door policy»

Принципом «обертювних дверей» (revolving door policy) називають переміщення між роллю законодавця, або регулятора, та галуззю, яку регулює законодавство, що зазвичай містить лазівки для прихованого лобізму в умовах відсутності законодавства про лобізм. Вивчення електронних декларацій народних депутатів дозволяють НАЗК виявляти можливий конфлікт інтересів, однак за фактичної відсутності реального покарання за це, відкритість даних не може бути єдиним шляхом вирішення питання конфлікту інтересів. Отже, зазначене і є однією з причин зловживання депутатами своїми приватними інтересами. Враховуючи, що наявність корпоративних прав не є підприємницькою діяльністю, а контроль за передачею корпоративних прав здійснюється спорадично, відповідальність за ведення депутатів бізнесу відсутня. За регламентом Верховної Ради України фактично немає обмежень щодо участі депутатів з конфліктом інтересів у комітетах або голосування ними під час засідань із питань, щодо яких у них наявний такий конфлікт.

Законодавчі ініціативи щодо лобізму не популярні

Нарешті, законодавством України не визначено поняття «лобіювання». За останні роки було кілька законодавчих ініціатив у сфері лобізму, однак жодна з них не стала предметом розгляду Верховної Ради. Таким чином, довести факт наявності конфлікту інтересів серед народних депутатів України складно.

Згідно з українським законодавством депутати зобов'язані передавати в управління свої підприємства третім особам. Однак лише 3 з 131 депутата, котрі володіють корпоративними правами, зазначили, що підприємства передано в управління. Найбільше компаній, в яких народний депутат є бенефіціаром, у Вадима Новинського. Наприкінці 2020 р. Генеральний прокурор І. Венедіктова відкрила кримінальне провадження стосовно В. Новинського. Заяву до суду з проханням відкрити справу проти нього подало ТОВ «Гратант», яке стверджує, що В. Новинський протиправно заволодів майном мережі супермаркетів «Амстор», у тому числі заставним та іпотечним майном «Укресімбанку».

Такі потенційний чи реальний конфлікт інтересів, як наявність у народних депутатів корпоративних прав або перебування в бенефіціарах компаній, діяльність яких прямо пов'язана з питаннями у віданні комітетів, членами яких є ці депутати, потребує додаткового розслідування правоохоронними органами, адже ні регламентний комітет, ні НАЗК не вживає необхідних заходів для уникнення й для усунення наявного конфлікту інтересів. Отже, народні депутати безкарно беруть участь у голосуваннях щодо питань, в яких мають прями інтереси.

Прихований лобізм у парламенті, або «Клуб мільйонерів»

Прихований лобізм у парламенті є ще однією з проблем, що нами розглядаються. Так, законодавці отримують фактично неправомірну вигоду, зазвичай матеріальну, за голосування чи

неголосування за законодавчі ініціативи. У парламент можуть «заходити» цілі групи депутатів, які представляють інтереси «своїх» олігарха, бізнесмена або бізнес-групи. Як правило, науковців на експертні круглі столи та обговорення, що відбуваються в комітетах ВРУ, не запрошують.

Під час інтерв'ю зарубіжних дослідників українські респонденти говорили про Верховну Раду як про «клуб мільйонерів», в якому могутні бізнес-магнати насолоджуються імунітетом і використовують свою посаду для формування потрібного їм політичного процесу. Не зрозуміло, чому проблема конфлікту інтересів замовчується в Україні.

Мусимо також сказати про зловживання народними депутатами України конфіденційною інформацією при контактах з третіми сторонами, які іноді представляють інтереси іноземців. Отже, на законотворчий процес може впливати величезна кількість різноманітних інтересів. Так само в Україні немає спеціальних санкцій за зловживання державними ресурсами з боку народних депутатів. Тому GRECO рекомендує затвердити правила, які регулювали би відносини народних депутатів із лобістами та іншими третіми сторонами, які бажають вплинути на законодавчий процес.

Просто РЕР

Великі вкладники українських банків, яких відносять до VIP-клієнтів і групи РЕР, останнім часом активно знімали готівку з рахунків. РЕР (politically exposed person) розшифровується як «державна посадова особа» або «політично значуща персона». До цієї категорії відносяться і політики (включаючи керівних працівників партій). За ними і їхніми рідними / близькими (пов'язаними особами) банки зобов'язані стежити особливо пильно. Переведення в готівку коштів пояснюється регулярним введенням санкцій Радою національної безпеки і оборони щодо різного роду осіб. РЕР-вкладники, як правило, мають виходи на голів правлінь банків або заступників голови, тому таку інформацію дізнаються заздалегідь. Як пише видання «Страна. ua», мільйонні суми отримують за попереднім замовленням готівки, за грошима приїжджають броньовані машини з приватною охороною. До приватних сховищ довіри більше, адже менше вірогідність конфіскації активів, ніж з державного банку за рішенням суду.

Як приватні сховища, можуть виступати так звані «кімнати грошей», про принципи облаштування яких розповідає читачам та ж «Страна.ua»: «багато полиць, і кожна позначена номером, ніяких імен (облік ведеться в іншому місці). В основному готівку зберігають в банківських брикетах, щільно упакованих. Банкноту або пачку грошей ніяк не витягнути. Та й ніхто не хоче своїм життям ризикувати. А питання стоїть саме так».

Поширеною практикою є відкриття карткових рахунків на третіх осіб. Наприклад, на водіїв або охоронців, причому на декількох одразу. Оскільки це не пов'язані особи (не родичі вкладника), їхні рахунки не чіпатимуть. Тому бізнесмен вкладає туди свої гроші і користується ними (URL: <https://strana.ua/finance/333964-politiki-i-biznesmeny-snimajut-vklady-s-bankovskikh-schetov-i-otvozzjat-ikh-v-komnaty-deneh.html>).

Законопроекти з корупційними ризиками

Хочете — вірте, а хочете — перевіряйте, але ГО «Інститут законодавчих ідей» повідомила, що партії «Довіра», «За майбутнє» та ОПЗЖ причетні до найбільшої кількості законопроектів з корупційними ризиками. Із 2 278 законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді дев'ятого скликання, 257 містять корупційні ризики, тобто можуть бути потенційно шкідливими для боротьби з корупцією, або напряму мати корупційний потенціал. До рейтингу потрапив і вищезгаданий нами М. Сольський зі «Слуги народу» — з 15-ти поданих ним проектів законів України 6 — мають корупційні ризики (40%).

Заради справедливості, слід згадати слова дослідників Інституту законодавчих ідей, які встановили, що є такі депутати, які за два роки роботи у Верховній Раді з поданих ними законопроектів, не мали жодного корупційного, при цьому в частині кількості законодавчих ініціатив були активними. Серед таких, наприклад, глава ВР Дмитро Разумков і його заступник Руслан Стефанчук. Обидва депутати подали більше 10 законопроектів, серед яких немає жодного з корупційними ризиками. Експерти акцентують: якщо вони зуміли — значить, інші теж можуть (URL: <https://focus.ua/uk/politics/488268-zachto-derutsya-deputaty-kakie-lobbistskie-i-korupcionnye-zakony-protalkivayut-v-rade>). Але, що ж їм заважає?

Деформація психології щодо схильності до злочинної діяльності

Іншим важливим фактором формування антисоціальної поведінки у значних прошарків суспільства є деформація психології щодо схильності до злочинної діяльності. Такі специфічні зміни суспільної свідомості створюють сприятливі фонові явища щодо розвитку сучасних кримінальних відносин в економічних процесах в Україні. Це призводить до усвідомлення їх членами суспільства як необхідної буденної категорії виживання, а для деяких із них — необхідні умови накопичення надбагатства, що забезпечується у процесі діяльності організованих злочинних угруповань, які нині корупційним шляхом, підкупом чи іншим фінансовим узалежненням найвищих органів державної влади отримали організаційно-правове сприяння в державі та мають високий рівень захисту від правоохоронних органів. За таких умов мріяти про розвиток цивілізованих ринкових відносин, створення значного прошарку середнього класу та забезпечення належних соціальних потреб українського населення не доводиться.

Концепція соціальної аномії

Оскільки ми ведемо мову про організовану злочинність в Україні, то постає питання, як запобігти подальшому розвитку цього негативного явища? Саме для того ми так багато уваги приділяємо політичним, соціально-економічним та іншим

суспільним процесам, які, за певних умов, стають для неї фоновими явищами. Адже наукою та практикою давно доведено, що одні лише кримінально-правові заборони й реалізація навіть жорстких каральних заходів не здатні подолати злочинність, а тим більше її організований вид і таким чином змінити соціальний статус людей у суспільстві та налагодити справжню систему колективних цінностей та їх довірливе ставлення до державних інститутів. Такі розрахунки та надії на всезначущість каральної політики приречені на невдачу, що уже давно доведено історією розвитку людства та наукою кримінологією. Але Україна і тут попереду усіх. В останні роки додатково створено декілька антикорупційних органів, на утримання яких бідна українська держава тратить мільярди гривень.

Зокрема, кримінологічна теорія соціальної дезорганізації пояснює злочинність на соціальному рівні й ставить психологію злочинця в залежність від процесу функціонування суспільства загалом. Цю теорію заснував французький соціолог Еміль Дюркгейм (1858—1917 рр.). Він стверджував, що на індивіда впливають саме «соціальні фактори». Вони й формують суспільну мораль, а вона завжди суворіша й безкомпромісніша, ніж індивідуальна. Мораль суспільства диктує конкретним людям й правила поведінки. Лише суспільству, що функціонує нормально, вважав він, завжди притаманний високий рівень згуртованості й порядку. За такого стану більшість людей солідарні у виробленні ідеальних уявлень щодо позитивного й негативного в поведінці індивідуумів. Але у разі порушення такої суспільної рівноваги, яка може статись через економічну катастрофу та стрімке підвищення рівня достатку в державі, згуртованість людей послаблюється і суспільство дезорганізується. Соціальна дезорганізація проявляється в так званому явищі «аномії» або «безнормативності». Еміль Дюркгейм розглядав аномію як такий стан суспільства, при якому значно послаблюється дія, що стримує мораль, і в результаті суспільство на деякий час втрачає вплив на людину. Це стан суспільства, при якому відсутня чітка несуперечлива регуляція поведінки індивідів, а тому утворюється нормативний вакуум, коли старі норми й цінності вже не відповідають реальним відносинам, а нові ще не утвердилися. Ця характеристика досить об'єктивно накладається на стан і характеристики українського суспільства, яке вишло зі сформованих соціалістичних суспільних відносин та, на жаль, досі не створило сучасних цивілізованих суспільних відносин на базі конкурентної передової ринкової економіки для забезпечення соціально достатнього рівня життя населення.

Концепцію аномії істотно розвинув пізніше й американський соціолог Роберт Мертон (1910—2003 рр.). Соціальну аномію він розглядає як прояв кризи, непорядку, розладу, дисфункціональності соціальної системи, що пов'язано з розкладанням моральних цінностей і вакуумом ідеалів в суспільній та індивідуальній свідомості. Це й породжує відхилення в поведін-

ці окремих індивідів. Аномічний стан виникає внаслідок неможливості практичного узгодження в діях індивідів офіційно схвалюваних цілей і запропонованих суспільством засобів їх досягнення. У ринковому суспільстві загальноприйнято орієнтувати людину на соціальне самопродування, на успіх та збагачення. Як засоби досягнення цієї мети передбачається самодисципліна, інтенсивна праця та норми поведінки. Але більшість людей перебувають у несприятливих умовах з обмеженими можливостями, а тому виникає велика спокуса просунути будь-якими способами, в тому числі й незаконними. Отже, він пов'язує стан аномії з провокуванням девіантних форм поведінки.

Дюркгеймівська концепція соціальної аномії лягла в основу і подальших досліджень різних соціальних відхилень, що слугують підґрунтям для злочинної діяльності. До таких соціальних теорій належить теорія, яка прямо так і називається — «теорія конфлікту». На її положеннях будуються найбільше положень кримінологічної думки. Відомою та достатньо розвинутою є теорія конфлікту культур, яка виходить з того, що злочинна поведінка є наслідком конфліктів, обумовлених різницею світогляду, звичок, стереотипів поведінки індивідів і соціальних груп.

Як запобігти поглибленню проблеми організованої злочинності?

Таким чином, подолання вище викладених соціальних відхилень в українському суспільстві, найперше, тісно пов'язано з досягненням міцної згуртованості соціальних груп. Передбачається, щоб кожен індивід був активним учасником політичних, економічних та соціальних перетворень і чітко усвідомлював своє місце, роль та мету в соціальних перетвореннях, які безпосередньо його стосуються.

Тільки зниження рівня фонових явищ шляхом перебудови політичної структури, побудови цивілізованого ринку та сильної економіки, ліквідації штучної нерівності в українському суспільстві й підвищення соціальних стандартів тощо дасть змогу отримати позитивні результати, в тому числі й шляхом реалізації розумної каральної діяльності при впливі на організовану злочинність. Розв'язання цієї проблеми найперше тісно пов'язане з підвищенням рівня економічного розвитку й зростання благополуччя людей та їх об'єднання для формування здорового морального клімату в суспільстві, зміцнення правопорядку й несприйняття масовою свідомістю антицінностей, оскільки саме таке дисфункціональне явище, як організована злочинність, як не прикро писати, ще отримує переважно спокійну й нормальну реакцію в українському дезорганізованому суспільстві.

Тому, у продовження сказаного, постає питання вибору для України моделі соціальної політики, щодо належного забезпечення власних соціальних потреб людей, що, своєю чергою, впливатиме на підвищення показників добробуту громадянського суспільства та авторитету України на міжнародній арені.

(Далі буде ...)

Правова позиція Суду ЄС щодо відповідальності веб-ресурсів за порушення авторського права

Суд ЄС щодо кваліфікації дії інтернет-платформ, які дозволяють завантажувати контент користувачам на свої веб-сайти, як можливого порушення авторського права.

Костянтин ЗЕРОВ,

юрист у сфері права інтелектуальної власності,
кандидат юридичних наук

Двадцять другого червня цього року Суд ЄС виніс довгоочікуване рішення щодо можливості притягнення до відповідальності інтернет-майданчиків, які дозволяють завантажувати контент користувачам на свої веб-сайти. Правда, необхідно зауважити, що ці тлумачення не стосуються статті 17 нової Директиви (ЄС) 2019/790 «Про авторське право та суміжні права в єдиному цифровому ринку», якою було встановлено пряме правове регулювання відповідного питання в ЄС), і, відповідно, мають обмежений період правового застосування для національних судів держав-членів ЄС.

Коротка передісторія

Власник компанії Nemo Studios Френк Петерсон уклав ексклюзивний світовий контракт із виконавицею Сарою Брайтман, що стосувався аудіо- та відеозаписів її виконань та Capitol Records Inc щодо поширення записів та виступів Сарі Брайтман. А 07.11.2008 р. на платформі YouTube треті особи здійснили незаконне розміщення аудіо- та відеозаписів виступів Сарі Брайтман. Пан Петерсен звернувся до YouTube та Google Germany для вилучення незаконного контенту. Та бажаного результату це не дало – записи залишилися в доступі. Тоді він звернувся до суду. Регіональний суд у Гамбурзі виніс рішення, яке стосувалося трьох творів, але воно не задовольнило Френка Петерсена. Тож він звернувся до Вищого регіонального суду в Гамбурзі щодо захисту своїх прав стосовно 12 аудіозаписів та виступів. Рішення першої інстанції було відмінене, суд зобов'язав відповідачів заборонити третім особам неправомірно використовувати 7 творів, а в проханні позивача стосовно розкриття персональних даних осіб, що розміщували твори було відмовлено. Також судом було визнано, що YouTube не порушував права пана Петерсена.

Обставини справи C-683/18 (Elsevier Inc. vs Cyando AG)

Cyando управляє платформою для хостінгу та обміну файлами, дана платформа пропонує простір для зберігання файлів. Кожен зацікавлений може створити собі акаунт та завантажувати файли, отримуючи при цьому посилання для скачування таких файлів. Поширення таких посилань відбувається серед користувачів, а скачу-

вання файлів відбувається безкоштовно. Користувачам платформ заборонено порушувати авторське право та суміжні права. Натомість видавництво Elsevier виявило більше 9 500 праць, розміщених із порушенням авторських прав. І звернулося до суду з позовом проти Cyando. Перша й друга інстанції зобов'язали відповідача припинити порушення прав щодо трьох робіт. Також апеляційний суд встановив, що Cyando не є порушником авторських прав, оскільки його адміністраторам не було відомо про порушення авторських прав користувачами.

Питання, поставлені перед судом:

1) Чи є дії оператора платформи доведенням до загального відома відео, без згоди правоволодільців, у розумінні статті 3 Директиви 2001/29/ЄС, якщо (Перша об'єднана справа):

– оператор отримує дохід від реклами за допомогою платформи;

– процес завантаження відбувається автоматично і без попереднього спостереження або контролю за матеріалами оператором;

– відповідно до умов надання послуг оператор отримує всесвітню, не ексклюзивну й безоплатну ліцензію на відео на період, на який розміщені відео;

– в умовах обслуговування і в процесі завантаження оператор вказує, що контент, що порушує авторські права, не може бути розміщений;

– оператор надає інструменти, за допомогою яких правоволодільці можуть робити кроки по блокуванню відео, що порушують їх права;

– на платформі оператор готує результати пошуку у вигляді рейтингів і категорій контенту, а також відображає зареєстрованим користувачам огляд відео, рекомендованих на основі раніше переглянутих цими користувачами відео; якщо оператору конкретно невідомо про доступність контенту, що порушує авторські права, або, дізнавшись, негайно видаляє цей контент, або оперативним чином відключає доступ до нього?

(Друга об'єднана справа)

– процес завантаження відбувається автоматично і без попереднього спостереження та моніторингу оператором;

– в умовах використання оператор вказує, що контент,

що порушує авторські права, не може бути розміщений на платформі;

– він отримує дохід за рахунок роботи сервісу;

– оператору відомо, що також є значна кількість контенту, що порушує авторські права (понад 9 500 робіт),

– оператор не пропонує каталог контенту або функцію пошуку, але надані ним необмежені посилання для скачування розміщуються третіми особами в інтернеті в колекції посилань, які містять інформацію про зміст файлів і дозволяють здійснювати пошук конкретного контенту;

– через структуру винагороди за скачування, які він оплачує відповідно до вимог, оператор створює стимул завантажувати охоронюваний авторським правом контент, який користувачі в іншому випадку могли б отримати тільки за це шляхом оплати;

– надаючи можливість анонімного завантаження файлів, чи це підвищує ймовірність неприйняття користувачів до юридичної відповідальності за порушення авторських прав?

Чи змінюється ця оцінка, якщо контент, який порушує авторські права, що надається, становить від 90% до 96% від загального використання?

2) Якщо питання 1 отримає негативну відповідь: чи підпадає діяльність оператора платформи для обміну на умовах, описаних в питанні 1, під дію статті 14 Директиви 2000/31/ЄС?

3) Якщо питання 2 отримає ствердну відповідь: чи повинен оператор усвідомлювати або знати про незаконність діяльності в розумінні статті 14 Директиви 2000/31/ЄС?

4) Також, якщо питання 2 отримає позитивну відповідь: чи відповідає вимогам статті 8 Директиви 2001/29/ЄС, що правоволодільць може отримати судову заборону щодо постачальника послуг, що надає послугу зі зберігання інформації, і надав її третій стороні, яка скористалася послугою для порушення авторських прав або суміжних прав, тільки в тому випадку, якщо таке порушення було повторено після повідомлення про явне порушення?

5) Якщо відповіді на питання 1 і 2 будуть негативними: чи розглядається оператор платформи для обміну відео на умовах, описаних в питанні 1, як порушник відповідно до статей 11 і 13 Директиви № 2004/48/ЄС?

6) Якщо на питання 5 дадуть ствердну відповідь: чи може бути зобов'язано такого порушника відшкодувати шкоду відповідно до статті 13 Директиви № 2004/48/ЄС за умови, що порушник діяв навмисно як стосовно своєї власної незаконної діяльності, так і щодо

незаконної діяльності третьої сторони, і знав або повинен був знати, що користувачі використовують платформу для конкретних актів порушення?

Суд здійснив тлумачення наступних норм, а саме: стаття 3 (1) Директиви Європейського парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві повинна розумітися наступним чином, що оператор платформи обміну відео або платформи для розміщення файлів та обміну файлами здійснює доведення до загального відома контенту з порушенням авторських та суміжних прав у розумінні статті 3 Директиви 2001/29, якщо він, окрім простого надання платформи для використання, також сприяє просуванню та розповсюдженню такого контенту. Оператор вважається таким, що доводить до загального відома контент із порушенням авторських прав, якщо:

– оператор знає або відповідним чином повідомлений про наявність контенту з порушеннями авторських прав на його платформі, й утримується від оперативного видалення або блокування доступу до нього, або оператор не створює (утримується від створення) відповідних технічних заходів для попередження порушення авторських і суміжних прав, незважаючи на те, що він знає, що користувачі його платформи незаконно поширюють охоронюваний контент через платформу оператора; або оператор сприяє поширенню та обміну незаконним контентом на своїй платформі за допомогою створення спеціальних інструментів обміну та поширення такого контенту або використання фінансової моделі заохочення користування контентом із порушенням авторських та суміжних прав, стаття 14 Директиви 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема електронної комерції, на внутрішньому ринку» визначає, що: «Якщо надаються інформаційні послуги, які включають в себе зберігання інформації, що надається одержувачем послуг, держави-члени забезпечують звільнення постачальника послуг від відповідальності за інформацію, що була збережена за запитом одержувача послуг, при умові, що:

а) постачальник послуг не знає про незаконну діяльність чи інформацію, що стосується позовів про відшкодування збитків, не обізнаний із фактами чи обставинами, з яких випливає незаконна діяльність чи інформація, або

б) постачальник за умов обізнаності вдається до швидких дій із метою усунення можли-

вості доступу чи відключення доступу до інформації».

Суд здійснив таке тлумачення даної статті: «діяльність оператора платформи обміну відео або платформи для розміщення файлів і обміну підпадає під дію цієї статті за умови, що цей оператор не грає «активної ролі» в наданні або контролі контенту, що завантажений на його платформу». Для того, аби до оператора платформи не були застосовані підстави звільнення від відповідальності, передбачені в цій статті, повинно бути встановлено, що оператору було відомо, що користувачі на його платформі завантажують та поширюють контент, що порушує авторське та суміжні права.

У статті 8 Директиви 2001/29 визначено наступне: «1. Держави-члени повинні передбачити належні санкції та засоби правового захисту за порушення прав та обов'язків, визначених у цій Директиві, а також вживати всіх необхідних заходів для забезпечення застосування таких санкцій та засобів правового захисту. Передбачені таким чином санкції мають бути ефективними, пропорційними та стримувальними.

2. Кожна держава-член повинна вживати заходів, необхідних для забезпечення того, щоб правоволодільці, чий інтереси постраждали внаслідок скоєння правопорушень на її території, могли подати позов про відшкодування збитків та/або подати заяву про застосування забезпечувальних заходів і, в разі необхідності, про конфіскацію контрафактного матеріалу, а також пристроїв, продуктів або компонентів, зазначених у статті 6 (2).

3. Держави-члени повинні забезпечити можливість правоволодільців подати заяву про застосування забезпечувальних заходів щодо посередників, послуги яких використовує третя особа для порушення авторських або суміжних прав».

Суд визначив, що ця стаття повинна тлумачитися наступним чином; правоволодільць не може отримати судову заборону щодо оператора платформи, якщо останній не знав або не міг знати про порушення прав правоволодільця третьою особою за допомогою платформ правоволодільця. Винятком із цієї ситуації є той випадок, коли правоволодільць повідомив оператора платформи про порушення його прав третьою особою за допомогою платформ оператора, а оператор не втрутився в найкоротші строки для видалення відповідного контенту або блокування доступу до нього й не забезпечив, щоб такі порушення не повторювалися. При застосуванні цієї норми національні суди повинні переконатися, щоб це не призводило до непропорційно великої шкоди правоволодільцю.

Кому насправді належить прибудинкова територія?

На думку експертів, без права користування прибудинковою територією не може існувати й права володіння житлом.

Двадцять дев'ятого липня з'явилася інформація про те, що в Києві можуть ввести плату за паркування біля житлових будинків. Називалася навіть сума — 25-30 гривень.

Водночас таке бажання столичної влади є незаконним, оскільки в ОСББ немає шансів оформити прибудинкову територію на себе. Таку думку озвучив у Facebook економічний експерт Борис Кушнірук. «Плата за паркування авто на прибудинкових територіях — це один спосіб пограбування киян», — зазначив експерт. За його словами, прибудинкова територія, за паркування на якій, нібито, повинні будуть платити мешканці будинків, апіорі належить саме їм — мешканцям. «Київські чиновники обгрунтовують своє бажання тим, що земля, мовляв, належить муніципалітету, а тому міська влада має право встановлювати плату за паркування авто де завгодно, в тому числі у дворах житлових будинків», — каже експерт. Водночас місцева влада, незалежно від того — нинішня або ще радянських часів, надаючи згоду на житлове будівництво, автоматично передає землю не тільки безпосередньо під будинком, але й із прибудинковою територією. Межі цих прибудинкових територій чітко визначаються в рішенні місцевих рад. Тобто одночасно з правом власності на квартиру в житловому будинку, його власники автоматично набувають право на землю під житловим будинком та на прибудинкову територію», — уточнив Кушнірук.

За його словами, це впливає із самої правової природи співвідношення прав власності на землю і всіх її поліпшень, у тому числі в якості побудованого на ньому житлового будинку та його прибудинкової території. «Слід розуміти, що без права користування прибудинковою територією не може існувати й права володіння житлом». «Наші київські бонзи, знахабнілі від відчуття повної безкарності, кажуть, що, мовляв, ОСББ і ЖБК можуть оформити прибудинкові території на себе, а також зможуть поставити шлагбауми, щоб там ніхто інший не міг запаркуватися. Якщо вони оформлять прибудинкові території на себе, тоді мешканці не платитимуть за паркування своїх авто там». Притому, що шанси в ОСББ та ЖБК оформити на себе ці прибудинкові майже нульові», — зазначив Борис Кушнірук.

Нагадаємо, того ж дня, після появи цієї інформації в ЗМІ, начальник інспекції з паркування Дмитро Рахматулін заявив про те, що столична міська державна адміністрація в рамках Комплексної програми з упорядкування паркування в місті проведе моніторинг прибудинкових територій на предмет приналежності їх до ОСББ або ЖБК. Сказане він пояснив тим, що «необхідно навести порядок з паркуванням у дворах».

Українки можуть іти на пенсію в 50 років і навіть раніше...

Про це йдеться в пункті 3 статті 115 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Як зазначається, мова про певні материнські пільги та пільги для працівниць шкідливих професій.

Хто має право вийти на пенсію в 50 років? Це жінки, які народили п'ятьох або більше дітей; жінки, в яких діти є інвалідами дитинства; жінки, які працювали на шкідливих або небезпечних виробництвах.

Які виробництва вважаються шкідливими? До шкідливих або небезпечних відносяться професії, які стосуються: гірничих робіт; видобутку газу; рудної промисловості; хімічної промисловості та металургії.

А пенсію в 45 років можуть оформити: працівниці, зайняті повний робочий день на підземних роботах; працівниці, зайняті повний робочий день на роботах з особливо шкідливими умовами праці; працівниці, зайняті повний робочий день на роботах з особливо важкими умовами праці.

Пенсію в 50 років можуть оформити: працівниці, зайняті повний робочий день на інших роботах зі шкідливими та важкими умовами праці.

Особливості пільгової пенсії

Дострокова пенсія нараховується довічно. Її призначення з урахуванням досягнення загальноустановленого пенсійного віку законодавством не передбачено. При тому жінка, яка оформляє дострокову пенсію, повинна мати страховий стаж не менше 15 років.

Як дізнатися свій страховий стаж?

Зробити це можна на сайті Пенсійного фонду.

Пенсійний вік для жінок.

Нагадаємо, в Україні з 1 квітня 2021-го збільшили пенсійний вік для тих українок, які народилися після 1 квітня 1961 року. Вони зможуть отримувати виплати з 60 років.

Як змінилися вимоги?

У 59,5 років можуть виходити на пенсію ті жінки, які народилися з 1 жовтня 1960-го

по 31 березня 1961-го; у 60 років можуть виходити на пенсію ті з них, які народилися після 1 квітня 1961-го.

В Україні пенсійний вік один з найнижчих в Європі. У багатьох сусідніх країнах вік виходу на заслужений відпочинок вже підвищили до 63–65 років.

Держбюджет-2021 і пенсії

П'ятнадцятого грудня 2020 року Верховна Рада прийняла законопроект про державний бюджет України на 2021 рік. Цього ж дня міністр фінансів Сергій Марченко, ко-

яку вдруге підвищать з 1 грудня 2021 — відповідно, тоді пенсії зазначеної категорії пенсіонерів зростуть ще раз, з 2400 до 2600 грн.

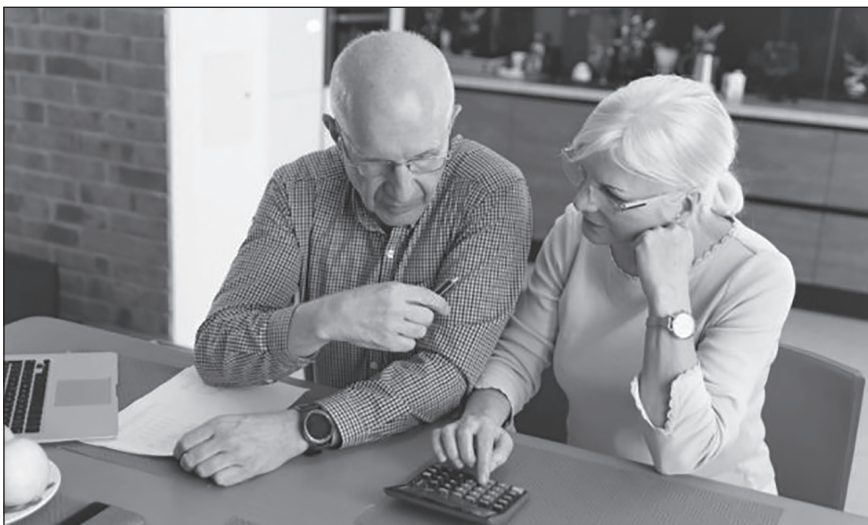
Двадцять сьомого січня Кабінет Міністрів затвердив законопроект про індексацію пенсій для всіх пенсіонерів із 2022 року, який буде переданий на розгляд до Верховної Ради.

Пізніше, 17 лютого, уряд у ході засідання затвердив бюджет Пенсійного фонду України на 2021 рік. Крім цього, у 2021 році в Україні двічі підвищать мінімальну пенсію (в цілому на 9,3%) — відповідно зростанню прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Із 1 березня поточного року в Україні проведена планова індексація пенсій, яка склала приблизно 11%. Крім того, українці у віці від 80 років почали отримувати щомісячну доплату в розмірі 500 гривень (якщо їх пенсія не досягає розміру середньої заробітної плати в Україні, яка враховується для нарахування пенсій). Із 1 квітня в Україні було здійснено перерахунок виплат пенсій працюючим пенсіонерам з урахуванням стажу (або стажу і заробітку), придбаних після 1 березня 2019 року. З 1 липня 2021 щомісячну доплату у розмірі 400 гривень мали почати отримувати пенсіонери віком від 75 до 80 років (аналогічно, якщо їх пенсія не досягає розміру середньої заробітної плати в Україні, яка враховується для нарахування пенсій).

А в червні пенсіонерам повинні були вдати підвищені пенсії та доплату за квітень і травень.

Також із 1 липня доплату отримали пенсіонери з інвалідністю, чий загальний розмір пенсії з урахуванням підвищень, компенсацій тощо не досягає 2,2 тис. грн. Сума надбавки буде дорівнювати сумі, якої не вистачає до зазначеного розміру. А анонсоване на 1 липня підвищення пенсій українцям, які досягли 75 років, було перенесено на 1 жовтня.

ментуючи запитання одного з депутатів про скорочення витраток Пенсійного фонду на 8 млрд грн при підготовці до другого читання проекту держбюджету, заявив, що в бюджеті-2021 достатньо коштів для виплати пенсій. Планувалося, що індексацію пенсій на 11% проведуть з 1 березня, як це й було.

А починаючи з 1 січня 2021 року в Україні почали підвищувати пенсії окремим категоріям пенсіонерів. Зокрема, пенсії зросли на 300 грн — до 2 400, підвищення стосується тих, кому більше ніж 65 років і чий стаж становить 30 років — для жінок і 35 років — для чоловіків. Підвищення пов'язане зі зростанням мінімальної зарплати в Україні,

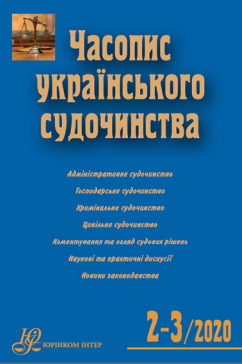
РЕДАКЦІЙНА РАДА:

- ♦ Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ, шеф-редактор газети «Юридичний вісник України»;
- ♦ Олексій БАГАНЕЦЬ, державний радник юстиції 2 класу, заслужений юрист України;
- ♦ Сергій ДЕМСЬКИЙ, заступник головного редактора газети «Голос України»;
- ♦ Валерій ЄВДОКИМОВ, Почесний голова Союзу юристів України;
- ♦ Олег ЗАЙЧУК, академік НАПрНУ;
- ♦ Олександр КОПИЛЕНКО, народний депутат України, академік НАН України;
- ♦ Василь МАЛЯРЕНКО, Голова Верховного Суду України у відставці;
- ♦ Микола МЕЛЬНИК, доктор юридичних наук;
- ♦ Ганна БУЯДЖИ, кандидат юридичних наук;
- ♦ Микола ОНИЩУК, ректор Національної школи суддів України, доктор юридичних наук;
- ♦ Олександр ПЕТРИШИН, президент Національної академії правових наук України;
- ♦ Євген СТРЕЛЬЦОВ, доктор юридичних наук, доктор теології, член-кореспондент НАПрНУ;
- ♦ Анжела СТРИЖЕВСЬКА, завідувачка кафедри Інституту права КНУ імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук;
- ♦ Василь ТАЦІЙ, почесний президент Національної академії правових наук України;
- ♦ Юрій ШЕМШУЧЕНКО, директор Інституту держави і права НАН України імені В. М. Корецького.

- ♦ «ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК УКРАЇНИ» — загальнонаціональний правовий тижневик
- ♦ Редакція газети — колективний асоційований член Союзу юристів України
- ♦ Виходить з квітня 1995 року
- ♦ Засновник — ТОВ «Юрінком Інтер»
- ♦ Головний редактор Федір ІЛЛЮК
- ♦ Відповідальний секретар Оксана РОТАЄНКО (sana_88@ukr.net)
- ♦ Редактор відділу правових новин Максим БОНДАР
- ♦ Юридичний оглядач Юрій КОТНЮК
- ♦ Юридичний оглядач Сергій ТЕНЬКОВ
- ♦ Літературний редактор Леся ХОМЛЯК
- ♦ Комп'ютерна верстка Дмитро БОГДАН

До відома передплатників!

Журнал «Часопис українського судочинства» заснований у 2018 році на заміну двох популярних видань: «Вісника господарського судочинства» та «Вісника Вишого адміністративного суду України», які припинили свій випуск через реорганізацію Верховного Суду.

У журналі «Часопис українського судочинства» висвітлені найактуальніші проблеми юридичного, суддівського, наукового світу. На його шпальтах друкуються актуальні рішення судової практики та їх коментарі за напрямками адміністративного, господарського, кримінального, цивільного, антикорупційного судочинства з метою сприяння єдності застосування законодавства та судової практики.

Засновниками журналу є Видавництво «Юрінком Інтер» та Національна академія правових наук України.

Цільова аудиторія часопису – професійні юристи, викладачі, науковці, підприємці, політики, адже це без сумніву високоякісне професійне видання.

Передплатити журнал можна як у поштових відділеннях (передплатний індекс 60846),

так й у Видавництві за електронною адресою: pressa@yuricom.kiev.ua – відділ передплати або <https://yuricom.com/book/zhurnal-chasopus-ukrayinskogo-sudichunstva/>

Тел.: (095) 491-3-491

Можливий варіант передплати видання в електронному форматі, що є зручним та надійним способом отримання аналітичної інформації в актуальному стані.

Вартість передплати 1-го номеру складає – 120 грн, на півроку – 360 грн, на рік – 720 грн.

«Часопис українського судочинства» виходить 6 разів на рік.

Також запрошуємо до співпраці авторів, які бажать поділитися своїм юридичним досвідом та розмістити в журналі аналітичні матеріали.

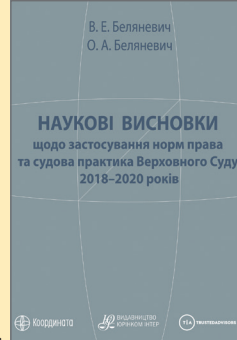
“ЮРІНКОМ ІНТЕР” ПРОПОНУЄ:

Наукові висновки щодо застосування норм права та судова практика Верховного Суду 2018–2020 років

Вадим Беляневич,
Олена Беляневич

Наукові висновки щодо застосування норм права та судова практика Верховного Суду 2018–2020 років

Київ: Юрінком Інтер, 2021. 456 с.
ISBN 978-966-667-784-9

Збірка включає наукові висновки, підготовлені авторами як членами Науково-консультативної ради при Верховному Суді у 2018–2020 роках відповідно до норм Господарського процесуального кодексу України та Цивільного процесуального кодексу України, статті 47 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», Положення про Науково-консультативну раду при Верховному Суді щодо тлумачення та застосування норм права. До кожного наукового висновку додається відповідна правова позиція, сформульована у постанові по конкретній справі Верховним Судом, а також наявні окремі думки суддів, викладені у цих постановках.

Збірка адресована широкому юридичному загалу і буде корисною усім, хто цікавиться розвитком як правової науки, так і судової практики у справах цивільної та господарської юрисдикції як «надбудови» права.

Приймаються замовлення.
E-mail: sales@yuricom.kiev.ua
Тел.: 095-491-3-491

Вартість: 500 гривень

Фінансово-контрольне право

Галина Андрущенко,
Анатолія Коваленко,
Леся Савченко

Фінансово-контрольне право. 2-ге перероблене та доповнене видання
Київ: Юрінком Інтер, 2021. 348 с.
ISBN 978-966-667-773-3

У навчальному посібнику подається загальна характеристика публічного фінансово-контролю, розкривається сутність фінансово-контрольного права як особливого інституту фінансового права, приділяється увага фінансово-контрольному процесу, питанням розвитку публічного фінансового контролю, фінансово-контрольного права, міжнародному фінансово-контрольному праву, розглядається правовий статус суб'єктів, що наділені контрольними повноваженнями.

Для студентів, науково-педагогічних працівників, аспірантів, працівників суб'єктів, що здійснюють публічний фінансовий контроль.

Приймаються замовлення.
E-mail: sales@yuricom.kiev.ua
Тел.: 095-491-3-491

Вартість: 320 гривень

ОГОЛОШЕННЯ

Втрачене посвідчення адвоката України № 5549/10, видане 24 грудня 2015 року на ім'я Шаповала Дмитра Володимировича згідно з рішенням Ради адвокатів Київської області від 24.12.2015 року, вважати недійсним.

Триває ПЕРЕДПЛАТА на 2022-й рік

Видавництво «Юрінком Інтер» нагадує про те, що триває передплатна кампанія на 2022-й рік на всі видання. Передплата здійснюється в усіх поштових відділеннях Укрпошти в Україні, а також безпосередньо у видавництві або онлайн на сайті yuricom.com.

Найменування (мовою оригіналу)	Періодичність	Мін. період передплати	Вартість	
			1 місяць	півріччя
21615 Юридичний вісник України (річна передплата)	1 раз на тижд.	1 рік		1450,00
33787 Юридичний вісник України	1 раз на тижд.	1 міс.	150,00	900,00
74052 Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс.	1 міс.	170,00	1020,00
95966 Вісник Державної судової адміністрації України	1 раз на 3 міс.	3 міс.	124,00	248,00
01757 Юридична Україна	1 раз на міс.	1 міс.	120,00	720,00
08440 Комплект юриста «Елітний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України + Юридична Україна	1 раз на міс. (газ – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	400,00	2 400,00
95702 Комплект «Сучасне правосуддя»: Юридичний вісник України + Вісник Державної судової адміністрації	1 раз на 3 міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз 3 міс.)	3 міс.	504,00	1008,00
22404 Комплект юриста «Загальний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс. (газ – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	290,00	1 740,00
68479 Слово Національної школи суддів України	1 раз на 3 міс.	3 міс.	138,00	276,00
60846 Часопис українського судочинства	1 раз на 2 міс.	2 міс.	130,00	390,00
Електронні видання				
33787 Юридичний вісник України (електронний варіант)	1 раз на тижд.	1 міс.	70,00	420,00
Часопис Українського судочинства	1 раз на 2 міс.	2 міс.	80,00	240,00
Слово Національної школи суддів України	1 раз на 3 міс.	3 міс.	80,00	160,00
Юридична Україна	1 раз на міс.	1 міс.	60,00	360,00
Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата)	1 раз на тижд.	1 рік		760,00

3 приводу передплати звертайтеся за тел: 412-04-75; 095-491-3-491 uvu@yuricom.kiev.ua, pressa@yuricom.kiev.ua

Телефони: 050 280-98-88 411-69-08, 412-04-75 Факс: 413-81-44 (для «ЮВУ») Адреса редакції: 04209, Київ-209, вул. Героїв Дніпра, 316 www.yuv.com.ua E-mail: Uvu@yuricom.kiev.ua golovred@yuricom.kiev.ua	• Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій • Редакція веде листування з читачами тільки на сторінках газети • Номер набрано і зверстано у комп'ютерному центрі видавничої організації «Юрінком Інтер»	• Прохання до авторів: додавати до надісланих матеріалів особисте фото • Редакція веде листування з читачами тільки на сторінках газети • Номер набрано і зверстано у комп'ютерному центрі видавничої організації «Юрінком Інтер»	• Передрук матеріалів виключно з посиланням на «ЮВУ» • Свідцтво про реєстрацію КВ № 3066 від 16.02.98 року • Передплата в усіх відділеннях зв'язку • Передплатний індекс 21615	• Загальний місячний наклад – 40 000 • Друк: ТОВ «Прес Корпорейшн Лімітед» м. Вінниця, вул. Чехова, 12а • Замовлення № 217627 • Підписано до друку 12. 08. 2021 р. 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ISSN 1992-9277

9 17 7 1 9 9 2 1 9 7 0 8 8 6 3 2